

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE

SAMSUN İLİNDE KIRSAL GÖÇÜN SEBEPLERİ VE TARIMA ETKİLERİ

Dr. Ahmet YULAFCI
Prof. Dr. Murat SAYILI

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD “Doktora Tezi” dir.

ÖNSÖZ

Göç, insanların doğup yaşadıkları yerden başka yerlere kalıcı olarak gitmelerini ifade eden sosyal bir olgudur. Türkiye’de özellikle 1950’den sonraki dönem, nüfusun yoğun bir şekilde yer değiştirdiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde Türkiye’de yaşayan hemen herkes hayatının belli bir döneminde bu olguyu yaşamış ve bunun sonuçlarından etkilenmiştir. İnsan hayatı için önemli olan iklim ve coğrafya gibi doğal; altyapı, şehirleşme, eğitim, iş imkânları gibi beşeri faktörlerin; il, ilçe ve bölgeler arasında farklı olması nüfusun bu faktörler yönünden daha avantajlı yerlere hareket etmesine yol açmaktadır. Ulaşım ve haberleşmenin artması da göç hareketlerini hızlandırmaktadır. Sadece Türkiye’de değil bütün dünyada görülen göç hareketleri, gerek göç edilen gerekse göç alan yerlerde olumlu ya da olumsuz bir takım etkiler meydana getirmektedir. Göçe yol açan sebeplerin ve göçün meydana getirdiği etkilerin bilinmesi bu konuda alınacak tedbirlerin ve geliştirilecek politikaların tespitinde önem arz etmektedir. Bu çalışmada da bu düşünceden hareketle göçün köyden kente doğru olan boyutu incelenmiş, bunun sebepleri ve tarımsal faaliyetlere olan etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ahmet YULAFCI

Murat SAYILI

Tokat, 2015

ÖZET

SAMSUN İLİNDE KIRSAL GÖÇÜN SEBEPLERİ VE TARIMA ETKİLERİ

Bu çalışma; Samsun'da kırsal kesimden şehirlere doğru gerçekleşen göçün sebeplerini ve köylerdeki tarımsal yapıya etkilerini ortaya koymak amacıyla 2012-2014 yıllarında yapılmıştır. Bu amaçla gerekli olan veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Anket çalışmasında Samsun ili önce iklim ve coğrafi özellikleri dikkate alınarak sahil kuşağı ve iç kesim olmak üzere iki bölüme ayrılmış, daha sonra bu iki bölümde yer alan 8 ilçeye bağlı 32 köyde toplam 288 anket yapılmıştır. Araştırma bölgesinde kırsal kesimden şehirlere doğru olan göç halen devam etmektedir. Anket yapılan köylerde 1990-2012 yılları arası dönemde köylerin nüfusu %33 azalmıştır. Köylerdeki hanelerin yaklaşık %60'ında ortalama iki kişi daha önce köyden göç etmişlerdir. Köyden topluca göç eden hanelerin göç ettikleri yerler arasında birinci sırayı İstanbul, Bursa, Ankara ve Kocaeli gibi Samsun dışındaki il merkezleri almaktadır. Haneleri göçe sevk eden faktörlerin başında arazi ve hayvan yetersizliğine bağlı geçim sıkıntısı gelmektedir. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı bina türlerinin %19-67'si, alet-makine türlerinin %11-25'i, tarla arazilerinin %8'i, meyve bahçelerinin ise %4'ü atıl vaziyettedir. Göç eden hane reislerinin yaşı; köyde oturanlara göre daha genç, hane nüfusları daha azdır. Eğitim düzeyleri daha yüksektir. Köyde oturanların tarım dışı gelir kaynakları, bina, alet-makine, arazi ve hayvan varlıkları göç edenlerden daha fazladır. Köylerdeki göç hızını azaltmak için köylerin en önemli geçim kaynağı olan tarımın yapısı; eğitim, yayım, sulama vb. teknik ve altyapı hizmetleri ile güçlendirilmeli ve köylerdeki diğer altyapı imkânları geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Göç, tarım, köy, kırsal, nüfus, Samsun

ABSTRACT

THE REASONS FOR RURAL IMMIGRATION IN SAMSUN PROVINCE AND ITS EFFECTS ON AGRICULTURE

This study was conducted to reveal the reasons for immigration from rural to urban areas and effects of immigration to agricultural structure in the villages. The research was carried out between 2012 and 2014 years in Samsun Province. Data in the study were obtained through a questionnaire. The research area was divided into two sections as coastal belt and inland areas considering climatic and geographical characteristics of the Samsun province. The questionnaire was executed in 32 villages in 8 districts. Totally, 288 households were surveyed in the research. The research results show that in the period of 1990-2012, the population of the villages decreased by 33%. In the villages, average 2 people about 60% of households previously had immigrated out of the village. Migrants generally immigrate to İstanbul, Bursa, Ankara and Kocaeli provinces. These provinces are far away from Samsun province. The main factors of immigration are financial troubles due to lack of sufficient land assets and living animals. According to the types of assets left behind, 19-67% of building assets; 11-25% of tools and equipment assets; 8% of farmlands and 4% of orchards remain idle. The mean age of the households' head who immigrated is younger than the mean age of the households' head residing in the village. The size of households who immigrated is less than the size of residing in the village. On the contrary, education levels of the households' head who immigrated is higher than the education level of the households' head residing in the village. The sources of non-agricultural income, building assets, tools and equipment assets, land assets and living animal assets of households residing in the village are more than households who immigrated. To reduce the speed of immigration rate in the villages, the structure of the agriculture which is the most important source of income in village should be strengthened with technical activities such as trainings, extension services, and irrigation technics and should be improved other infrastructure facilities in rural areas.

Keywords: Immigration, agriculture, village, rural, population, Samsun

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	v
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ	3
3. MATERYAL VE METOT	6
3.1. Materyal.....	6
3.2. Metot.....	6
3.2.1. Örnekleme Metodu.....	6
3.2.2. Verilerin Analizinde Kullanılan Metotlar.....	7
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	9
4.1. Köylerle İlgili Genel Bilgiler.....	9
4.1.1. Coğrafi Durum ve Altyapı İmkânları.....	9
4.1.2. Tarımsal Yapı.....	14
4.1.3. Nüfus ve Göç.....	18
4.2. Köyde Oturan Hanelerin Özellikleri.....	25
4.2.1. Hanelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	25
4.2.2. Hanelerin Köydeki Mal Varlığı.....	27
4.2.3. Göç Eğilimleri.....	30
4.3. Köyden Göç Eden Hanelerin Özellikleri.....	40
4.3.1. Göç Eden Hanelerin Nüfus Özellikleri ve Göç Sebepleri.....	40
4.3.2. Göç Eden Hanelerin Geride Bıraktığı Mal Varlığının Durumu.....	48
4.3.2.1. Bina Varlığı.....	48
4.3.2.2. Alet-Makine Varlığı.....	51
4.3.2.3. Arazi ve Bitki Varlığı.....	54
4.3.2.4. Hayvan Varlığı.....	56
4.4. Köyde Oturan Hanelerle Göç Edenlerin Karşılaştırılması.....	58
4.4.1. Nüfus Özellikleri.....	58
4.4.2. Mal Varlığı.....	59
5. SONUÇ	64
KAYNAKLAR	67
EKLER (ANKETLER)	69

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 4.1. Anket yapılan yerleşim yerlerinin idari yapısı.....	9
Çizelge 4.2. Köylerin genel arazi yapısı.....	9
Çizelge 4.3. Köylerin rakımı ve şehirlere uzaklığı.....	9
Çizelge 4.4. Köylerdeki altyapı imkânları.....	10
Çizelge 4.5. Köylerdeki işyerleri.....	11
Çizelge 4.6. Köylerde tarım dışı gelir kaynakları ve bunları elde eden ortalama hane sayısı.....	12
Çizelge 4.7. Köylerde hayatı zorlaştıran genel problemler.....	13
Çizelge 4.8. Köylerdeki bazı tarımsal göstergeler.....	14
Çizelge 4.9. Tarımla uğraşmayan hanelerin durumu.....	14
Çizelge 4.10. Köylerin tarımsal altyapısı.....	15
Çizelge 4.11. Köylerdeki tarımsal faaliyetler için köy dışından işçi getirilip getirilmediği...	15
Çizelge 4.12. Köylerdeki tarımsal problemler.....	16
Çizelge 4.13. Köylerde yetiştirilen önemli ürünlerin ortalama ekim ve dikim alanları.....	17
Çizelge 4.14. Köylerde yetiştirilen önemli bitkisel ürünleri pazarlayan köylerin oranı (%)..	18
Çizelge 4.15. Köy başına ortalama hayvan sayıları.....	18
Çizelge 4.16. Köylerde yetiştirilen hayvanlar ve bunları pazarlayan köylerin oranı (%)......	18
Çizelge 4.17. Köylerde yıllar içindeki nüfus ve değişim oranı.....	19
Çizelge 4.18. Son on yıldaki göç hareketleri.....	19
Çizelge 4.19. Son on yılda göç eden hanelerin göç ettikleri yerler.....	20
Çizelge 4.20. Son on yılda göç eden hane reislerinin göç ettikleri sıradaki yaşları.....	20
Çizelge 4.21. Köylerde oturan hane reislerinin yaşları.....	21
Çizelge 4.22. Köylerdeki hanelerin kullanım durumu.....	21
Çizelge 4.23. Köylerdeki hanelerin öğrenci ve maddi durumu.....	22
Çizelge 4.24. Son on yılda köye yerleşen hane sayısı.....	22
Çizelge 4.25. Köy halkından son on yılda tamamen geri dönen hanelerin geri dönüş sebepleri.....	22
Çizelge 4.26. Göçün köylerdeki arazi ve altyapı üzerine etkileri.....	23
Çizelge 4.27. Köylerde son on yılda meydana gelen altyapı faaliyetleri.....	24
Çizelge 4.28. Göçün köylerdeki genel etkileri.....	24
Çizelge 4.29. Nüfus özellikleri.....	25
Çizelge 4.30. Hane reislerinin eğitim durumu.....	25
Çizelge 4.31. Hanelerin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı ve gelir kaynakları.....	26
Çizelge 4.32. Bina sahibi hane oranları ve ortalama bina sayıları.....	27
Çizelge 4.33. Alet-makine varlığı.....	28
Çizelge 4.34. İşletme başına düşen arazi varlığı.....	28
Çizelge 4.35. Çeşitli arazi türlerine sahip hane sayı ve oranları.....	29
Çizelge 4.36. Hayvan varlığı.....	30

Çizelge 4.37.	Hane olarak köyden dışarıya topluca göç etmeyi düşünüp düşünmedikleri, düşünüyorlarsa kaç yıl içinde ve göç etmeyi düşündükleri yerler	30
Çizelge 4.38.	Göç etmeyi düşünen hanelere göç etmeyi düşündüren sebepler (köyden dışarıya iten faktörler).....	31
Çizelge 4.39.	Göç etmeyi düşünen hanelere göç etmeyi düşündüren sebepler (şehre çeken faktörler).....	33
Çizelge 4.40.	Hanede göç etmeyi düşünen çocuklar ve bu çocukların göç etmeyi düşündükleri yerler.....	33
Çizelge 4.41.	Hanedeki çocuklara göç etmeyi düşündüren sebepler.....	34
Çizelge 4.42.	Hane içinden daha önce köyden göç eden olup olmadığı ve göç edilen yerler	35
Çizelge 4.43.	Haneden göç eden birinci kişinin göç etme sebepleri.....	36
Çizelge 4.44.	Haneden göç eden ikinci kişinin göç etme sebepleri.....	38
Çizelge 4.45.	Haneden göç eden kişilerin tarımsal faaliyetler ve hanenin maddi durumu üzerindeki etkileri.....	39
Çizelge 4.46.	Hanelerden köy dışında okuyan olup olmadığı ve bunların özellikleri.....	39
Çizelge 4.47.	Hane içinden daha önce göç edip geri dönen olup olmadığı ve geri dönme sebepleri.....	40
Çizelge 4.48.	Anket yapılan hanelerin toplu olarak daha önce başka bir yere göç edip etmediği ve göç edilen yerler, göç etme ve geri dönme sebepleri.....	40
Çizelge 4.49.	Ankete cevap veren kişilerin göç eden hane reislerine yakınlığı.....	41
Çizelge 4.50.	Göç eden hanelerin nüfus özellikleri.....	41
Çizelge 4.51.	Hane reislerinin eğitim durumu.....	42
Çizelge 4.52.	Hanelerin göç ettiği yerler.....	42
Çizelge 4.53.	Hanelerin göç etme sebepleri (köyden dışarıya iten faktörler).....	43
Çizelge 4.54.	Hanelerin göç etme sebepleri (şehre çeken faktörler).....	43
Çizelge 4.55.	Göç etme nedenine göre göç eden nüfus ve oranı.....	45
Çizelge 4.56.	Hanelerin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı, varsa kaynakları.....	46
Çizelge 4.57.	Göç eden hane reislerinin göç ettiği yerde yaptıkları işler.....	47
Çizelge 4.58.	Göç eden hanedeki hanımların göç ettikleri yerde yaptıkları işler.....	47
Çizelge 4.59.	Göç eden hanedeki çocukların göç ettikleri yerde yaptıkları işler.....	48
Çizelge 4.60.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı evlerin durumu.....	48
Çizelge 4.61.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ahırların durumu.....	49
Çizelge 4.62.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ağılların durumu.....	50
Çizelge 4.63.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı samanlık-yem depolarının durumu.....	50
Çizelge 4.64.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ambarların durumu.....	50
Çizelge 4.65.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı dükkân, kahvehane, atölye, mandıra vb. işyerlerinin durumu.....	51
Çizelge 4.66.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı traktörlerin durumu.....	51
Çizelge 4.67.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı toprak işleme aletlerinin durumu	52
Çizelge 4.68.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ekim-dikim makinelerinin durumu.....	52
Çizelge 4.69.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı sulama ekipmanlarının durumu...	53

Çizelge 4.70.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ilaçlama aletlerinin durumu.....	53
Çizelge 4.71.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı hasat makinelerinin durumu.....	54
Çizelge 4.72.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı harman makinelerinin durumu....	54
Çizelge 4.73.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı tarla arazilerinin durumu.....	55
Çizelge 4.74.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı çayır, otlak ve yoncalıkların durumu.....	55
Çizelge 4.75.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı meyve bahçelerinin durumu.....	56
Çizelge 4.76.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı meyve ağaçlarının durumu.....	56
Çizelge 4.77.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı sığırların durumu.....	57
Çizelge 4.78.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı koyunların durumu.....	57
Çizelge 4.79.	Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı arıların durumu.....	57
Çizelge 4.80.	Hane reislerinin yaşı ve hane nüfusu.....	58
Çizelge 4.81.	Hane reislerinin eğitim durumu (%).....	59
Çizelge 4.82.	Hanelerin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı (%).....	59
Çizelge 4.83.	Bina sahibi hane oranları (%).....	59
Çizelge 4.84.	Hane başına düşen bina sayıları (adet/işletme).....	60
Çizelge 4.85.	Alet-makine sahibi hane oranları (%).....	61
Çizelge 4.86.	Hane başına düşen alet-makine sayıları (adet/işletme).....	61
Çizelge 4.87.	Arazi sahibi hane oranları (%).....	62
Çizelge 4.88.	Hane başına düşen mülk arazi varlığı (dekar).....	63
Çizelge 4.89.	Hayvan sahibi hane oranları (%).....	63
Çizelge 4.90.	Hane başına düşen hayvan varlığı.....	63

1. GİRİŞ

Göç; “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi” olarak tarif edilmektedir (Anonim, 2011a). Kırsal göç ise; “köy, bucak, belde vb. kırsal yerleşmelerden şehirlere doğru gerçekleşen nüfus hareketlerini” ifade etmektedir (Gürbüz ve Karabulut, 2008).

Göç etme eylemi, yeni yerleşim alanları açısından iki başlık altında ele alınmaktadır. Aynı ülke sınırları içinde bireyin veya toplulukların bir yıldan az olmamak kaydıyla yaşadığı ortamı değiştirmesine iç göç denmektedir. İç göç genellikle kırsal kesimden şehirlere doğru, kırsal kesimden kırsal kesimlere doğru, şehirlerden kırsal kesimlere doğru, şehirlerden şehirlere doğru gerçekleşmektedir. Diğer taraftan, birey bir ülkeden herhangi bir ülkeye yaşadığı ortamı değiştirmek amacıyla gidiyorsa bu durumda dış göç söz konusu olmaktadır (Pazarlıoğlu, 2007).

“Uzaklık”, “zaman” ve “kalıcılık” olmak üzere üç kriterle tanımlanan göçün zaman boyutu konusunda sosyal bilimciler arasında bir görüş birliği yoktur. Bazı yazarlar tarafından göç, “bireylerin bir yıldan az olmamak üzere yaşadıkları ortamı değiştirmeleri” olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu tanım mevsimlik göçler gibi çeşitli nüfus hareketlerini göç kapsamından çıkarmaktadır. Bunun yanında, nüfus sayımlarında iki sayım döneminde daimi ikametgâh yeri farklı olan kişiler göç etmiş kabul edilmektedir (Bahar ve Bingöl, 2010).

1927 yılı nüfus sayımında, Türkiye nüfusunun yaklaşık %25’inin kentlerde, %75’inin kırsal kesimde yaşadığı ve bu oranların 1950’li yıllara kadar değişmediği belirtilmektedir (Yenigül, 2005). Türkiye, 1950’li yıllardan itibaren sanayileşme ve kentleşme süreciyle birlikte iç göçlere sahne olmuştur. Kırdaki nüfus artışı, tarımda makineleşme, mevcut toprakların miras yolu ile parçalanması gibi etmenler kırsal alanda büyük bir kitlenin geçinememesiyle ya da işsiz kalmasıyla sonuçlanmış, bu da göç olgusunu hızlandırmıştır (Bahar ve Bingöl, 2010). 1980’li yıllara gelindiğinde, iç göçe neden olan sosyo-ekonomik faktörlere, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşanan “terör ve güvenlik” endişeleri de eklenmiştir (Anonim, 2010a).

Zhiqiang LIU (2008)’ya göre; işgücünün, emeğin marjinal verimliliğinin çok düşük ya da sıfır olduğu tarım sektöründen sanayi sektörüne hareketini sağlayan kırdan kente göç, ekonomik gelişmenin önemli bir parçasıdır (Bahar ve Bingöl, 2010).

Pazarlıoğlu (2007)’na göre; Türkiye’de kalkınma projeleri çerçevesinde sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü, kırsal kesimden göç eden nüfusla sağlanmış ve böylelikle kırsal kesimden kentlere doğru bir işgücü akımı olmuştur.

2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre; 1995-2000 döneminde 6.692.263 kişi yerleşim yerleri arasında göç etmiştir. Bunun 4.788.193’ünü iller arasında göç eden nüfus oluşturmaktadır. Bu dönemde yerleşim yerleri arasında göç edenlerin %57,8’ini şehirden şehre göç edenler oluşturmaktadır. Bu rakam %62,2 olan 1985-1990 dönemine göre azalma göstermektedir. Buna karşın 1985-1990 yılları arasında %12,6 olan şehirden köye göç, incelenen dönemde yaklaşık iki kat artarak %20,1’e yükselmiştir. Bu oran köyden kente göç için her iki dönemde de yaklaşık %17 civarlarında kalmıştır (Bahar ve Bingöl, 2010).

Türkiye’de 1995-2000 yılları arasındaki iller arası göçün nedenleri arasında “iş arama ve bulma” en önemli neden olarak görülmektedir. Göç eden nüfusun %20’si iş arama-bulma ve %13’ü tayin ve atama nedeniyle göç etmiştir. Eğitim nedeniyle göç edenler %12 iken, aile fertlerinden birine bağımlı olarak göç edenler %26, güvenlik nedeniyle göç edenler ise %1’dir (Bahar ve Bingöl, 2010).

Türkiye’de iç göç, az gelişmiş yörelerden gelişmiş yörelere doğru seyretmektedir. Bu seyir, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere, İç Anadolu ve Karadeniz’den batı bölgelerine doğrudur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 1995-2000 yılları arasında en fazla göç alan ilk 10 il, sırasıyla; İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya, Bursa, Tekirdağ, Muğla, Aydın, Mersin ve Denizli’dir. Yine bu verilere göre aynı dönemde en çok göç veren ilk 10 il ise; Samsun, Şanlıurfa, Diyarbakır, Erzurum, Zonguldak, Mardin, Adıyaman, Adana, Hatay ve Ordu’dur (Anonim, 2010a).

Araştırma alanı olarak seçilen Samsun ilinde 1990 yılında 633.845 olan köy nüfusu 2000 yılında 573.883'e ve 2010 yılında ise 436.117'ye düşmüştür. Ayrıca 2000-2010 döneminde Asarcık dışında bütün ilçelerin köy nüfusları azalmıştır (Anonim, 2011b).

Gökçe (1994)'ye göre; Türkiye'de kırsal göçün önlenmesi yönünde atılan adımların yetersiz olması, bu sorunun güncelliğinin korunmasında ve günümüze kadar katlanarak artmasında önemli bir etkindir (Güreşçi ve Yurttaş, 2008).

Kırsal alanlarda göçün pek çok etki ve sonuçlarını gözlemek mümkündür. Kırsaldaki mekânın üretim sürecindeki kullanımı, göç sonucu azalan nüfusuyla birlikte giderek değişmektedir. Arazi kullanım desenindeki değişime; tarım alanlarının bir bölümünün terk edilmesi, mera hayvancılığının giderek azalması, orman alanları üzerindeki baskının azalmasına bağlı olarak orman alanlarındaki genişleme örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca toprak mülkiyetinde çiftçi başına düşen tarım alanındaki kısmi artış, arazi anlaşmazlıklarındaki azalma, mera ve orman alanlarını tarım alanına dönüştürme eğiliminin azalması da bu sürecin sonuçları arasında sayılabilir. Sonuçta kırsaldan olan göçlerin genelde arazi kullanımı, özelde ise tarımsal yapılanma açısından olumlu ve olumsuz ne tür etkilere sahip olduğu ve hangi önlemlerle yaşanan dönüşümün planlı bir hale getirilebileceği üzerinde düşünülmesi gerekmektedir (Yakar ve Yazıcı, 2009).

Türkiye'de 1990 sonrasında göç konusunda çok az istatistikî veri ve akademik çalışma bulunmaktadır. 1970 ve 1980'lerde çok popüler olan konuya, 2000'li yıllarda ilgi azalmıştır. Göçün ekonomi ve işgücü piyasaları üzerine etkisini araştırarak deneysel çalışmalar, sorunu ve etkilerini anlamak açısından literatüre katkıda bulunacaktır (Bahar ve Bingöl, 2010). Araştırma alanının da içerisinde yer aldığı Karadeniz Bölgesinde göç ile ilgili çalışmalar oldukça azdır (Anonim, 2006; Yılmaz, 2010; Özyazıcı, v.d. 2011).

Samsun ili; en fazla göç veren iller arasında yer alması [ildeki Net Göç Hızı; 2009-2010 yıllarında %0-7,5, 2010-2011 yıllarında %0-6,6 ve 2011-2012 yıllarında ise %0-7,4'tür (Anonim, 2014a)] nedeniyle kırsal göçün sebeplerini ortaya koymak ve tarımsal potansiyeli oldukça yüksek olması yönüyle de göçün tarıma etkilerini tespit etmek bakımından araştırma alanı olarak seçilmiştir. Diğer bir ifadeyle, yapılan bu çalışma; Samsun ilinde kırsal alandaki göçün sebeplerini ortaya koymak açısından önemli olduğu gibi göçün kırsal alandaki tarımsal faaliyetler üzerinde meydana getirdiği etkileri ve değişimleri ortaya koymak bakımından da önem arz etmektedir. Böylece köylerde ve diğer kırsal alanlarda yapılacak teknik hizmet, finansman, örgütlenme, alt yapı vb. birçok çalışma için veri kaynağı sağlanmış olacak ve yapılacak faaliyetlerde verimlilik artacaktır. Ayrıca göçün kırsal alanlarda ve şehirlerde meydana getireceği muhtemel olumsuz etkilerin giderilmesi adına alınacak tedbirler konusunda karar alıcılara ışık tutulacaktır.

Şimdiye kadar kırsal göçle ilgili yapılmış çalışmalar; köyden göç etmiş ailelerin şehirdeki durumlarının incelenmesi, göçün şehir üzerindeki etkileri ya da hâlihazırda köyde ikamet edenlerin göç konusundaki eğilimlerinin incelenmesi üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmada ise; araştırma alanında köyde oturan ailelerin göçle ilgili düşünceleri incelendiği gibi, köyden göç etmiş ailelerin geride bıraktığı tarımsal altyapının durumu da irdelenmiştir. Ayrıca köylerde bu zamana kadar yaşanmış göç hareketleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Böylece göçün tarım sektörü üzerindeki etkisinin ortaya konulması hedeflenmektedir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

1980 sonrası dönemde, yatırımların yetersizliği yanında sektörel ve bölgesel dağılımındaki dengesizlik, bir taraftan işsizlik diğer taraftan göç olgusunu artırmış, büyük kentlerde işsiz ve/veya düşük ücretle çalışmaya hazır işsizler ordusu ortaya çıkarmıştır. Kırsal kesimde de eğitim düzeyinin düşüklüğü dikkate alındığında, sektörel gelir bölüşümü dengesizliği nedeniyle kırsal alanlardan kente göç edenlerin ucuz emek olarak çalışması kaçınılmaz olmaktadır. 1970’li yıllara kadar kırsal alandan kademeli göç ve göçerler açısından göçülen noktada görece refah düzeyi artışı tartışmaları yapılırken, 1980’li yılların ortalarından itibaren can ve mal güvenliği talebi göç nedenleri arasına katılmış, 1980’li yılların sonlarından itibaren ise “zorunlu göç” Türkiye’nin gündemine girmiştir (Anonim, 2000).

Aktan ve Vural (2002)’a göre, kırsal kesimi dışlayan bazı politikalar (altyapı yatırımlarında ve sosyal güvenlik hizmetlerinin sunumunda kentlere öncelik verilmesi, ithalatın sübvansede edilmesi, sermaye-yoğun teknolojilerin emek-yoğun olanlara tercih edilmesi gibi) bu kesimdeki yoksulluğu artırmakta kırsal yoksulluk ise kentlere göçü beslemektedir.

Yeşilirmak Havzası Gelişim Planında; kırsal kesimden göçün hızlı bir şekilde devam edeceği, kent nüfus artış hızının yükseleceği, bölge (Samsun, Amasya, Tokat ve Çorum) dışına göçün devam etmesine karşın yavaşlayacağı, kentlerin dolayısı ile bölgenin ekonomik yapısının, sanayi ve hizmetlerinin lehine önemli ölçüde değişeceği, bunun bir yansıması olarak da, bölgedeki büyük kentlerin, özellikle Samsun ilinin ön plana çıkacağı öngörülmektedir (Anonim, 2006).

Sezal (2006), göç hareketlerinin sebeplerini *itici sebepler* ve *çekici sebepler* olmak üzere iki grup altında sınıflandırmaktadır. Nüfusu kente iten etkenler; köyden kente artan nüfus baskısı, yetersiz ve kötü dağıtılmış toprak, düşük verimlilik, doğal afetler, kan davaları, toprağın mirasla parçalanması, tarımda makineleşme sonucu işsiz kalanların kente göçü, terör ve güvenlik olarak belirtilmiştir. Nüfusu kente çeken etkenler ise; köy-kent gelir farklılıkları, daha iyi eğitim, kentin cazibesi, iş bulma ümidi, daha yüksek yaşam standardı, ulaşım olanakları, kentlerdeki sosyal ve kültürel olanaklardan faydalanma isteği şeklinde ifade edilmiştir (Apan, 2006).

Türkiye genelinde şehirleşme oranı %64,9 olup, TR8 Batı Karadeniz Bölgesi’nde bu oran %49,4’tür. Bölge içerisinde %51,5 ile TR83 Samsun Alt Bölgesi ilk sırada yer alırken TR81 Zonguldak Alt Bölgesi hem TR8 hem de Türkiye genelinde %44,5 ile şehirleşme oranı en düşük alt bölgedir. Şüphesiz, şehir nüfusundaki mutlak artış oranı bu kadar yüksek olmayıp, köylerden şehre olan göç bu oranı artırmakta ve yüksek olan köy nüfus artış hızını düşük göstermektedir (Anonim, 2007a).

Türkiye ve TR8 Batı Karadeniz Bölgesi yıl ortası nüfus projeksiyonlarına göre; 2000-2010 döneminde ülke nüfusunda artış görülürken, TR8 Bölgesi ve tüm alt bölgelerinde nüfusun azalacağı öngörülmektedir. Zonguldak ve Kastamonu Alt Bölgelerinde Samsun Alt Bölgesine göre nüfustaki azalışın daha büyük oranda olduğu dikkat çekmektedir. Tarım arazilerinin bölünerek küçülmesi, istihdam olanaklarının yetersizliği, yaşam standardının düşüklüğü, eğitim, sağlık, kültür ve altyapı hizmetlerinin yetersizliği gibi nedenlerden dolayı insanlar sosyo-ekonomik yönden daha gelişmiş bölgelere ve illere göç etmektedirler. Bu durum nüfustaki azalmanın başlıca sebebidir (Anonim, 2007b).

TR9 Doğu Karadeniz Bölgesi’nin 2000 yılı nüfus verilerine göre aldığı göç 151.193 ve verdiği göç ise 227.013’tür. 2000 yılı daimi ikametgâh nüfusuna göre TR9 Doğu Karadeniz Bölgesi net göç hızı %0-26,1 olup, ülke genelinde göç veren altı bölge içinde beşinci sıradadır. Bölgeyi oluşturan illerin net göç hızına bakıldığında ise %0-63,56 ile Artvin ili ilk sırayı alırken, Artvin ilini %0-44,66 ile Ordu, %0-23,47 ile Gümüşhane, %0-21,879 ile Rize, %0-12,07 ile Giresun ve %0-11,11 ile de Trabzon illeri takip etmektedir. Şehir nüfus artış hızı bölgenin Artvin ili hariç diğer tüm illerinde pozitif (+) yönde iken, Artvin ilinde ise negatif (-) yönde gelişmiştir. En fazla artış %20,31 ile Trabzon ilinde olurken, azalmanın en fazla olduğu il ise %0-10,33 ile Artvin’dir. Köy nüfus artış hızında ise Trabzon ve Gümüşhane illerinde artma gözlenirken, diğer illerde azalma gözlenmiştir. En fazla azalma ise %0-30,89 ile Artvin ve %0-28,96 ile Rize illerinde olmuştur Veriler incelendiğinde, bölgenin tüm illerinin göç verir konumda olduğu görülmektedir. TR9 Doğu Karadeniz Bölgesi’nin nüfus hareketleri değerlendirildiğinde, ülke ortalamasının altında bir artış gösterdiği ortaya çıkmaktadır (Anonim, 2007b).

Karabulut ve Polat (2007), Türkiye'de göçün en yoğun yaşandığı Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan illerdeki göçün en önemli nedenlerini; *sağlık ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği, sosyal faaliyetlerin azlığı, iklim koşullarının zorluğu ve daha iyi iş bulma* olarak sıralamışlardır.

Öztürk (2007), iç göçlerinin sebeplerini; *bölgeler arası gelişmişlik farkları, hızlı nüfus artışı, tarımdaki yapısal değişimler ve makineleşme, yetersiz ve yanlış ekonomi politikaları, siyasal baskılar ve terör* olarak sıralamaktadır.

Güreşçi ve Yurttaş (2008), tarafından Erzurum ilinde kırsal göçün nedenleri ve tarıma etkileri üzerine yapılan araştırma sonucunda, yöredeki kırsal göçü; hanelerin köy dışında okuyan çocuğunun olması, hane reislerinin sosyal güvenceye sahip olmaması, göç eden akraba sayısı ve haneden birisinin gurbete çıkması gibi faktörlerin *tetiklediği*; sahip olunan çayır arazisi miktarı, başkasına ait arazi kullanımı, işletmelerde besicilik yapılması ve büyükbaş hayvan sayısı gibi faktörlerin ise *engellediği* belirtilmiştir.

Türkiye'de yaklaşık 75 yıllık süreç içerisinde nüfus beş kat kadar artmıştır. 1927'de her 4 kişiden yalnızca biri kentlerde yaşarken, 2000 yılında ise Türkiye'nin kentsel nüfusunun toplam nüfusa oranı %65'ler düzeylerine ulaşmıştır. Kır-kent nüfus dengesinde iki önemli değişim tarihi olarak, 1950 ve 1980 yılları öne çıkmaktadır. Cumhuriyetin başında %75 düzeyinde olan kırsal nüfus, 1950'lere kadar sabit kaldıktan sonra, bu yıllar içerisinde kentlere doğru hareketlenmeye ve bu anlamda oransal olarak azalmaya başlamıştır. 1980 sonrası ise bu hareketlilik, kır nüfusunun mutlak azalma eğilimine girmesiyle bir göç dalgasına dönüşmüştür. Türkiye'de ilk kez 1980-1985 döneminde kırsal nüfus mutlak olarak azalmaya başlamıştır (Öztürk, 2008).

Yakar ve Yazıcı (2009), Afyon ili Emirdağ ilçesinde göçlerin tarım alanlarına etkileri üzerine yaptıkları bir çalışmada; kırsal alanda 1960'lı yıllara kadar artan nüfusun daha sonra göçlerle azalmaya başladığını ve günümüzde köylerin büyük ölçüde boşaldığını belirtmişlerdir. Çalışmaya göre; geride kalan nüfusun yaşlılardan oluşması tarımsal üretimin devamlılığını engellediği gibi hiçbir üretimin yapılmadığı terk edilmiş tarım alanları da ortaya çıkmaya başlamış, arazi mülkiyet dağılımında da bazı değişimler yaşanmıştır. Göç edenlerin arazilerini satın alma veya kiracı-ortakçı uygulamalarıyla köyde kalan çiftçi başına düşen işlenen tarım alanında artışlar görülmeye başlanmıştır. Kırsal kesimde azalan nüfus yoğunluğu ve kişi başına düşen arazi miktarındaki artışa rağmen tarımsal üretim henüz az sayıda büyük ve modern işletmelere dönüştürülemedi.

1975-2000 dönemi göç verilerine göre, gerek iller arasında gerekse il içindeki göçlerde sürekli bir artış gözlemlenmiştir. Söz konusu dönemde mutlak rakamlarla yaklaşık 19,5 milyon kişi göç etmiştir. "*Kırdan kente göçlerin daha fazla olduğu*" şeklinde bir görüş hâkim olmasına rağmen, 1975-2000 dönemindeki göçlerin yarıdan fazlası şehirden şehre göçler şeklinde olmuştur (Anonim, 2010b).

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre, 2007-2008 dönemini kapsayan bir yıllık süreçte yaklaşık 2,2 milyon kişi göç etmiştir. Bu durum, Türkiye'de her 100 kişiden 3,2 kişinin bir yıl içinde göç ettiğini göstermektedir. 1995-2000 döneminde ise yıllık olarak her 100 kişiden yaklaşık 2,2 kişi göç etmiştir (Anonim, 2010b).

Türkiye'de belde ve köylerde yaşayan nüfus azalmaya devam etmektedir. 2000 yılında ortalama nüfus büyüklükleri beldelerde 4.147 kişi ve köylerde 410 kişi iken, bu değerler 2007 yılında sırasıyla 3.885 kişi ve 350 kişiye düşmüştür. Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren ivme kazanan kırdan kente göç süreci halen devam etmektedir. Kırsal alanda, tarımda artan nüfusun aynı oranda artmayan tarım arazisine getirdiği baskı, tarımın makineleşmesi ile birlikte kırsal alanda işgücü fazlasına neden olmuştur. Tarımdaki işgücü fazlasının kırdan kente göç hareketlerini tetikleyen en önemli unsur olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, kentlerde gelişme ivmesi kazanan sanayi ve hizmet sektörünün işgücü talebi de, kırsal kesim açısından bir çekim unsuru olarak göç hareketlerini hızlandırmıştır. Sanayi ve hizmet sektörlerinin işgücü talebi dışında, kırdan kente göçü artıran diğer faktörler arasında; köylerde yoksulluğun yaygın olması, tarım dışı alanlarda yeterli istihdam imkânlarının bulunmaması, sulu tarım imkânlarının sınırlı olması, tarım topraklarının parçalı ve küçük olması, köylerdeki fiziki ve sosyal altyapı yetersizlikleri ile temel kamusal hizmetlere düzenli erişimin sağlanamaması gibi nedenler gösterilebilir (Anonim, 2010b).

Bahar ve Bingöl (2010), Türkiye’de bulunan emek arzının talepten fazla olduğunu, bu nedenle de insanların göç ettiğini, her ne kadar göç edenlerin büyük bir kısmının bir şekilde istihdam olanaklarına kavuşmasına karşın bulunan işlerin marjinal verimliliği düşük işler olduğunu, bunun yanında göçün şehirleşme, sürdürülebilirlik ve kültürel anlamda kent hayatına getirdiği maliyetlerin de olduğunu belirtmektedir.

1970’li yıllara kadar tarım sektörünün ekonomide, kırsal alanda ve toplum yaşamı içindeki önemi devam etmiştir. Kırsal alanda bilgi ve teknoloji düzeyinin yükselmesi ve tarımda makineleşmenin artması ile hızlı bir göç ve kentleşme süreci başlamıştır. Kır-kent arasındaki gelişmişlik farklılıklarından kaynaklanan göç ve hızlı kentleşme süreci hem kırsal ve hem de kentsel alanlarda sorunlar yaratmaya başlamıştır. Türkiye’de kırsal alan nüfusu giderek yaşlanmakta ve kente göç özellikle genç nüfusta daha sık görülmektedir. Hâlbuki uzmanlaşmış genç üreticiler gelecekte kırsal alanın refahı ve tarımsal üretimin gelişimi ve sürdürülebilir bir kalkınma için önemli bir yere sahiptir (Gülçubuk, v.d. 2010).

Güreşçi (2010) tarafından yapılan çalışmada; Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı’na bağlı Akpınar Köyü’nden meydana gelen göçün nedeni ve sonuçları değerlendirilmiş ve bunun kentteki ve köydeki yansımaları ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; köyden kente göçün köylerdeki en önemli yansıması; köylerin nüfuslarındaki azalma veya nüfus baskısının azalmasıdır. Köyden kente göçün köylerin fiziksel yapısına etkileri; terk edilen evler ve bunların yıkık görüntüleri, köylerin virane olmuş ve sessizleşmiş halleri (ki bunlar köylerin mezra veya yayla gibi görünmelerine neden olmuştur), azalan kamu yatırımlarının köyleri modernleştirememesi şeklinde olduğu belirtilmektedir. Köyden kente göç ile birlikte köylerdeki en büyük değişim tarımsal yapıda veya doğal çevrede olduğu ifade edilmiştir. Göç edenlerin terk ettikleri arazilerin büyük ölçüde işlenememesi, arazi karakterlerini kaybetmesi ve çalılık-orman ve mera arazisi görünümüne neden olmuştur. Bu durum aslında köylerde arazi toplulaştırmasına veya miras kanununda bazı değişiklikler yapılmasına da olanak hazırlamaktadır. Göç edenlerin köylerdeki en büyük yansıması; azalan nüfus ve buna bağlı olarak azalan tarımsal faaliyetlerin yarattığı yeni tarımsal fırsatlardır. Bunlar ayrıca doğal dokunun korunmasına ve yeni yeşil alanların oluşmasına neden olmaktadır.

Yılmaz (2010) tarafından yapılan araştırmada; Giresun ili Bulancak ilçesi köylerini örnek alarak ilin kırsal kesiminde görülen nüfus hareketlerinin yönü ve başlıca özellikleri üzerinde durulmuştur. Araştırmada, ilçe; deniz seviyesinden başlayarak 0-100 m, 100-750 m ve 750-1250 m yükseltiler arası olmak üzere üç kademeye ayrılarak incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; en fazla nüfus kaybı yaklaşık 100 m’den, fındık ziraatının üst sınırı olan 750 m yükselti seviyesine kadar olan ve "*fındık kuşağı*" adı verilen köylerde yaşanmaktadır. Bu kesimdeki göçlerin başlıca sebebi fındık tarımı ile tarlaların ekili hâlden dikili hâle gelmesidir.

Zırhıoğlu (2010) iç göçün Van ilinin tarımı üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada; Türkiye’de özellikle doğu bölgelerindeki gelir dengesizliği, işsizlik ve güvenlik nedenlerine bağlı olarak sürekli göç hareketi yaşandığını, göçün tarım sektörünü olumsuz olarak etkileyen önemli faktörlerden biri olduğunu, Van ve ilçelerinde son 25 yıl içerisinde yaşanan göç hareketlerinden en çok etkilenenlerin ise tarım sektöründe çalışan, hem kendisi hem de çevresi için üreten kesim olduğunu, ilin tarım alanındaki yeterliliğinin yaşanan göç ile birlikte yok olup gittiğini ifade etmektedir.

Özyazıcı, v.d. (2011), Samsun ve Sinop illerinde yaptıkları çalışmada; kırsal göçün tarımsal sürdürülebilirliğe etkilerini incelemişler, haneden göç eden kişi sayısı, işletme nüfusu, nüfus başına düşen saf hasıla ve tarımsal üretimin gelirden ki payının sürdürülebilirliği negatif; yönetici profili, işletme arazisi büyüklüğü, dekara düşen işletme sermayesi, nüfusa düşen arazi büyüklüğü, tarım dışı faaliyet ve göç edenlerle maddi ilişkisinin ise pozitif olarak etkilediğini belirlemişlerdir.

Belde ve köy nüfuslarının genel nüfus içindeki oranı 2007 yılında %29,5 iken 2013 yılında %8,6 olmuştur (Anonim, 2014b). Bunda köylerdeki nüfusun azalması yanında belde ve köylerin idari statüsünün değişerek mahalle haline gelmesinin (örneğin; 2007 yılında 2.294 olan belde sayısının 2013 yılında 394’e, 34.438 olan köy sayısının 2013’te 18.214’e düşmesi) de payı vardır (Anonim, 2014c).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini; 2012 yılında Samsun iline bağlı bazı ilçelerdeki köylerden anket yoluyla elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Ayrıca konuyla ilgili resmi kurumların kayıt ve istatistikleri, araştırma raporları ve yayınlardan da ikincil veri kaynağı olarak yararlanılmıştır.

3.2. Metot

3.2.1. Örneklemeye Metodu

Araştırmada örneklemeye yöntemlerinden “*Küme (Cluster) Örneklemeye Yöntemi*” kullanılmıştır. Küme Örneklemeye Yöntemi; kümeye ait çerçeve listesinin belli olmadığı ve bu listenin sağlanmasının masraflı olduğu ve basit tesadüfi örneklemede seçilen birimlerin dağınık ve birbirinden uzak olduğu durumlarda kullanılan, uygulamada kolaylık sağlayan bir örnekleme yöntemidir. Bu yöntemde popülasyon, cluster denilen alt setlere (öbeklere) ayrılır. Alt setler popülasyondaki varyasyonu yansıtmak üzere mümkün olduğu kadar birbirine benzer şekilde düzenlenir (Arıkan, 2007).

Yapılan bu çalışmada Samsun ili; *iç kesim* ve *sahil kesimi* olmak üzere iki farklı kümeye ayrılmış ve buralardan seçilen ilçelerde anket çalışması gerçekleştirilmiştir:

- *Sahil kesiminden seçilen ilçeler*; Terme, Çarşamba, Bafra ve Ondokuzmayıs,
- *İç kesimden seçilen ilçeler ise*; Kavak, Ladik, Asarcık ve Vezirköprü'dür.

Seçilen ilçeler; hem Samsun ilini temsil edebilecek özellikte nüfusu, köy sayısı ve tarım potansiyeli yüksek olan ve hem de köyden kente göçün yaşandığı ilçelerdir.

Bu ilçelerin her birinden göçle nüfusu azalan, aynı zamanda belli bir nüfus ve tarım potansiyeli olan dörder adet köy/belde seçilmiş olup, sonuçta toplam 32 yerleşim biriminde anket çalışması yapılmıştır. Seçilen yerleşim birimlerinin 4'ü belde belediyesi ve diğerleri köy niteliğinde olup, değerlendirmelerde köy-belde ayrımı yapılmamış, hepsi *köy* olarak adlandırılmıştır.

Her köyde 3 farklı içerikte anket yapılmıştır:

- *Birinci ankette*; köyün sosyal, ekonomik ve tarımsal yapısı ve göç durumu ile ilgili sorular yer almıştır (EK-1). Bu anketten her köyde birer adet olmak üzere 32 köyde toplam 32 adet anket (iç kesimde 16 ve sahil kesiminde 16 olmak üzere) yapılmıştır. Bu anketler; köy muhtarı, yoksa ihtiyar meclisi üyeleri ya da köyün ileri geleni (köyü tanıyan) ile gerçekleştirilmiştir.
- *İkinci ankette*; halen köyde oturan hanelerin göç konusundaki eğilimleri incelenmiş, bu anketten her köyde dörder adet olmak üzere 32 köyde toplam 128 adet anket (iç kesimde 64 ve sahil kesiminde 64 olmak üzere) yapılmıştır. Anket yapılan haneler tesadüfi olarak tespit edilmiştir (EK-2).
- *Üçüncü ankette ise*; köyden göç etmiş hanelerin nüfus yapısı, göç etme sebepleri, geride bıraktığı arazi, bina, alet-makine, hayvan vb. tarımsal varlıklarının durumu ile ilgili sorular yer almıştır (EK-3). Bu anketten de her köyde dörder adet olmak üzere 32 köyde toplam 128 adet anket (iç kesimde 64 ve sahil kesiminde 64 olmak üzere) yapılmıştır. Bu anketler, göç eden kişilerin halen köyde oturan baba, kardeş gibi akrabaları veya o kişileri iyi tanıyan komşu ve tanıdıkları ile yapılmıştır.

Sonuç olarak; 8 ilçede, 32 köyde, toplam 288 adet anket yapılmıştır. Yapılan bu üç farklı anketle, kırsal göçün sebepleri ve tarımsal yapı üzerinde nasıl bir etki yaptığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Özellikle ikinci ve üçüncü ankette yer alan göçün sebepleri “*itici ve çekici güçler yaklaşımı*” ile ele alınmıştır. Bu yaklaşıma göre; itici güçlerin başında *işsizlik* ve *düşük gelir* yer alırken, çekici güçlerin başında ise *yüksek gelir* ve *istihdam fırsatları* yer almaktadır. Ayrıca *eğitim* ve *sağlık hizmetleri* de göçte rol oynamaktadır (Çelik, 2005).

3.2.2. Verilerin Analizinde Kullanılan Metotlar

Yapılan anketlerdeki veriler önce bilgisayara aktararak veri tabanı oluşturulmuş, daha sonra tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, yüzde) yardımıyla, veriler daha anlaşılır hale getirilmiş ve ileri düzeydeki analizlere hazırlanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler öncelikle "*İç Kesim*", "*Sahil Kesimi*" ve "*Genel*" olmak üzere üç farklı şekilde toplanmıştır. Daha sonra iç kesim ile sahil kesimi ve köyden göç edenlerle köyde oturanlar arasında karşılaştırmalar yapılarak aradaki benzerlik, farklılık ve ilişkiler ortaya konulmuştur.

Araştırmada elde edilen veriler aralık ve oran düzeyinde olduğunda parametrik testlerden bağımsız örneklem t-testi ve Pearson korelasyon analizinden; sınıf ve sıra düzeyinde olduğunda ise non-parametrik testlerden ki-kare bağımsızlık testi, Mann-Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programında %5 ve %1 önem seviyesinde analiz edilmiştir.

Bağımsız örneklem t-testi, iki bağımsız örneğin ortalamalarını karşılaştırmak için kullanılır (Arıkan, 2007). Araştırmada iç kesim ve sahil kesimi ile köyde oturanlar ve göç edenler arasında, aralık ve oran düzeyinde ölçülmüş süreklilik arz eden verilerde, ortalamalar arasında fark olup olmadığı bu test yardımı ile analiz edilmiştir.

Mann-Whitney U testi ile n_1 ve n_2 hacimli bağımsız iki örneğin aynı medyanlı popülasyonlardan alınmış rastgele örnekler olup olmadığı test edilmektedir. Mann-Whitney U testi bağımsız örneklem t testinin parametrik olmayan alternatifidir. Eğer n_1 ve n_2 'nin her ikisi de 20'den daha az ise Mann-Whitney U kritik tablosu kullanılarak önemlilik belirlenir (Özdamar, 2004). Bu çalışmada, köyün geneli ile ilgili birinci ankette, iç kesim ve sahil kesimine ait verilerin karşılaştırılmasında, bu gruplardaki köy sayısı 16 adet olduğundan bu test kullanılmıştır.

Pearson korelasyon katsayısı (r), aralık ya da oran ölçeğinde ölçülen iki sürekli değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi açıklamak için kullanılır. Böyle bir analiz ile her bir Y değerinin her bir X değeri ile doğrusal bir biçimde ne kadar tutarlı bir eşleşme gösterdiği açıklanmaya çalışılır. Korelasyon katsayısının 1,00 olması, mükemmel pozitif korelasyonu; -1,00 olması ise mükemmel negatif korelasyonu gösterir. Katsayının 0,00 olması ise ilişkinin olmadığını gösterir. Eğer r değeri, 0,30-0,70 arasında kalıyor ise, iki değişken arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu değer 0,70'den büyük ise yüksek, 0,30'dan küçük ise düşük düzeyde bir ilişki olduğu ifade edilebilir. İlişkinin pozitif tarafı için yapılan bu yorum negatif tarafı için de geçerlidir. İki değişken arasındaki ilişkinin negatif olması, değişkenlerden birine ait ölçümler artarken diğer değişkene ait ölçümlerin azaldığını gösterir. Korelasyon katsayısının pozitif çıkması ise, iki değişkenin birlikte değişim yönünün aynı olduğunu yani ölçümlerin her iki değişkende de birlikte arttığını ya da azaldığını anlatır (Büyüköztürk, v.d. 2014). Bu çalışmada, iç kesim ve sahil kesimi ile köyde oturanlar ve göç edenler arasında, aralık ya da oran düzeyinde ölçülmüş sürekli değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Spearman korelasyon katsayısı (r_s), sıralı puanlar kullanılarak, ölçülen iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi açıklar. Sosyal bilimler araştırmalarında Spearman katsayısı 3 farklı durumda kullanılabilir. Birincisi, değişkenlerin doğrudan sıra değerleri ile gösterildiği durumda; ikincisi, bir sıralı değişken ile bir aralıklı veya oranlı değişken arasındaki ilişki bulunmak istediğinde aralıklı veya oranlı puanların sıralı puanlara dönüştürülmesi (en yüksek değerleri verilerek) gerektiği durumda; üçüncüsü ise, ölçümlerin iki değişken için de en az aralık ölçeğinde olduğu ancak dağılımın normallik varsayımını karşılamadığı durumda. Bunun için ölçümler her iki değişken için de sıra değerlerine dönüştürülür (Büyüköztürk, v.d. 2014). Bu araştırmada, değişkenlerden her ikisinin de sınıf düzeyinde olduğu veya göç etme davranışı ile mal varlıkları arasındaki ilişkiler gibi değişkenlerden birinin sınıf düzeyinde diğerinin süreklilik arz eden verilerden oluştuğu durumlarda bu test kullanılmıştır.

Parametrik olmayan bir istatistik olan ki-kare bağımsızlık testi, gerçekte iki sınıflamalı değişkenin düzeylerine (sıra sayısı x sütun sayısı) göre oluşan gözlemlerde gözlenen sayılarla-değerlerle, beklenen sayıların-değerlerin birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini, diğer bir ifade ile bu iki dağılımın aynı evrenden gelip gelmediğini test eder (Büyüköztürk, v.d. 2014). Bu

araştırmada; eğitim düzeyi gibi sınıflandırılmış verilerde, i kesim ve sahil kesimi, göç eden ve köyde kalanların karşılaştırılmasında bu test kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Köylerle İlgili Genel Bilgiler

4.1.1. Coğrafi Durum ve Altyapı İmkânları

İl genelinde, anket yapılan kırsal yerleşim birimlerinin sayısal olarak 4'ü belde ve 28'i ise köy statüsündedir (Çizelge 4.1). Samsun'daki belde belediyelerinin yaklaşık %90'ı sahil kesiminde yer aldığından, anket yapılan beldelerin tamamı sahil kesimindeki belde belediyelerinden seçilmiştir.

Çizelge 4.1. Anket yapılan yerleşim yerlerinin idari yapısı

İDARİ YAPI	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Köy	16	100,00	12	75,00	28	87,50
Belde	0	0,00	4	25,00	4	12,50
TOPLAM	16	100,00	16	100,00	32	100,00

Anket yapılan köylerde arazilerin ortalama %75'i ova ve yamaç arazilerden oluşmaktadır (Çizelge 4.2). Sahil kesiminde ova (düz araziler), iç kesimde ise yamaç ve dağlık araziler ağırlıktadır.

Çizelge 4.2. Köylerin genel arazi yapısı

ARAZİ YAPISI	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Ova	1	6,25	11	68,75	12	37,50
Yamaç	9	56,25	3	18,75	12	37,50
Dağlık	6	37,50	2	12,50	8	25,00
TOPLAM	16	100,00	16	100,00	32	100,00

Araştırmanın yapıldığı köylerin rakım ve bağlı oldukları ilçe merkezine uzaklıklarına ilişkin veriler Çizelge 4.3'te verilmiştir. Köy merkezlerinin ortalama rakımı il genelinde 397,44 m olup, iç kesimde rakım sahile oranla yaklaşık sekiz kat daha fazladır. Köylerin bağlı oldukları ilçe merkezine uzaklıkları ise sahil kesiminde biraz daha fazladır.

Çizelge 4.3. Köylerin rakımı ve şehirlere uzaklığı

COĞRAFİ ÖZELLİKLER	Anket Yapılan Köy Sayısı		Genel (32)
	İç Kesim (16)	Sahil Kesimi (16)	
Köy merkezinin yaklaşık rakımı (m)	708,75	86,13	397,44
Köyün bağlı olduğu ilçeye olan uzaklığı (km)	11,13	13,63	12,38

Kaynak: Anonim, 2013.

Köylerin tamamında cami, %90'a yakın kısmında içme suyu şebekesi ve %80 civarında ise anayola asfalt yol bağlantısı mevcut olup, kanalizasyon sistemine sahip ve internet bağlantısı olan köylerin oranı ise %70'e yakındır (Çizelge 4.4).

Kanalizasyon şebekesi iç kesimde sahile göre çok daha fazladır. Sahil kesiminde ilkököl, ortaokul ve lise oranı iç kesime nazaran daha fazladır. Günlük ulaşım imkânları her iki kesimde de birbirine yakındır. Özellikle eğitim ve sağlık kurumlarının eksikliği köyden şehre göçü hızlandıran önemli faktörler arasında sayılabilir. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkmış olması, köylerde de liselerin son derece az olması, köyden kente göç üzerinde ileriki yıllarda daha da hızlandırıcı bir etki yapabilir.

Çizelge 4.4. Köylerdeki altyapı imkânları

ALTYAPI TESİSLERİ*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Cami	16	100,00	16	100,00	32	100,00
İçme suyu şebekesi	14	87,50	14	87,50	28	87,50
Köyün anayola bağlantısı tamamen asfalt	11	68,75	14	87,50	25	78,13
Kanalizasyon sistemi	14	87,50	7	43,75	21	65,63
İnternet	9	56,25	12	75,00	21	65,63
İlçeye günlük yolcu taşıyan minibüs vb. ulaşım araçları	10	62,50	10	62,50	20	62,50
8 yıllık ilköğretim okulu	5	31,25	10	62,50	15	46,88
Anayol üzerinde yer alıyor ya da anayola çok yakın	7	43,75	7	43,75	14	43,75
Sağlık ocağı	2	12,50	9	56,25	11	34,38
5 yıllık ilköğretim okulu	4	25,00	5	31,25	9	28,13
Günlük gazete	2	12,50	7	43,75	9	28,13
Jandarma karakolu	4	25,00	3	18,75	7	21,88
Altyapısı olan piknik alanı	2	12,50	5	31,25	7	21,88
Köyün anayola bağlantısı kısmen asfalt	4	25,00	2	12,50	6	18,75
Eczane	0	0,00	4	25,00	4	12,50
Tarihi ve turistik gezi alanları	0	0,00	4	25,00	4	12,50
Belediye ve bununla ilgili birim ve yapılar	0	0,00	4	25,00	4	12,50
Lise	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Deniz sahili	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Yayla ve yayla turizmi	1	6,25	2	12,50	3	9,38
Haftalık sebze-meyve pazarı	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Tren istasyonu	1	6,25	0	0,00	1	3,13

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Köyde yaşayanlara tarım dışında istihdam sağlayan işyerlerinin başında kahvehaneler gelmektedir (Çizelge 4.5). Sahil kesiminde kahvehane oranı iç kesime göre dört kat daha fazladır. Kahvehaneleri atölye ve berberler takip etmektedir. Genel olarak işyeri oranı sahil kesiminde iç kesime göre üç kat daha fazladır. Sahil kesimindeki işyeri fazlalığı bu kesimde beldelerin ve köy nüfuslarının daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Köylerde tarım dışı gelir kaynaklarının başında emekli, dul ve yetim maaşları gelmektedir (Çizelge 4.6). Bunu köy dışında mevsimlik işçilik, köy dışında sürekli çalışma ve yaşlılık maaşı gibi gelir kaynakları takip etmektedir. Yevmiyeli tarım işçiliği, el sanatları ve balıkçılık gibi gelir kaynakları ise yalnızca sahil kesiminde görülmektedir. Tarım dışı gelir elde eden hane sayısı sahil kesiminde iç kesime oranla yaklaşık iki kat daha fazladır. Tarım dışı gelir elde eden hane sayısı ile köylerdeki işyeri sayısı arasında pozitif bir ilişki vardır ($r = 0,532$, $p < 0,01$).

Gürbüz ve Karabulut (2008) tarafından yapılan araştırmada, kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık dışında diğer ekonomik faaliyetler arttıkça göçlerin azaldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.5. Köylerdeki işyerleri

İŞYERLERİ*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Kahvehane	2	12,50	8	50,00	10	31,25
Atölye (marangoz, oto tamir, demir doğrama vb.)	4	25,00	5	31,25	9	28,13
Berber	2	12,50	5	31,25	7	21,88
Un değirmeni	1	6,25	5	31,25	6	18,75
Fırın	1	6,25	5	31,25	6	18,75
Bakkal	2	12,50	4	25,00	6	18,75
Akaryakıt istasyonu	2	12,50	3	18,75	5	15,63
Terzi	1	6,25	3	18,75	4	12,50
Kültür balıkçılığı yapılan tesisler	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Fabrika (un, yem, salça, tuğla-kiremit, çay, fındık, süt vb.)	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Mezbaha	0	0,00	2	12,50	2	6,25
Özel su işletmesi	0	0,00	2	12,50	2	6,25
Otel-motel-pansiyon	0	0,00	2	12,50	2	6,25
Soğuk hava deposu	1	6,25	1	6,25	2	6,25
Mandıra	1	6,25	0	0,00	1	3,13
Orman işletmesi	0	0,00	1	6,25	1	3,13
Kireç ocağı	1	6,25	0	0,00	1	3,13

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Köylerde hayatı zorlaştıran problemlerin başında, her iki kesimde de köy yollarının bozuk olması gelmektedir (Çizelge 4.7). Bunu; sıkça meydana gelen elektrik kesintileri, özellikle kışın yolların çamurlu olması ve diğer problemler takip etmektedir. Uzun süren kış mevsimi ve aşırı soğuklar iç kesime has bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Evlerde içme suyu şebekesi olmaması, radyo ve televizyon yayınlarının kalitesiz olması gibi problemlerin ise oldukça az sayıdaki köyde görüldüğü saptanmıştır.

Aralarında çeşitli sebeplerden düşmanlık olan, birbiriyle konuşmayan, zaman zaman kavga eden aile ya da sülalelerin mevcudiyeti; sık sık meydana gelen hırsızlık olayları ve diğer köylerle yaşanan, yol, su, yayla, mera problemleri gibi sosyal ve hukuki problemler ise sahil kesiminde daha fazla görülmektedir. Bu durum sahil kesimindeki nüfus yoğunluğu ve sosyo-kültürel yapıdan kaynaklanabilir. Genel olarak iç kesimdeki problem yaşayan köy sayısı sahil kesimine göre %40 daha fazladır.

Yılmaz (2010)'ın, Giresun'un Bulancak ilçesi kırsal kesiminde nüfus hareketlerinin nedenleri, yönü ve başlıca özelliklerini incelediği çalışmada; yörenin dağlık ve engebeli yapısının çoğu yerde fındık tarımını güçleştirdiğini; yağış ve eğim fazlalığının erozyon ve heyelanları tetiklediğini, bütün bunların kırsal yaşamı zorlaştırdığını; fiziki şartların kışın ulaşım ve halkın yakacak ihtiyacı üzerinde olumsuz etki yaptığını, bunlardan kaynaklanan yüksek maliyetin de ek gelir ihtiyacını artırarak göçlere zemin hazırladığını belirtmektedir.

Çizelge 4.6. Köylerde tarım dışı gelir kaynakları ve bunları elde eden ortalama hane sayısı

GELİR KAYNAKLARI	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Hane Sayısı	Oran (%)
	Hane Sayısı	Oran (%)	Hane Sayısı	Oran (%)		
Emekli, dul ve yetim maaşı	37,30	42,59	56,36	34,25	46,83	37,14
Köy dışında mevsimlik işçilik (inşaat vb.)	16,30	18,61	21,36	12,98	18,83	14,93
Aile bireylerinin köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışarak ve köy dışında ikamet ederek belli zamanlarda köye gelmesi	16,3	18,61	20,28	12,32	18,3	14,51
Yaşlılık maaşı	7,20	8,22	18,18	11,05	12,69	10,06
Yevmiyeli tarım işçiliği	0,00	0,00	8,18	4,97	4,09	3,24
Köyde ikamet edip de geliş-gidiş yaparak köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma	2,11	2,41	12,00	7,29	7,06	5,60
Köy dışındaki akrabalarından (evlatlar dâhil) düzenli maddi yardım alma	5,11	5,83	5,09	3,09	5,10	4,04
Yolcu taşımacılığı, servisçilik, kamyonculuk vb.	1,70	1,94	6,08	3,69	3,89	3,09
Köydeki ya da köy dışındaki mülklerden kira geliri elde etme	0,67	0,77	6,64	4,04	3,65	2,89
Biçerdöver, balya makinesi, traktör ve diğer aletlerle başka işletmelerden gelir elde etme	0,67	0,77	4,58	2,78	2,63	2,09
Köy sınırları içinde özel ya da kamuya ait fabrika, imalathane, atölye, santral, okul, belediye, mandıra vb. yerlerde memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olma	0,22	0,25	3,45	2,10	1,84	1,46
El sanatları (halı, kilim vb.) ile uğraşan haneler	0,00	0,00	1,36	0,83	0,68	0,54
Balıkçılık (ticari anlamda) yapma	0,00	0,00	1,00	0,61	0,50	0,40
TOPLAM	87,58	100,00	164,56	100,00	126,09	100,00

Cizelge 4.7. Köylerde hayatı zorlaştıran genel problemler

PROBLEMLER*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Frekans	Oran (%)
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)		
Köy yolunun bozuk olması	9	56,25	10	62,50	19	59,38
Sık sık elektrik kesintisi	8	50,00	7	43,75	15	46,88
Özellikle kışın köy içinde ve dışında çamurlu yollar	9	56,25	6	37,50	15	46,88
Şehre düzenli çalışan ulaşım araçları olmaması	8	50,00	5	31,25	13	40,63
Geceleri köy içinde yeterli aydınlatma olmaması	6	37,50	6	37,50	12	37,50
Köy yolunun kışın sık sık yağan kardan dolayı kapanması	10	62,50	1	6,25	11	34,38
İçme suyunun kalitesiz olması	5	31,25	4	25,00	9	28,13
Uzun süren kış mevsimi ve aşırı soğuklar	9	56,25	0	0,00	9	28,13
Köy yolunun fazla virajlı olması	4	25,00	4	25,00	8	25,00
Sık sık telefon arızaları	6	37,50	2	12,50	8	25,00
İçme suyu yetersizliği	4	25,00	2	12,50	6	18,75
Aralarında çeşitli sebeplerden düşmanlık olan, birbiriyle konuşmayan, zaman zaman kavga eden aile ya da sülaleler	2	12,5	4	25,00	6	18,75
Köy yolunun fazla dik ve yokuş olması	4	25,00	1	6,25	5	15,63
Kışın yakacak ve ısınma sorunu yaşanması	4	25,00	1	6,25	5	15,63
Toprak kaymaları (heyelan)	2	12,50	2	12,50	4	12,50
Üzerinde köprü olmayan, zaman zaman ulaşımı aksatan akarsular	1	6,25	3	18,75	4	12,50
Cep telefonlarının çekmemesi	2	12,50	2	12,50	4	12,50
Şehre ulaşımın fazla zaman alması	2	12,50	1	6,25	3	9,38
Sık sık meydana gelen hırsızlık olayları (hayvan hırsızlığı, ev soygunu, alet-makine hırsızlığı gibi)	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Diğer köylerle yaşanan, yol, su, yayla, mera ve diğer problemler	1	6,25	2	12,50	3	9,38
Evlerde içme suyu şebekesi olmaması	2	12,50	0	0,00	2	6,25
Radyo yayınlarının kalitesiz olması	1	6,25	1	6,25	2	6,25
Köy yolunun sık sık heyelan, sel, kaya düşmesi vb. sebeplerle hasar görmesi	0	0,00	1	6,25	1	3,13
Köy yolunun etrafında fazlaca uçurum olması	1	6,25	0	0,00	1	3,13
Televizyon yayınlarının kalitesiz olması	0	0,00	1	6,25	1	3,13

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

4.1.2. Tarımsal Yapı

Araştırma alanında sulanan arazilerin oranı %29 civarındadır (Çizelge 4.8). Sahil kesiminde sulanan arazi oranı iç kesime oranla yaklaşık altı kat daha fazladır. İç kesimdeki hane başına ortalama arazi büyüklüğü ise sahil kesiminden %40 daha fazladır. Köy başına düşen traktör sayısı ise sahil kesiminde iç kesimin 2,5 katından daha çoktur. Bütün bu göstergeler sahil kesiminde tarımın daha yoğun ve önemli bir faaliyet kolu olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.8. Köylerdeki bazı tarımsal göstergeler

TARIMSAL GÖSTERGELER	Anket Yapılan Köy Sayısı		Genel (32)
	İç Kesim (16)	Sahil Kesimi (16)	
Sulanan arazi oranı (%)	8,81	50,81	29,81
Köyde oturan hanelerin sahip olduğu ortalama arazi büyüklüğü (dekar)	36,56	26,25	31,41
Köydeki toplam traktör sayısı (adet)	40,75	107,93	72,10

Köylerde ikamet eden hanelerin bir kısmı çeşitli sebeplerle tarımla uğraşmamaktadır. Bunun yanında tarımsal faaliyet yürütenlerin de tamamı köylerde oturmamaktadır. Bu tür haneler içinde birinci sırayı köyden göç etmiş, şehirde oturan ve köydeki arazilerinin çoğunu ortağa ya da kiraya veren haneler almaktadır (Çizelge 4.9). Bu konuda sahil kesimi iç kesimden 3,6 kat daha fazladır. Bunu köyden göç etmiş ancak arazilerini kiraya ya da ortağa vermeyip yılın belli dönemlerinde (özellikle yazın) köye gelerek kendi işgücüsüyle ve/veya işçi tutarak tarımsal faaliyette bulunan haneler takip etmektedir. Bu konuda da sahil kesimi iç kesimin çok önündedir. Bunun yanında az da olsa köyde oturup hiç arazisi olmayan haneler de vardır. Yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, arazisi olmayan hane sayıları yönünden iç kesim ve sahil kesimi arasındaki fark istatistikî açıdan önemlidir ($U = 63,000$, $p < 0,01$). Diğer bir ifade ile arazisi olmayıp köyde oturanlar iç kesimde daha yaygındır.

Çizelge 4.9. Tarımla uğraşmayan hanelerin durumu

TARIMLA UĞRAŞMAYAN HANELERİN DURUMU	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Hane Sayısı	Oran (%)
	Hane Sayısı	Oran (%)	Hane Sayısı	Oran (%)		
Köyden göç etmiş, şehirde oturan ve köydeki arazilerinin çoğunu ortağa ya da kiraya veren hane sayısı	6,00	27,75	22,00	35,97	13,47	33,61
Köyden göç etmiş ancak arazilerini kiraya ya da ortağa vermeyip yılın belli dönemlerinde (özellikle yazın) köye gelerek kendi işgücüsüyle ve/veya adam tutarak tarımsal faaliyette bulunan hane sayısı	5,50	25,44	19,36	31,66	11,97	29,87
Köyde oturup da tarımla uğraşmayan hane sayısı	2,81	13,00	8,79	14,37	5,60	13,97
Köyden göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya da vermeyen, çoğunu bedelsiz olarak köydeki akrabalarına terk eden hane sayısı	0,31	1,43	4,07	6,66	2,07	5,16
Köyde hiç arazisi olmayan hane sayısı	6,31	29,19	4,29	7,02	5,37	13,40
Köyden göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya da vermeyen, arazilerinin çoğu boş ve bakımsız halde duran hane sayısı	0,69	3,19	2,64	4,32	1,60	3,99
TOPLAM	21,62	100,00	61,15	100,00	40,08	100,00

Köylerde tarımsal altyapı unsurları arasında birinci sırayı köylerdeki mera varlığı almaktadır (Çizelge 4.10). Köylerin yaklaşık %47'sinde mera bulunmaktadır. Ürünlerinden yararlanan orman varlığı bunu takip etmektedir. Orman konusunda iç kesim sahil kesimine göre çok daha avantajlıdır. Bunun yanında tarımsal kooperatif, sulama kaynakları, üretici birlikleri konusunda sahil kesimi; yayla konusunda iç kesim daha avantajlıdır.

Çizelge 4.10. Köylerin tarımsal altyapısı

ALTYAPI UNSURLARI*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Yeterli büyüklükte mera	8	50,00	7	43,75	15	46,88
Köyde ürünlerinden (odun vb.) yararlanan orman	11	68,75	3	18,75	14	43,75
Tarımsal kooperatif (faal vaziyette)	2	12,50	6	37,50	8	25,00
Yeterli sulama kaynakları (akarsu, göl, yer altı suları)	3	18,75	5	31,25	8	25,00
Yayla	6	37,50	1	6,25	7	21,88
Sulama tesisleri (gölet, sulama kanalları, sulama birliği pompaj üniteleri)	2	12,50	3	18,75	5	15,63
Ürün üretici birliği	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Köyde ekonomik anlamda balık elde edilen akarsu, göl ve deniz	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Sulama birliği veya kooperatifi	1	6,25	1	6,25	2	6,25

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Sahil kesiminde köylerin önemli bir bölümünde tarımsal faaliyetler için dışarıdan işçi getirilirken, iç kesimde dışarıdan işçi getirme oranı son derece azdır (Çizelge 4.11). Bu durum nüfusun yetersizliği kadar sahil kesiminde tarımsal faaliyetlerin, özellikle sebze ve fındık tarımının yoğunluğundan da kaynaklanmaktadır. Yapılan Spearman korelasyon analizi sonuçlarına göre rakım arttıkça tarım işletmelerinin dışarıdan işçi getirme oranı azalmaktadır ($r_s = -0,638$, $p < 0,01$). Benzer şekilde, dışarıdan işçi getirme oranı dağlık alanlara gidildikçe de azalmaktadır ($r_s = -0,653$, $p < 0,01$). Buna karşın, sulanan arazi miktarının artması dışarıdan yabancı işgücü getirme ihtiyacını arttırmaktadır ($r_s = 0,759$, $p < 0,01$).

Çizelge 4.11. Köylerdeki tarımsal faaliyetler için köy dışından işçi getirilip getirilmediği

KÖY DIŞINDAN İŞÇİ GETİRİLME DURUMU	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Evet	1	6,25	10	62,50	11	34,38
Hayır	15	93,75	6	37,50	21	65,62
TOPLAM	16	100,00	16	100,00	32	100,00

Köylerde tarımsal faaliyetleri zorlaştıran, kârlılığını azaltan ve dolayısıyla köyden şehre meydana gelen göçte etkili olan problemlerin başında; arazilerin çok parçalı ve dağınık olması ile hane başına düşen tarım arazilerinin yetersiz olması gelmektedir (Çizelge 4.12). Bu konuda her iki bölgenin değerleri de birbirine yakındır. Don zararı ve kış şartları, taşlılık, kuraklık, yabani hayvanlar ve aşırı eğim konularında iç kesimde; ürün pazarlaması, arazi davaları, arazi sınırlarındaki ağaçların olumsuz etkileri ve drenaj problemleri konularında sahil kesimindeki problemler daha fazladır.

Çizelge 4.12. Köylerdeki tarımsal problemler

PROBLEMLER*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Frekans	Oran (%)
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)		
Arazilerin çok parçalı ve dağınık olması	15	93,75	14	87,50	29	90,63
Hane başına düşen tarım arazilerinin yetersiz olması	14	87,50	13	81,25	27	84,38
Her yıl ya da birkaç yılda bir tarımsal faaliyetlerin zarar ettirmesi	12	75,00	11	68,75	23	71,88
En az birkaç yılda bir don olayları ve ürünlerin bundan zarar görmesi	15	93,75	8	50,00	23	71,88
Sulama suyu yetersizliği	12	75,00	10	62,50	22	68,75
Ekili ürünlere sık sık zarar veren yabancı domuz	13	81,25	7	43,75	20	62,50
Yazın uzun süreli kurak mevsim, yağışların düzensizliği	12	75,00	7	43,75	19	59,38
Şahısların banka, kooperatif ya da diğer kuruluşlara olan yüksek düzeydeki tarımsal borçları ve ödemede yaşanan zorluklar	9	56,25	9	56,25	18	56,25
Köyde her yıl ya da birkaç yılda bir tarımsal ürünlerin pazarlamasında yaşanan zorluklar	6	37,50	10	62,50	16	50,00
Arazilerde taşlılık	14	87,50	2	12,50	16	50,00
Arazi sınırlarına dikilen ağaçların yaptığı gölge ve diğer olumsuz etkiler	5	31,25	10	62,50	15	46,88
Tarım arazilerinin uzun süre kar altında kalması	11	68,75	3	18,75	14	43,75
Köylülerle orman ve hazine arasındaki arazi davaları	3	18,75	9	56,25	12	37,50
Arazilerin traktörle çalışmayı engelleyecek ya da riskli hale getirecek ölçüde eğimli (dik) olması	7	43,75	2	12,50	9	28,13
Hayvanlara ve insanlara zarar veren ayı, kurt vb. vahşi hayvanlar	6	37,50	1	6,25	7	21,88
Arazilerin zaman zaman su altında kalması (drenaj problemi)	1	6,25	5	31,25	6	18,75
Topraklarda tuzlanma, çoraklaşma	2	12,50	3	18,75	5	15,63
Sık sık sel baskınları	0	0,00	3	18,75	3	9,38
Uzun süreli kırağı	1	6,25	0	0,00	1	3,13

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Köylerin tarımsal yapısını anlamada yetiştirilen ürünlerin tür ve ekim alanları önemli bir kriterdir. Yetiştirilen ürünlere bakıldığında her iki kesimde de önemli farklar olduğu görülmektedir (Çizelge 4.13). İç kesimde buğday ve ayçiçeği gibi kuru tarım şartlarında yetiştirilen ürünler ön plana çıkarken; sahil kesiminde ise fındık, mısır, çeltik ve sebze gibi sulu ve ılıman şartlarda yetiştirilen ürünlerin tarımı daha çok yapılmaktadır. Sahil kesiminde köy başına ortalama ürün ekiliş alanı iç kesime oranla %71 daha fazladır.

Çizelge 4.13. Köylerde yetiştirilen önemli ürünlerin köy başına ortalama ekim ve dikim alanları

ÜRÜNLER	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)			
	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%
Buğday	3.110,00	81,61	206,92	3,18	1.658,46	33,50
Fındık	0,00	0,00	2.332,15	35,79	1.045,45	21,12
Mısır	127,86	3,36	1.421,62	21,81	750,78	15,16
Çeltik	0,00	0,00	852,93	13,09	398,03	8,04
Sebze	0,00	0,00	642,86	9,86	300,00	6,06
Beyaz lahana	0,00	0,00	289,29	4,44	135,00	2,73
Biber	0,00	0,00	250,00	3,84	116,67	2,36
Pırasa	0,00	0,00	214,29	3,29	100,00	2,02
Ayçiçeği	180,88	4,75	0,00	0,00	96,47	1,95
Fiğ	108,85	2,86	82,14	1,26	95,00	1,92
Kırmızı lahana	0,00	0,00	142,86	2,19	66,67	1,35
Patates	66,67	1,75	0,00	0,00	35,71	0,72
Şeftali	0,00	0,00	73,71	1,13	34,40	0,69
Çayır	62,50	1,64	0,00	0,00	33,33	0,67
Fasulye	41,67	1,09	0,00	0,00	22,32	0,45
Yulaf	37,07	0,97	0,00	0,00	19,17	0,39
Arpa	30,36	0,80	0,00	0,00	15,18	0,31
Nohut	21,88	0,57	0,00	0,00	11,67	0,24
Şeker pancarı	22,13	0,58	0,00	0,00	11,45	0,23
Elma	0,00	0,00	4,07	0,06	1,90	0,04
Karpuz	0,00	0,00	3,93	0,06	1,83	0,04
Yonca	0,81	0,02	0,00	0,00	0,43	0,01
TOPLAM	3.810,66	100,00	6.516,76	100,00	4.949,92	100,00

İl genelinde yetiştirilen ürünlere pazarlama açısından bakıldığında; köylerin %37,5'inde buğday, %31,3'ünde mısır, %21,9'unda fındık, %18,8'inde ise fiğ ve çeltiğin pazarlaması yapılmaktadır (Çizelge 4.14). Buğday, mısır, fiğ, arpa, ayçiçeği ve şeker pancarı gibi ürünlerde iç kesim; fındık, çeltik ve sebze sahil kesimi daha öndedir. Pazarlama faaliyeti tarımın yalnızca aile tüketimi için değil ticari olarak yapıldığını göstermektedir.

Araştırma bölgesinde köy başına yaklaşık 680 baş sığır, 259 baş koyun ve 289 adet arı kovani düşmektedir (Çizelge 4.15). Sığır ve arı varlığında sahil kesimi, koyunda ise iç kesimin ağırlığı vardır. Köylerin nüfusu arttıkça sığır sayısı da artmaktadır.

İl geneli itibariyle, köylerin %62,5'inde köyde yetiştirilen sığırlar köy dışına satılmaktadır (Çizelge 4.16). Bu değerler, koyunda %37,5 ve arı ürünleri satışında ise %40,6'dır. İç kesim ve sahil kesiminde sığır ve koyunda pazarlama yapan köy oranı birbirine eşit iken arı ürünlerinde iç kesimde pazarlama yapan köy oranı daha fazladır.

Çizelge 4.14. Köylerde yetiştirilen önemli bitkisel ürünleri pazarlayan köylerin oranı (%)

ÜRÜNLER*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Köy Sayısı	Oran (%)
	Köy Sayısı	Oran (%)	Köy Sayısı	Oran (%)		
Buğday	10	62,50	2	12,50	12	37,50
Mısır	5	31,25	5	31,25	10	31,25
Fındık	0	0,00	7	43,75	7	21,88
Fiğ otu	6	37,50	2	12,50	6	18,75
Çeltik	0	0,00	6	37,50	6	18,75
Sebze	0	0,00	4	25,00	4	12,50
Şeker pancarı	4	25,00	0	0,00	4	12,50
Arpa	4	25,00	0	0,00	4	12,50
Ayçiçeği	4	25,00	0	0,00	4	12,50
Elma	0	0,00	2	12,50	2	6,25
Beyaz lahana	0	0,00	2	12,50	2	6,25
Fasulye	1	6,25	1	6,25	2	6,25
Şeftali	0	0,00	1	6,25	1	3,13
Karpuz	0	0,00	1	6,25	1	3,13
Biber	0	0,00	1	6,25	1	3,13
Kırmızı lahana	0	0,00	1	6,25	1	3,13
Yonca otu	1	6,25	0	0,00	1	3,13
Yulaf	1	6,25	0	0,00	1	3,13
Nohut	1	6,25	0	0,00	1	3,13
Patates	2	12,50	1	6,25	1	3,13
Çayır otu	1	6,25	0	0,00	1	3,13
Pırasa	0	0,00	1	6,25	1	3,13

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Çizelge 4.15. Köy başına ortalama hayvan sayıları

HAYVAN TÜRLERİ	Anket Yapılan Köy Sayısı		Genel (32)
	İç Kesim (16)	Sahil Kesimi (16)	
Sığır (baş)	420,14	960,00	680,07
Koyun (baş)	358,57	151,15	258,70
Arı (kovan)	64,00	547,85	288,64

Çizelge 4.16. Köylerde yetiştirilen hayvanlar ve bunları pazarlayan köylerin oranı (%)

HAYVAN TÜRLERİ	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Köy Sayısı	Oran (%)
	Köy Sayısı	Oran (%)	Köy Sayısı	Oran (%)		
Sığır	10	62,50	10	62,50	20	62,50
Koyun	6	37,50	6	37,50	12	37,50
Arı ürünleri	8	50,00	5	31,25	13	40,63

4.1.3. Nüfus ve Göç

Araştırma alanındaki köylerin 1990, 2000 ve 2012 yılı nüfusları incelendiğinde sahil kesimindeki nüfusun iç kesime oranla yaklaşık üç kat daha fazla olduğu görülmektedir (Çizelge 4.17). Köyün ova, yamaç ve dağlık olması da nüfusta etkilidir. Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, köylerin

nüfusu ile rakımları arasında negatif bir ilişki söz konusudur. Ovalardan dağlık bölgelere gittikçe (rakım arttıkça) nüfus azalmaktadır (Örneğin; 2012 nüfusu için $r = -0,464$, $p < 0,05$).

Çizelge 4.17. Köylerde yıllar içindeki nüfus ve değişim oranı

YILLARA GÖRE NÜFUS VE DEĞİŞİMİ	Anket Yapılan Köy Sayısı		Genel (32)	
	İç Kesim (16)	Sahil Kesimi (16)		
1990 yılı nüfusu (kişi)	569,44	1.542,46	1.005,62	
2000 yılı nüfusu (kişi)	464,69	1.536,23	945,03	
2012 yılı nüfusu (kişi)	353,00	1.077,08	677,59	
1990-2012 nüfus farkı (kişi)	216,44	465,38	328,03	
Değişim Oranı (%)	1990-2000	-18,39	-0,40	-6,02
	2000-2012	-24,03	-29,88	-28,29
	1990-2012	-38,00	-30,17	-32,61

1990-2012 yılları arasında il genelinde köylerdeki nüfusun %33 civarında azaldığı görülmektedir. Bu dönemde her iki kesimin de göç hızı negatif yönde olup, iç kesimdeki göç hızı daha fazladır. Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, bölgeler aralarındaki fark istatistikî açıdan önemlidir ($U = 48,000$, $p < 0,05$). 1990-2000 yılları arasında iç kesimdeki göç hızı daha fazla olmakla birlikte bu fark istatistikî açıdan önemli bulunmamıştır. 2000-2012 yılları arasındaki dönemde ise sahil kesimindeki göç hızı daha fazladır. Mann-Whitney U testi sonuçları, bu dönemde sahil kesimi ile iç kesimin göç hızları arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemli olduğunu göstermektedir ($U = 52,000$; $p < 0,05$).

Sahil kesiminde son 10 yılda kısmen ve tamamen boşalan hane sayısı iç kesimin iki katına yakın orandadır (Çizelge 4.18). Göç eden kadın ve erkek sayısı ise sahil kesimindeki köy nüfuslarının daha fazla olmasına paralel olarak sahil kesiminde daha fazladır. Son 10 yılda köylerden göç eden kadın ve erkek nüfusunun 2012 köy nüfuslarına oranı %20 civarındadır. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde köylerin nüfusu arttıkça göç eden ve boşalan hane sayısı da artmaktadır (2000 ve 2012 nüfusu için $r = 0,751$; $p < 0,01$ ve $r = 0,721$; $p < 0,01$).

Çizelge 4.18. Son on yıldaki göç hareketleri

GÖÇ HAREKETLERİ	Anket Yapılan Köy Sayısı		Genel (32)
	İç Kesim (16)	Sahil Kesimi (16)	
Son 10 yılda köyden dışarıya göç eden ve tamamen boşalan hane sayısı	11,47	19,92	15,22
Son 10 yılda aile fertlerinin bir kısmı köyden dışarıya göç eden, tamamen boşalmayan hane sayısı (kısmi göç)	27,27	34,33	30,41
Son 10 yılda göç eden erkek sayısı	48,79	133,44	81,91
Son 10 yılda göç eden kadın sayısı	30,50	84,22	51,52
Göç eden toplam nüfus (a)	79,29	217,67	133,43
2012 nüfusları (b)	353,00	1077,08	677,59
Göç eden nüfusun 2012 nüfusuna oranı (%) (a/b)	22,46	20,21	19,69

Son 10 yılda köylerden göç eden hanelerin en fazla tercih ettikleri yer Samsun dışındaki il merkezleridir (Çizelge 4.19). Bu konuda iç kesim daha öndedir. Bunu bağlı oldukları ilçe merkezleri, Samsun il merkezi ve yurt dışına yapılan göçler takip etmektedir. Samsun dışındaki il merkezlerinde birinci sırayı İstanbul almakta olup bunu Bursa, Ankara, Kocaeli, İzmir ve Tekirdağ illeri takip etmektedir. Göçte bu illerin ön plana çıkması bu illerin genelde fazla göç alan iller olması ve bu kişilerin daha önce bu illere göç etmiş akraba ve tanıdıklarının fazlalığından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.19. Son on yılda göç eden hanelerin göç ettikleri yerler

GÖÇ EDİLEN YERLER	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Hane Sayısı	Oran (%)
	Hane Sayısı	Oran (%)	Hane Sayısı	Oran (%)		
Başka bir il merkezi	17,79	74,54	21,92	61,45	19,69	67,19
Bağlı oldukları ilçe merkezi	1,64	6,89	4,67	13,08	3,04	10,37
Samsun il merkezi	2,71	11,38	2,67	7,48	2,69	9,19
Yurt dışı	0,43	1,80	4,33	12,15	2,23	7,61
Başka bir ilde bir köy	0,00	0,00	1,67	4,67	0,77	2,62
Samsun'da başka bir ilçe merkezi	1,07	4,49	0,00	0,00	0,58	1,97
Başka bir ilde ilçe merkezi	0,21	0,90	0,42	1,17	0,31	1,05
TOPLAM	23,86	100,00	35,67	100,00	29,31	100,00

Son 10 yılda göç eden hane reislerinin göç ettikleri sıradaki yaşlarına bakıldığında bunların yaklaşık %84'ünü 20-40 yaş arası grup oluşturmaktadır (Çizelge 4.20). 20 yaş altı ve 50 yaş üzeri kesimin göçüne sahil kesiminde rastlanmamaktadır.

Çizelge 4.20. Son on yılda göç eden hane reislerinin göç ettikleri sıradaki yaşları

YAŞ GRUPLARI	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Hane Reisi Sayısı	Oran (%)
	Hane Reisi Sayısı	Oran (%)	Hane Reisi Sayısı	Oran (%)		
20 yaş ve altı	1,25	7,49	0,00	0,00	0,68	2,61
20-30 yaş	4,44	26,60	13,92	36,71	8,50	32,59
30-40 yaş	7,42	44,44	20,50	54,06	13,36	51,22
40-50 yaş	1,42	8,49	3,50	9,23	2,36	9,06
50-60 yaş	1,08	6,49	0,00	0,00	0,59	2,26
60 yaş ve üzeri	1,08	6,49	0,00	0,00	0,59	2,26
TOPLAM	16,69	100,00	37,92	100,00	26,09	100,00

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde köyden göç eden 30-40 yaş grubu hane reislerinin sayısı ile;

- 1990 nüfusu arasında pozitif ($r = 0,592$; $p < 0,01$),
- 2000 nüfusu arasında pozitif ($r = 0,514$; $p < 0,05$),
- 2012 nüfusu arasında pozitif ($r = 0,604$; $p < 0,01$),
- Son 10 yılda tamamen boşalan hane sayısı arasında pozitif ($r = 0,728$; $p < 0,01$),
- Son 10 yılda kısmen boşalan hane sayısı arasında pozitif ($r = 0,534$; $p < 0,05$),
- Son 10 yılda göç eden erkek sayısı arasında pozitif ($r = 0,751$; $p < 0,05$),
- Son 10 yılda göç eden kadın sayısı arasında pozitif ($r = 0,728$; $p < 0,01$) yönde bir ilişki vardır.

Son 10 yılda göç eden 40-50 yaş grubu hane reisleri ile yıl boyunca boş kalan hane sayısı arasında pozitif bir ilişki söz konusudur ($r = 0,445$; $p < 0,05$). Benzer şekilde aynı yaş grubu ile göç nedeniyle kullanılmayan arazi miktarı arasında da pozitif yönde bir ilişkinin var olduğu ($r = 0,654$; $p < 0,01$) saptanmıştır.

Köylerde oturan hane reislerinin yaşları; köylerde göç yaşanıp yaşanmadığı, yaşanıyorsa bunun şiddetini belirleme açısından önemlidir. Araştırma bölgesinde ikamet eden hane reislerinin yaşlarına bakıldığında il genelinde 40 yaş ve üzerindeki grubun mevcut hane reislerinin yaklaşık %73'ünü

oluşturduğu görülmektedir (Çizelge 4.21). Sahil kesiminde bu yaş grubunun sayısı, iç kesime oranla 3,2 kat daha fazladır. Yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, 40-50 ve 50-60 yaş arası gruplarda iç kesim ve sahil kesimi arasındaki fark istatistikî açıdan önemlidir (sırasıyla $U = 45,500$; $p < 0,05$ ve $U = 53,500$; $p < 0,05$). 40 yaş altındaki grubun daha az olması bunların köyden daha fazla göç ettiğini göstermektedir.

Çizelge 4.21. Köylerde oturan hane reislerinin yaşları

YAŞ GRUPLARI	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Hane Reisi Sayısı	Oran (%)
	Hane Reisi Sayısı	Oran (%)	Hane Reisi Sayısı	Oran (%)		
20 yaş ve altı	12,67	13,87	19,50	7,04	15,77	9,22
20-30 yaş arası	4,44	4,86	13,92	5,03	8,50	4,97
30-40 yaş arası	11,50	12,59	37,00	13,37	22,43	13,11
40-50 yaş arası	22,13	24,21	75,58	27,30	45,04	26,34
50-60 yaş arası	25,00	27,36	97,58	35,25	56,11	32,81
60 yaş üzeri	15,63	17,11	33,25	12,01	23,18	13,55
TOPLAM	91,37	100,00	276,83	100,00	171,03	100,00

Köylerdeki hanelerin kullanım durumlarına bakıldığında; yıl boyu oturlan hane sayısı sahil kesiminde iç kesimin yaklaşık 3,6 katıdır (Çizelge 4.22). Yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, bu iki bölge arasında istatistikî olarak anlamlı bir fark vardır ($U = 41,000$; $p < 0,01$). Pearson korelasyon analizi sonucuna göre, yıl boyu kullanılan hane sayısı ile köylerin nüfusları arasında pozitif kuvvetli bir ilişki vardır (2012 için; $r = 0,963$; $p < 0,01$). Diğer bir ifade ile nüfus arttıkça oturlan ev sayısı da artmaktadır.

Çizelge 4.22. Köylerdeki hanelerin kullanım durumu

HANELERİN KULLANIM DURUMU	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Hane Sayısı	Oran (%)
	Hane Sayısı	Oran (%)	Hane Sayısı	Oran (%)		
Yıl boyu kullanılan	66,63	69,08	239,67	72,85	150,35	72,13
Yılın belli dönemlerinde kullanılan	18,94	19,64	48,86	14,85	32,9	15,78
Yıl boyu boş olan, kullanılmayan	10,88	11,28	40,47	12,30	25,19	12,09
TOPLAM	96,45	100,00	329,00	100,00	208,44	100,00

İl genelinde yıl boyu boş kalıp kullanılmayan hane sayısı ortalama 25 olup, bunların sayısı sahil kesiminde daha fazladır. Yapılan Pearson korelasyon testi sonuçları, köylerin nüfusu arttıkça bu tür hanelerin sayısının da arttığını göstermektedir (2012 nüfusu için; $r = 0,395$; $p < 0,05$). Yılın belli dönemlerinde kullanılan hane sayısı ise 33'tür. Bunların sayısı sahil kesiminde iç kesimin 2,6 katıdır. Bunda da yine en belirleyici unsur köyün nüfusudur (2012 nüfusu için; $r = 0,580$; $p < 0,01$). Yıl boyu kısmen ya da tamamen boş kalan hanelerin toplam hane sayısına oranı yaklaşık %28'dir.

Köylerde ikamet eden hanelerden köy dışında ilköğretim, lise ve üzeri okullarda okuyan öğrenci sayısı ortalama 30,69 kişidir (Çizelge 4.23). Sahil kesiminde bu sayı iç kesimin yaklaşık üç katıdır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan düzenli yardım alan hane sayısı köy başına ortalama 9,68 olup, bu sayı sahil kesiminde iç kesimin yaklaşık beş katıdır. Pearson korelasyon testinin sonucuna göre, il genelinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan yardım alan hanelerin sayısı arttıkça, 1990-2012 yılı nüfus farkı da artmaktadır ($r = 0,492$; $p < 0,01$). Bu durum fakirlik arttıkça göçün de arttığına bir işaret olabilir.

Çizelge 4.23. Köylerdeki hanelerin öğrenci ve maddi durumu

ÖĞRENCİ VE MADDİ DURUM	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Köy Sayısı	Ortalama (adet)
	Köy Sayısı	Ortalama (adet)	Köy Sayısı	Ortalama (adet)		
Köyde ikamet eden hanelerden köy dışında ilköğretim, lise ve üzeri okullarda okuyan öğrenci sayısı	10	18,00	6	51,83	16	30,69
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından düzenli yardım alan hane sayısı	16	3,44	15	16,33	31	9,68

Köylerden dışarıya göç yaşandığı gibi bu boyutta olmasa da dışarıdan köylere doğru bir tersine göç olgusu da yaşanmaktadır. Bu durum incelendiğinde, köylerin son 10 yılda, gerek köy halkından gerekse köy halkından olmayanlardan yaklaşık 10 haneyi kısmen ya da tamamen geri kazandıkları görülmektedir (Çizelge 4.24). Kısmen tersine göç, yılın belli dönemlerinde köye gelmeyi ifade etmektedir. Tersine göçte sahil kesimi daha öndedir.

Çizelge 4.24. Son on yılda köye yerleşen hane sayısı

TERSİNE GÖÇ HAREKETLERİ	Anket Yapılan Köy Sayısı		Genel (32)
	İç Kesim (16)	Sahil Kesimi (16)	
Köyden göç edip de son 10 yılda köye tamamen geri dönen haneler	1,38	3,31	2,34
Köyden göç edip de son 10 yılda köye kısmen geri dönen haneler	5,62	9,64	7,70
Köy halkından olmayıp da son 10 yılda dışarıdan köye gelip yerleşen haneler	0,07	0,31	0,20

Köy halkından olup da son 10 yılda tamamen geri dönen hanelerin geri dönüş sebeplerine bakıldığında; en önemli gerekçenin "*emeklilik dönemini köyde geçirme isteği*" olduğu görülmektedir (Çizelge 4.25). Bunu "*geçim sıkıntısı*" ve "*diğer sebepler*" takip etmektedir. Sayıları fazla olmasa da köy halkından olmayıp da son 10 yılda dışarıdan köye gelip yerleşen hanelerin köye gelme sebeplerini; köyde işyeri kurma, bu köyde önceden yerleşmiş akrabalarının olması, geldikleri yerde tarımsal faaliyetin az olması ve köyden yer satın alma şeklinde sıralamak mümkündür.

Çizelge 4.25. Köy halkından son on yılda tamamen geri dönen hanelerin geri dönüş sebepleri

GERİ DÖNÜŞ SEBEPLERİ*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (12)	
	İç Kesim (5)		Sahil Kesimi (7)		Frekans	Oran (%)
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)		
Emeklilik	4	80,00	4	57,14	8	66,67
Geçim sıkıntısı	1	20,00	2	28,57	3	25,00
Şehir hayatına ayak uyduramama	0	0,00	1	14,29	1	8,33
İşsizlik	1	20,00	0	0,00	1	8,33
Anne baba bakımı	1	20,00	0	0,00	1	8,33
Sakin bir hayat	1	20,00	0	0,00	1	8,33
Kendi beldelerinde iş bulmaları	0	0,00	1	14,29	1	8,33

* Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Yılmaz (2010)'ın, Giresun'un Bulancak İlçesi kırsal kesiminde yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre; kırsal kesimde görmeye alışık olunan yaşlı nüfus da artık köylerde kalamamaktadır. Kişilerin gelir düzeyi artık hem kentte hem de kırdaki iki evin idaresini imkânsız hâle getirmiştir. Emekli olsalar bile kışın hayat şartlarını zorluğu, yakacak ihtiyacı, sağlık sorunları, köylerde nüfusun azalmasına bağlı olarak bu kişilere göz kulak olacak kişilerin de azalması nedeniyle artık yaşlılar da özellikle kış mevsimini şehirde çocuklarının yanlarında geçirmekte, fırsat bulabilirlerse yazın köylere gelmektedirler.

Köylerden dışarıya yaşanan göç olayının tarım üzerinde meydana getirdiği etkileri ölçmede köylerde geçmişte kullanılırken bugün artık kullanılmayan arazi ve tarımsal tesislerin varlığı önemli bir göstergedir. Araştırma alanındaki köylerde geçmişte ekilip dikilirken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan, terk edilmiş tarım arazilerinin (tarla, bahçe vb.) köy başına ortalama miktarı 56 dekar'dır (Çizelge 4.26). Bunların halen kullanılan arazilere oranı %1 civarında olup, bu durum arazilerin göç dolayısıyla fazlaca boş kalmayıp kullanıldığını göstermektedir. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde kullanılmayan arazi miktarı ile;

- Köyden göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya da vermeyen, arazilerinin çoğu boş ve bakımsız halde duran hane sayısı arasında pozitif ($r = 0,686$; $p < 0,01$),
- Köylerin 1990, 2000 ve 2012 yılı nüfusları arasında pozitif (sırasıyla; $r = 0,462$; $p < 0,05$; $r = 0,472$, $p < 0,05$; $r = 0,478$, $p < 0,05$),
- Yıl boyu boş olan hane sayısı arasında pozitif ($r = 0,577$; $p < 0,01$),
- Son 10 yılda köyden dışarıya göç eden ve tamamen boşalan hane sayısı arasında pozitif ($r = 0,605$; $p < 0,01$) yönlü bir ilişki vardır.

Çizelge 4.26. Göçün köylerdeki arazi ve altyapı üzerine etkileri

GÖÇÜN ETKİLERİ	Anket Yapılan Köy Sayısı		Genel (32)
	İç Kesim (16)	Sahil Kesimi (16)	
Geçmişte ekilip dikilirken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan, terk edilmiş tarım arazilerinin (tarla, bahçe vb.) yaklaşık miktarı (dekar)	31,25	84,29	56,00
Halen kullanılan arazilere oranı (%)	0,82	1,29	1,13
Geçmişte kullanılırken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan ahır ve ağıl sayısı (adet)	7,19	12,71	9,77
Geçmişte kullanılırken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan samanlık ve ambar sayısı (adet)	7,63	11,64	9,50

Kullanılmayan ahır, ağıl, samanlık ve ambar sayısı ise köy başına yaklaşık 10 adettir. Bu da yıl boyu boş olup kullanılmayan hanelerin %40'ına tekabül etmektedir. Göç dolayısıyla kullanılmayan arazi, ahır ve ağıl konusunda bölgeler arasında anlamlı bir fark yoktur. Köylerin nüfusu, göç eden 30-40 yaş arası hane reisi ve boşalan hane sayısı arttıkça; kullanılmayan ahır, ağıl, samanlık ve ambar sayısı da artmaktadır. Boşalan hane sayısı ile köylerde geçmişte kullanılırken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan ahır ve ağıl sayısı ile samanlık ve ambar sayısı arasında da pozitif bir ilişki (sırasıyla $r = 0,822$; $p < 0,01$ ve $r = 0,981$; $p < 0,01$) söz konusudur.

Güreşçi (2010), Erzurum İli İspir İlçesi Akpınar Köyünü incelediği çalışmasında göç sonucu köyde yıkılan evler veya yıkılmaya yüz tutmuş diğer hayvansal barınakların bulunduğunu; çatısı olanlar hariç diğer evlerin harabeye dönüştüğünü belirtmektedir.

Köylerde atıl vaziyette duran ev vb. binaların yanında bir taraftan da yeni binalar inşa edilmekte ve mevcut binalar yenilenmektedir. Bu tür faaliyetler köylerde sosyal ve ekonomik hayatın canlılığı ve köylerin geleceği adına önemlidir. Bu yönüyle bakıldığında son 10 yılda il genelinde köy başına ortalama 20 ev ve 16 adet ahır, ağıl vb. tarımsal yapı inşa edilmiştir (Çizelge 4.27). Yeni yapılaşmalar

sahil kesiminde daha fazladır. Ancak yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre bölgeler aradaki fark istatistikî açıdan önemli bulunmamıştır (Örneğin; ev için $U = 111,000$; $p > 0,05$). Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde köylerde son 10 yılda yapılan yeni ev sayısı ile;

- Köyden göç edip de son 10 yılda köye tamamen geri dönen hane (ya da aile) sayısı arasında pozitif ($r = 0,822$; $p < 0,01$),
- Kısmen geri dönen hane sayısı arasında pozitif ($r = 0,798$; $p < 0,01$),
- Son 10 yılda yapılan ahır vb. tarımsal tesislerin sayısı arasında pozitif ($r = 0,627$; $p < 0,01$) bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 4.27. Köylerde son on yılda meydana gelen altyapı faaliyetleri

ALTYAPI FAALİYETLERİ	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Köy Sayısı	Ortalama (adet)
	Köy Sayısı	Ortalama (adet)	Köy Sayısı	Ortalama (adet)		
Köyde son 10 yılda yapılan yeni ev	16	11,06	14	30,36	30	20,07
Köyde son 10 yılda yapılan ahır, ağıl vb. tarımsal yapı	16	11,06	14	21,79	30	16,07

Köylerdeki göçün sosyal, hukuki ve ekonomik pek çok etkileri bulunmaktadır. Bu etkilere genel olarak bakıldığında en başta *köy nüfusundaki yaşlanma* dikkati çekmektedir (Çizelge 4.28). Doğal olarak nüfus azalışı bunu takip etmektedir. İnsan sayısındaki azalış hayvan sayısındaki azalış da beraberinde getirmektedir. Nüfusun azalması ile birlikte bir zamanlar köylerde faaliyet gösteren ilkokul, sağlık ocağı, bakkal, kahvehane gibi kurum ve işyerleri de kapanmaktadır. Buna karşılık köyde kalanların kullandığı tarla, bahçe ve mera gibi arazilerin hane başına miktarı artmaktadır.

Çizelge 4.28. Göçün köylerdeki genel etkileri

GÖÇÜN GENEL ETKİLERİ*	Anket Yapılan Köy Sayısı				Genel (32)	
	İç Kesim (16)		Sahil Kesimi (16)		Frekans	Oran (%)
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)		
Gençlerin gitmesi sonucu köydeki yaşlı nüfus oranının artması	16	100,00	11	68,75	27	84,38
Köydeki nüfusun azalması	16	100,00	10	62,50	26	81,25
Hayvan sayısının azalması	13	81,25	9	56,25	22	68,75
Köyün ıssız bir hal alması	8	50,00	4	25,00	12	37,50
Öğrenci sayısı azaldığı için köydeki ilkokulun kapanması	7	43,75	4	25,00	11	34,38
Gidenlerin geride bıraktığı arazilerin işlenmesi sonucu köyde kalanların işlediği arazi miktarının artması	5	31,25	5	31,25	10	31,25
Arazi kira fiyatlarının düşmesi	6	37,50	4	25,00	10	31,25
Sağlık ocağının kapanması	6	37,50	3	18,75	9	28,13
Hayvan başına düşen mera ve otlak miktarının artması	5	31,25	2	12,50	7	21,88
Nüfusun azalması sonucu köyde kalanların kendini güvende hissetmemesi	4	25,00	2	12,50	6	18,75
Kahvehanenin kapanması	1	6,25	4	25,00	5	15,63
Bakkalın kapanması	2	12,50	1	6,25	3	9,38
Köydeki arazilerin köy dışından olan insanlar tarafından satın alınması	0	0,00	3	18,75	3	9,38

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Güreşçi ve Yurttaş (2008), Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağında yaptıkları çalışmada, köyden dışarıya göçün tarıma etkilerini; hayvan sayısının azalması, hayvan başına düşen çayır ve mera arazisi miktarının artması, tahıl üretiminin tamamen bitme noktasına gelmesi, yonca ve korunga gibi yem bitkileri ekim alanlarının azalması olarak tespit etmişlerdir.

Güreşçi (2010), Erzurum İli İspir İlçesi Akpınar Köyünü incelediği çalışmasında; göç sonucu köyün kıt olan tarımsal arazilerinin köyde kalanlar için oransal olarak arttığını, köyde işlenmeyen veya terk edilen arazilerin meraya dönüştüğünü, tarım arazilerinin önemli bir bölümünün özelliğini kaybettiğini veya başka özellikli arazi özelliği kazandığını, arazilerin aşırı hayvan otlatılmasından kurtularak doğal bir dinlenme evresine girdiğini ifade etmektedir.

Yılmaz (2010)'ın Giresun'un Bulancak İlçesi kırsal kesiminde yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre; köylerde nüfus azaldıkça köylere çalışan minibüsler yolcu olmadığı için çalışmamakta, öğrenci olmadığı için okullar kapandığı gibi, cemaat olmadığı için camiler, müşteri olmadığı için bakkallar kapanmakta, tüpgaz gelmemekte, ekmek servisi yapılamamaktadır. Bütün bu olumsuzluklar tekrar göçü tetiklemekte, az da olsa köylerde kalan bir kısım vatandaşın hayatını zorlaştırarak onların da göçe katılmalarına zemin hazırlamaktadır.

4.2. Köyde Oturan Hanelerin Özellikleri

4.2.1. Hanelerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Köyde oturan hanelerde hane reislerinin yaş ortalaması 52 civarında olup, bu durum hane reislerinin genelde orta yaş civarında olduğunu göstermektedir (Çizelge 4.29). Hane başına köyde oturan nüfus ise 5,46'dır. Her iki konuda da iç kesim ve sahil kesiminin değerleri birbirine yakındır. Hane reislerinin yaşı arttıkça hane nüfusu da azalmaktadır ($r = -0,211$; $p < 0,05$). Bu durum yaşlı hane reislerinin çocuklarının yetişkin olup, evlilik vb. sebeplerle haneden ayrılmalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.29. Nüfus özellikleri

YAŞ VE NÜFUS	Anket Yapılan Hane Sayısı		Genel (128)
	İç Kesim (64)	Sahil Kesimi (64)	
Hane reisinin yaşı (yıl)	52,08	52,02	52,05
Köyde oturan ailedeki birey sayısı (kişi)	5,75	5,17	5,46

Köyde ikamet eden hane reisleri içinde ilkökul mezunlarının büyük bir ağırlığı vardır (Çizelge 4.30). Bu konuda iç kesimdekilerin oranı %20 daha fazladır. Ortaokul, lise ve yüksekokul mezunu hane reislerinin oranı sahil kesiminde daha fazladır. Genel olarak sahil kesiminde eğitim seviyesi daha yüksektir. Ki-kare analizi sonuçları, bölgelerle eğitim seviyesi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir ($\chi^2 = 12,250$; $p < 0,05$). Yani eğitim seviyeleri bölgeden bölgeye önemli ölçüde değişmektedir. Yapılan Spearman korelasyon analizine göre, hane reislerinin yaşları arttıkça eğitim seviyeleri düşmektedir ($r_s = -0,310$; $p < 0,01$).

Çizelge 4.30. Hane reislerinin eğitim durumu

EĞİTİM DURUMU	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Okur-yazar olmayan	0	0,00	1	1,56	1	0,78
Okur-yazar	4	6,25	3	4,69	7	5,47
İlkokul	56	87,50	43	67,18	99	77,34
Ortaokul	3	4,69	7	10,94	10	7,81
Lise	0	0,00	6	9,38	6	4,69
Yüksekokul	1	1,56	4	6,25	5	3,91
TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00

Her iki kesimde de hanelerin yaklaşık %50'sinin tarım dışında gelir kaynakları vardır (Çizelge 4.31). Gelir kaynakları içinde birinci sırayı yaklaşık %59 oranı ile emekli, dul ve yetim maaşları almaktadır.

Çizelge 4.31. Hanelerin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı ve gelir kaynakları

GELİR KAYNAKLARI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)		Frekans	Oran (%)
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)		
Köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı	Evet	33	51,56	34	53,13	67	52,34
	Hayır	31	48,44	30	46,88	61	47,66
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Tarım Dışı Gelir Kaynakları (%)*	Emekli, dul ve yetim maaşı		59,52		58,14		58,82
	Köy dışındaki akrabalarından (evlatlar dâhil) alınan düzenli maddi yardım		9,52		4,65		7,06
	Yaşlılık maaşı		2,38		9,30		5,88
	Hane reisi ya da çocukların köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışması ve köy dışında ikamet ederek belli zamanlarda köye gelmesi		2,38		6,98		4,71
	Köy dışında mevsimlik işçilik (inşaat vb.)		4,76		2,33		3,53
	Yevmiyeli tarım işçiliği		7,14		0,00		3,53
	Yolcu taşımacılığı, servisçilik, kamyonculuk		2,38		4,65		3,53
	Bıçerdöver, balya makinesi, traktör ve diğer aletlerle başka işletmelerden gelir elde etme		4,76		2,33		3,53
	Köydeki ya da köy dışındaki mülklerden kira geliri		2,38		4,65		3,53
	Köy sınırları içinde özel ya da kamuya ait fabrika, imalathane, atölye, santral, okul, belediye, mandıra vb. yerlerde memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olma		2,38		4,65		3,53
	Balıkçılık (ticari anlamda)		0,00		2,33		1,18
	Köyde ikamet edip de geliş-gidiş yaparak köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma		2,38		0,00		1,18

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

4.2.2. Hanelerin Köydeki Mal Varlığı

Köyde oturan hanelerde en fazla sahip olunan bina türü ev olup, bunu ahır ve samanlık-yem deposu gibi yapılar takip etmektedir (Çizelge 4.32). Araştırma yapılan köylerde hane başına ortalama 0,98 adet ev, 0,85 adet ahır ve 0,71 adet de samanlık-yem deposu düşmektedir. İşyeri sahibi işletme oranı %5 civarında olup, bunlar sahil kesiminde yoğunlaşmıştır. Bina sahibi işletmelerin oranı ile işletme başına düşen bina sayıları birbirine yakındır. Yapılan t-testi sonuçlarına göre, iç kesim ve sahil kesiminin ahır samanlık-yem deposu ortalamaları arasındaki fark istatistikî açıdan önemlidir ($t = 2,167$; $p < 0,05$). Yapılan Pearson korelasyon testi sonucuna göre; il genelinde hanelerin sahip olduğu ev sayısı ile ahır ve samanlık-yem deposu arasında pozitif bir ilişki (sırasıyla $r = 0,371$; $p < 0,01$ ve $r = 0,243$; $p < 0,01$) vardır.

Çizelge 4.32. Bina sahibi hane oranları ve ortalama bina sayıları

BİNA TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)		Bina Sahibi Hane Oranı (%)	Ortalama Bina Sayısı
	Bina Sahibi Hane Oranı (%)	Ortalama Bina Sayısı	Bina Sahibi Hane Oranı (%)	Ortalama Bina Sayısı		
Ev	96,88	0,97	98,44	0,98	97,66	0,98
Ahır	90,63	0,91	79,69	0,80	85,16	0,85
Samanlık-yem deposu	79,69	0,80	62,50	0,63	71,09	0,71
Ambar	40,63	0,41	31,25	0,31	35,94	0,36
Dükkân, atölye vb. işyeri	1,56	0,02	9,38	0,09	5,47	0,05

Köylerde oturan hanelerde hane başına ortalama 0,73 adet traktör düşmektedir (Çizelge 4.33). En fazla sahip olunan alet-makine türü traktör olup, diğer alet ve makinelerde bu oran daha azdır. Toprak işleme, ilaçlama ve sulama ekipmanlarında sahil kesiminde; ekim-dikim, hasat ve harman makinelerinde iç kesimde yoğunluk daha fazladır. Alet-makine türlerinden hane başına birer adet düşmektedir. Dolayısıyla alet-makine sahibi işletme oranı ile ortalama alet-makine sayısı hemen hemen birbirine eşittir. Yapılan t-testi sonuçlarına göre iç kesim ve sahil kesiminin;

- Toprak işleme aletleri ($t = -2,175$; $p < 0,05$),
- Ekim-dikim makineleri ($t = 2,267$; $p < 0,05$),
- Sulama ekipmanları ($t = -3,644$; $p < 0,01$),
- Hasat ve harman makineleri ($t = 2,294$; $p < 0,05$ ve $t = 2,233$; $p < 0,05$) varlığı arasındaki fark istatistikî açıdan önemlidir.

Pearson korelasyon testi sonuçlarına göre, il genelinde traktör sayısı ile;

- Toprak işleme aletleri arasında pozitif ($r = 0,497$; $p < 0,01$),
- Ekim-dikim makineleri arasında pozitif ($r = 0,310$; $p < 0,01$),
- İlaçlama aletleri varlığı arasında pozitif ($r = 0,323$; $p < 0,01$) bir ilişki söz konusudur.

Bunun yanında rakımı yüksek dağlık köylerde traktör sayısı daha azdır.

Köyde oturan hanelerde hane başına yaklaşık 26 dekar mülk (kendisine ait) tarla arazisi düşmektedir (Çizelge 4.34). İç kesimde bu miktar yaklaşık %20 daha fazladır. Çayır, otlak ve yoncalıklarla kavaklık ve söğütlik araziler iç kesimde; meyve bahçeleri ise sahil kesiminde daha fazladır. Kira ve ortaklıkla kullanılan tarla arazisi ise il genelinde yaklaşık 11 dekadır. İç kesimde bu miktarlar sahil kesimine göre biraz daha fazladır. Sahil kesiminde meyve bahçesi genişliği, iç kesimin yaklaşık dört katıdır. Çayır ve otlak arazilerle meyvesiz ağaçlık alanları diğer arazi türlerine oranla oldukça azdır. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde işletmelerin mülk tarla arazisi miktarı ile nüfusu ve alet-makine varlığı arasında pozitif bir ilişki (nüfus için $r = 0,250$; $p < 0,01$ ve alet-makine türüne göre $r = 0,250$; $p < 0,01$ ilâ $r = 0,358$; $p < 0,01$) saptanmıştır.

Çizelge 4.33. Alet-makine varlığı

ALET-MAKİNE TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Alet-Makine Sahibi Hane (%)	Ortalama Alet-Makine Sayısı	Alet-Makine Sahibi Hane (%)	Ortalama Alet-Makine Sayısı	Alet-Makine Sahibi Hane (%)	Ortalama Alet-Makine Sayısı
Traktör	73,44	0,73	71,88	0,72	72,66	0,73
Toprak işleme aletleri (pulluk, tırmık vb.)	65,63	0,67	62,50	1,03	64,06	0,85
Ekim-dikim makineleri	39,06	0,39	18,75	0,20	28,91	0,30
Sulama ekipmanları	15,63	0,16	45,31	0,58	30,47	0,37
İlaçlama aletleri	40,63	0,41	57,81	0,58	49,22	0,49
Hasat makineleri (biçerdöver vb.)	17,19	0,17	4,69	0,05	10,94	0,11
Harman makineleri (batöz vb.)	14,06	0,14	3,13	0,03	8,59	0,09

Çizelge 4.34. İşletme başına düşen arazi varlığı

ARAZİ TÜRLERİ		Anket Yapılan İşletme Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Alan (dekar)	Oran (%)	Alan (dekar)	Oran (%)	Alan (dekar)	Oran (%)
Mülk Arazi	Tarla arazisi	29,56	83,13	23,14	63,38	26,35	73,12
	Çayır, otlak ve yoncalık	2,41	6,77	1,59	4,36	2,00	5,55
	Meyve bahçesi	2,47	6,94	11,28	30,89	6,88	19,08
	Kavaklık, söğütlük vb. meyvesiz ağaçlıklar	1,13	3,16	0,50	1,37	0,81	2,25
	TOPLAM (A)	35,57	100,00	36,51	100,00	36,04	100,00
Kiralık Arazi	Tarla arazisi	11,08	96,92	6,47	85,89	8,77	92,54
	Çayır, otlak ve yoncalık	0,16	1,44	1,06	14,11	0,61	6,47
	Meyve bahçesi	0,19	1,64	0,00	0,00	0,09	0,99
	TOPLAM (B)	11,43	100,00	7,53	100,00	9,48	100,00
Ortağa Tutulan Arazi	Tarla arazisi	3,44	100,00	1,17	100,00	2,30	100,00
	TOPLAM (C)	3,44	100,00	1,17	100,00	2,30	100,00
Türlerine Göre Arazi Toplamları	Tarla arazisi	44,08	87,40	30,78	68,07	37,43	78,27
	Çayır, otlak ve yoncalık	2,57	5,10	2,66	5,87	2,61	5,46
	Meyve bahçesi	2,66	5,27	11,28	24,95	6,97	14,57
	Kavaklık, söğütlük vb. meyvesiz ağaçlıklar	1,13	2,23	0,50	1,11	0,81	1,70
GENEL TOPLAM (D=A + B + C)		50,44	100,00	45,21	100,00	47,82	100,00

Köyde oturan hanelerin mülk, kira ve ortak olarak kullandıkları toplam arazi miktarına bakıldığında il genelinde;

- 37,43 dekar tarla,
- 2,61 dekar çayır,
- 6,97 dekar meyve bahçesi,

- 0,81 dekar da meyvesiz ağaçlık olmak üzere toplam 47,82 dekar arazi kullandıkları görülmektedir.

İç kesimde kullanılan arazi miktarı sahil kesimine göre %10 daha fazladır. İç kesimin tarla arazisi, sahil kesiminin ise meyve bahçeleri açısından önemli bir üstünlüğü vardır. Yapılan t-testi sonuçlarına göre, iç kesim ve sahil kesiminin toplam meyve bahçesi varlığı (dekar) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = -2,297$; $p < 0,05$). Bunun yanında kapama olmayan bahçelerde işletme başına yedi adet meyve ağacı ile üç adet meyvesiz ağaç düşmektedir.

Genel arazi varlığı toplamı ile işletmenin; tarım dışı geliri arasında negatif yönlü bir ilişki ($r = -0,299$; $p < 0,01$) bulunmaktadır. Buna göre, işletmenin arazi varlığı arttıkça tarım dışı gelir kaynaklarına olan yönelme azalmaktadır. Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde genel arazi varlığı toplamı ile işletmelerin;

- Traktör varlığı arasında pozitif ($r = 0,225$; $p < 0,05$),
- Toprak işleme aletleri varlığı arasında pozitif ($r = 0,259$; $p < 0,01$),
- Ekim makineleri varlığı arasında pozitif ($r = 0,198$; $p < 0,05$),
- İlaçlama aletleri varlığı arasında pozitif ($r = 0,301$; $p < 0,01$),
- Hasat makineleri varlığı arasında pozitif ($r = 0,255$; $p < 0,01$) yönlü bir ilişki söz konusudur. Yani arazi varlığı arttıkça hanelerin alet-makine varlığı da artmaktadır.

Bunun dışında işletme başına iç kesimde 9,92 adet, sahil kesiminde 4,66 adet, il genelinde ise 7,29 adet meyve ağacı; yine sırasıyla 2,92, 3,50 ve 3,21 adet de meyvesiz ağaç düşmektedir.

Arazi sahibi hanelerin sayı ve oranlarına bakıldığında ise; en büyük grubun tarla arazisi sahipleri olduğu görülmektedir (Çizelge 4.35). Meyve bahçesine sahip hane oranı sahil kesiminde, çayır ve otlak sahibi işletme oranı ise iç kesimde daha fazladır. Arazi kiralayan işletmelerin arazi sahibi işletmelere oranı yaklaşık 1/3 düzeyinde olup, kiralık arazide de yine en fazla kiraladıkları arazi türü tarla arazisidir. Meyve bahçelerinde kiralama oranı son derece azdır. Ortağa tutulan tek arazi türü ise yine tarla arazisi olup bu şekilde arazi kullanan hane sayısı oranı son derece azdır.

Çizelge 4.35. Çeşitli arazi türlerine sahip hane sayı ve oranları

ARAZİ TÜRLERİ		Anket Yapılan İşletme Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Hane Sayısı	Oran (%)	Hane Sayısı	Oran (%)	Hane Sayısı	Oran (%)
Mülk Arazi	Tarla arazisi	54	84,38	47	73,44	101	78,91
	Çayır, otlak ve yoncalıklar	11	17,19	6	9,38	17	13,28
	Meyve bahçesi	5	7,81	19	29,69	24	18,75
	Kavaklık, söğütlük vb. meyvesiz ağaçlıklar	2	3,13	1	1,56	3	2,34
Kiralık Arazi	Tarla arazisi	16	25,00	18	28,13	34	26,56
	Çayır, otlak ve yoncalıklar	3	4,69	3	4,69	6	4,69
	Meyve bahçesi	1	1,56	0	0,00	1	0,78
Ortağa Tutulan Arazi	Tarla arazisi	2	3,13	4	6,25	6	4,69

Araştırma alanında köyde oturan hanelerde sığır sahibi işletmelerin oranı %75 iken, koyun ve arıda bu oran oldukça azdır (Çizelge 4.36). İl genelinde köyde oturan hanelerde işletme başına 7,51 baş sığır, 2,87 baş koyun ve 0,45 adet arı kovani düşmektedir. İç kesimin sığırda yaklaşık 1,3, koyunda 3,5 ve arıda 6 kat üstünlüğü vardır. Hanelerin nüfusu arttıkça sahip oldukları sığır sayısı da artmaktadır ($r = 0,278$; $p < 0,01$). Arı varlığı ile işletme nüfusu arasında da pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = 0,200$; $p < 0,05$).

Çizelge 4.36. Hayvan varlığı

HAYVAN TURLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Hayvan Sahibi Hane Oranı (%)	Ortalama Hayvan Sayısı	Hayvan Sahibi Hane Oranı (%)	Ortalama Hayvan Sayısı	Hayvan Sahibi Hane Oranı (%)	Ortalama Hayvan Sayısı
Sığır (baş)	82,81	8,36	67,19	6,66	75,00	7,51
Koyun (baş)	6,25	4,45	4,69	1,28	5,47	2,87
Arı (kovan)	18,75	0,77	3,13	0,13	10,94	0,45

4.2.3. Göç Eğilimleri

Halen köyde oturan hanelerin yalnızca %14'ü köyden dışarıya topluca göç etmeyi düşünmektedir (Çizelge 4.37). Göç etmeyi düşünenlerin azlığı, bu işi düşünenlerin zaten önceden köyden ayrıldıklarını, geride kalanların da göçe sıcak bakmadıklarını göstermektedir. Köyden topluca göç etmeyi düşünenler ise yaklaşık 4 yıl içinde bu düşüncelerini gerçekleştirebileceklerini ifade etmektedirler. Göç etmeyi düşünenlerin %44'ü başka bir il merkezini, yaklaşık %17'si ise Samsun il merkezini düşünmektedirler. Sahil kesiminde göç için ilçe merkezlerini tercih eden yoktur.

Çizelge 4.37. Hane olarak köyden dışarıya topluca göç etmeyi düşünüp düşünmedikleri, düşünüyorlarsa kaç yıl içinde ve göç etmeyi düşündükleri yerler

HANENİN GÖÇ DÜŞÜNCESİ		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Hane olarak topluca göç etmeyi düşünüp düşünmedikleri	Evet	10	15,63	8	12,50	18	14,06
	Hayır	54	84,37	56	87,50	110	85,94
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Göç edilmek istenen süre (kaç yıl içinde)		4,40		1,00		3,83	
Göç Edilmesi Düşünülen Yerler (%)	Başka bir il merkezi	50,00		37,50		44,43	
	Samsun il merkezi	20,00		12,50		16,67	
	Bağlı oldukları ilçe	10,00		0,00		5,56	
	Samsun'da başka bir ilçe merkezi	10,00		0,00		5,56	
	Cevap yok	10,00		50,00		27,78	

Akış ve Akkuş (2003), Şanlıurfa'da köyden göçmek isteyen hane reislerinin oranını %25,4 olarak tespit etmişlerdir. Bunun da en önemli sebebi olarak, kendilerine ait tarım arazileri olmamasını göstermektedirler. Göç etmek isteyenlerin ancak %18'i Şanlıurfa'yı düşünmektedirler.

Gişi (2007), Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesi kırsalında yaşayan hane reislerinin %62'sinin göç etmeyi düşünmediğini, %24'nün kararsız olduğunu, %14'ünün ise göçü düşündüğünü belirtmektedir.

Kişilerin ya da hanelerin buldukları yerden ayrılmaları için bazı sebeplerin olması gerekir. Hanelere köyden göç etmeyi düşündüren faktörler ana hatları ile *haneyi köyden dışarıya iten* ve *şehre çeken faktörler* olarak ikiye ayrılabilir. Bu faktörlerin bazen biri bazen de diğeri etkili olabileceği gibi her ikisi birden de etkili olabilir.

Hanelere köyden topluca göç etmeyi düşündüren faktörlerin birinci grubu olan köyden dışarıya iten faktörler de kendi içinde *ekonomik faktörler* ve *sosyal faktörler* olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır (Çizelge 4.38).

Çizelge 4.38. Göç etmeyi düşünen hanelere göç etmeyi düşündürülen sebepler (köyden dışarıya iten faktörler)

KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER*		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (18)	
		İç Kesim (10)		Sahil Kesimi (8)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
EKONOMİK FAKTÖRLER	Geçim Sıkıntısı	10	100,00	7	87,50	17	94,44
	Ürünlerin para etmemesi, satılamaması	5	50,00	6	75,00	11	61,11
	Köy işlerini yapacak yeterli nüfusa sahip olmama	6	60,00	4	50,00	10	55,56
	Arazi veya hayvan yetersizliği	6	60,00	3	37,50	9	50,00
	Şimdilik idare etse bile mevcut arazinin gelecekte ailesinin ihtiyaçlarını karşılamayacağı endişesi	6	60,00	2	25,00	8	44,44
	Yeni arazi almak, mevcut araziyi işlemek için; gübre, ilaç vb. almak; hayvan almak ve beslemek; işçi çalıştırmak için yeterli para (sermaye) olmaması	4	40,00	3	37,50	7	38,89
	Çiftçilik dışında başka geliri olmaması	4	40,00	3	37,50	7	38,89
	Yeterli alet-ekipman olmaması	2	20,00	3	37,50	5	27,78
	Borçlarını ödeyememe	2	20,00	3	37,50	5	27,78
	Arazilerin verimsizliği	3	30,00	0	0,00	3	16,67
	Hırsızlık, yangın, sel vb. sebeplerle kayba uğrama	1	10,00	1	12,50	2	11,11
	Hastalık ve sakatlık sebebiyle çalışamama	0	0,00	1	12,50	1	5,56
	Yaşlılık sebebiyle çalışamama	0	0,00	1	12,50	1	5,56
SOSYAL FAKTÖRLER	Köydeki hayat standartlarının düşük olması	6	60,00	4	50,00	10	55,56
	Eşi ve çocuklarının şehre gitmek istemesi	5	50,00	2	25,00	7	38,89
	Köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması	4	40,00	2	25,00	6	33,33
	Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (hastalık, sakatlık)	1	10,00	3	37,50	4	22,22
	Yaşlılar, köyde çalışacak, kendilerine bakacak güçleri kalmadı	2	20,00	1	12,50	3	16,67
	Akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)	1	10,00	1	12,50	2	11,11
	Eşlerden birinin ölmesi, diğerinin köyde yalnız kalması	1	10,00	0	0,00	1	5,56
	Arazi ve miras paylaşımı yüzünden kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı problemler	0	0,00	1	12,50	1	5,56

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Ekonomik faktörlerin başında geçim sıkıntısı gelmektedir. Geçim sıkıntısı konusunda iç kesim daha öndedir. Aynı zamanda geçim sıkıntısının da sebebi olan diğer ekonomik faktörler; ürünlerin para etmemesi ve satılamaması, köy işlerini yapacak yeterli nüfusa sahip olmama ve arazi veya hayvan yetersizliği ve diğerleri şeklinde sıralanmaktadır. İç kesim ve sahil kesiminde faktörlerin ağırlığı değişiklik göstermektedir. Mevcut arazinin gelecekte ailesinin ihtiyaçlarını karşılamayacağı endişesi, arazilerin verimsizliği gibi faktörler iç kesimde; ürünlerin para etmemesi ve satılamaması, yeterli alet-ekipman olmaması ve borçlarını ödeyememe gibi faktörler ise sahil kesiminde ön plandadır.

Sosyal faktörlerin başında ise; köydeki hayat standartlarının düşük olması, eşi ve çocuklarının şehre gitmek istemesi ve köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması gelmektedir. Eş ve çocukların şehre gitmek istemesi, köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması gibi faktörler iç kesimde; sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı, arazi ve miras paylaşımı yüzünden kardeşleri ve akrabalarla yaşanan problemler ise sahil kesiminde daha ağırlıklıdır.

Kır ve kent arasındaki gelir farklılığı, göçün en önemli nedenlerinden biridir. Yapılan çalışmalarda da, göçün düşük ücretli kırsal bölgelerden yüksek ücretli kentlere doğru gerçekleştiği belirtilmiştir (Çelik, 2005).

Akış ve Akkuş (2003), Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Şanlıurfa ilindeki göçe etkisini ortaya koymak amacıyla yaptıkları çalışmada; göç hareketlerinin sebeplerini sırasıyla iş bulmak, daha iyi yaşamak, topraksızlık ve eğitim olarak ortaya koymuşlardır. Kırdan göçler, bir yandan aşırı nüfus artışı diğer yandan tarımsal üretimde kullanılan yeni tekniklerin, bu sektörde çalışanları üretim sürecinin dışına itmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Tarımsal üretimde insan ve hayvan gücünden makine gücüne geçilmesi, tarım topraklarının mülkiyetindeki dengesizlik ve büyük tarımsal işletmelerin artışı sonucunda ortaya çıkan işsizlik ve topraksızlaşma, kırsal nüfusa hareketlilik kazandırmıştır (Yenigül, 2005).

Güreşçi ve Yurttaş (2008) tarafından yapılan çalışmada, Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı'nda hanelerin köy dışında okuyan çocuğunun olması, hane reislerinin sosyal güvenceye sahip olmaması, göç eden akraba sayısı ve hanede birisinin gurbete çıkması gibi faktörlerin göçü tetiklediği belirtilmektedir. Sahip olunan çayır arazisi miktarı, başkasına ait arazilerin kullanımı, işletmelerde besicilik yapılması ve büyükbaş hayvan sayısı ise göçü engellemiştir.

Üçdoğru (2002)'un İzmir'in merkez ilçelerinde yaptığı çalışmada, İzmir'e göç edenlerin göç etme nedenlerini; iş arama/bulma (%34,9), hanehalkı fertlerinden birine bağlı göç (%15,9), evlilik (%15,9), tayin/atama (%8,5), eğitim (%4,7), güvenlik (%3,8), deprem (%0,8) ve diğer sebepler (%4,9) olarak tespit etmiştir.

Haneye göç etmeyi düşündüren sebeplerin ikinci kısmı ise *haneyi şehre çeken faktörlerdir* (Çizelge 4.39). Bunların başında hane reisinin çocuklarını okutmak istemesi ve köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması gelmektedir. Bunu; önemli bir geçim sıkıntısı olmadığı halde daha fazla gelir elde etme arzusu, çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu ve daha rahat şartlarda çalışma isteği ve çocuklarını meslek ve iş sahibi yapma isteği gibi faktörler takip etmektedir. İç kesim ve sahil kesiminde faktörlerin ağırlığı değişiklik göstermektedir. Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği, kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma, iş teklifi alma gibi faktörler iç kesimde; daha fazla gelir elde etme arzusu, çocuklarını meslek ve iş sahibi yapma isteği ve şehirden ev, arsa, işyeri satın alma gibi faktörler ise sahil kesiminde daha ağırlıklıdır.

Yüksek gelir, istihdam fırsatı, belli bölgelerdeki ekonomik gelişme, kentlerdeki eğitim ve sağlık hizmetleri, temiz altyapı ve çevre, kentteki akraba ve tanıdıklar göçe sebep olan başlıca çekici faktörlerdir (Çelik, 2005).

Gürbüz (2007), Adana'nın Yüreğir ilçesine olan göçlerde %84 oranında toprak yetersizliği, sulanabilen alanların yetersiz olması, mevsimlik işsizlik gibi ekonomik faktörlerin rol oynadığını, %13 oranında ise eğitim ihtiyacının rol oynadığını belirtmektedir.

Hanede ikamet eden çocukların yaklaşık %29'u yaklaşık iki yıl içinde köyden dışarıya göç etmeyi düşünmektedir (Çizelge 4.40). Yapılan Pearson korelasyon analizine göre; göç edilmesi düşünülen süre ile hanenin sahip olduğu tarla arazisi ($r = 0,676$; $p < 0,01$), genel arazi toplamı ($r = 0,599$;

p < 0,01) ve alet makine varlığı arasında pozitif (alet-makine türüne göre r = 0,562; p < 0,01 ile r = 0,568; p < 0,01) bir ilişki bulunmaktadır. Yani hanenin mal varlığı arttıkça göç edilmesi düşünülen süre de uzamaktadır.

Çizelge 4.39. Göç etmeyi düşünen hanelere göç etmeyi düşündüren sebepler (şehre çeken faktörler)

ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER*	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (18)	
	İç Kesim (10)		Sahil Kesimi (8)		Frekans	Oran (%)
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)		
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması	6	60,00	4	50,00	10	55,56
Daha fazla gelir elde etme arzusu (önemli bir geçim sıkıntısı olmadığı halde)	3	30,00	4	50,00	7	38,89
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği	5	50,00	2	25,00	7	38,89
Çocuklarını meslek ve iş sahibi yapma isteği	3	30,00	4	50,00	7	38,89
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma, iş teklifi alma	5	50,00	2	25,00	7	38,89
Şehir hayatının imkânlarından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem	3	30,00	2	25,00	5	27,78
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma ümidi, beklentisi	3	30,00	1	12,50	4	22,22
Hane reisi ya da çocuklar çiftçilik dışında şehirde de çalışıp köyden şehre gelişi-gidişi yapıyorlar. Tamamen şehre taşınmayı düşünüyorlar	2	20,00	1	12,50	3	16,67
Şehirden ev, arsa, işyeri satın alması	0	0,00	2	25,00	2	11,11

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Çizelge 4.40. Hanede göç etmeyi düşünen çocuklar ve bu çocukların göç etmeyi düşündükleri yerler

GÖÇ DÜŞÜNCEİ VE GÖÇ DÜŞÜNÜLEN YERLER		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)		Frekans	Oran (%)
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)		
Hanede göç etmeyi düşünen çocuklar	Var	18	28,13	19	29,69	37	28,91
	Yok	43	67,18	42	65,62	85	66,40
	Daha önce göç ettiler	3	4,69	3	4,69	6	4,69
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Göç edilmek istenen süre (kaç yıl içinde)		1,88		2,79		2,32	
Göç edilmesi düşünülen yerler (%)	Başka bir il merkezi	52,17		48,28		50,00	
	Samsun il merkezi	34,78		17,24		25,00	
	Yurt dışı	0,00		20,69		11,54	
	Bağlı oldukları ilçe merkezi	4,35		10,34		7,69	
	Başka bir ilde ilçe merkezi	4,35		3,45		3,85	
	Samsun'da başka bir ilçe merkezi	4,35		0,00		1,92	

Göç etmeyi düşünenlerin yaklaşık %50'si başka bir il merkezini, %25'i ise Samsun il merkezini düşünmektedirler. Yani il merkezleri ya da büyük yerleşim yerlerinin göç planları içinde önemli bir yeri vardır. Sahil kesiminde yurt dışı da önemli bir yer tutmaktadır.

Hanedeki çocuklara göç etmeyi düşündüren sebepler Çizelge 4.41'de verilmiştir.

Çizelge 4.41. Hanedeki çocuklara göç etmeyi düşündüren sebepler

GÖÇ ETMEYİ DÜŞÜNDÜREN SEBEPLER*		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (37)	
		İç Kesim (18)		Sahil Kesimi (19)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER	Ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması	14	77,78	10	52,63	24	64,86
	Ailesinin maddi durumunun iyi olmaması	11	61,11	9	47,37	20	54,05
	Köydeki genç nüfusun azalması	7	38,89	4	21,05	11	29,73
	Annesi, babası, çocukları veya diğer akrabalarının şehre gidip iş bulması konusunda kendisine baskı yapmaları veya telkinde bulunmaları	4	22,22	7	36,84	11	29,73
	Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (Hastalık, sakatlık)	2	11,11	2	10,53	4	10,81
	Kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı arazi ve miras paylaşımı problemleri	3	16,67	0	0,00	3	8,11
	ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER	Ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma	14	77,78	10	52,63	24
Kendisi şehirde okumak için (eğitim amacıyla)		11	61,11	9	47,37	20	54,05
Kendisine iş bulmak için		7	38,89	4	21,05	11	29,73
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği		4	22,22	7	36,84	11	29,73
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması		2	11,11	2	10,53	4	10,81
Köydeki hayat standartlarının düşük olması, şehir hayatının rahatlığından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem		3	16,67	0	0,00	3	8,11
Çocuklarına iş bulmak için		14	77,78	10	52,63	24	64,86
Kendisine işyeri açmak için		11	61,11	9	47,37	20	54,05
Çocuklarına işyeri açmak için		7	38,89	4	21,05	11	29,73
Akrabaları köyden göç etti. Onların yanına gitmeyi düşünüyor.		4	22,22	7	36,84	11	29,73
Zaten şehirde çalışıp köye gidiş-geliş yapıyor.		2	11,11	2	10,53	4	10,81
Şehirden ev, işyeri, arsa sahibi olma		3	16,67	0	0,00	3	8,11

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Hanedeki çocuklara göç ettirmeyi düşündüren sebeplerin birinci grubunda *köyden dışarıya iten faktörler* yer almaktadır. Köyden dışarıya iten faktörlerin başında; ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması ve ailesinin maddi durumunun iyi olmaması yani ekonomik sebepler yer almaktadır. Aile fertlerinin baskısı sahil kesiminde daha belirgindir. Göçü düşündüren faktörlerin ikincisi *şehre çeken faktörlerdir* ki bunların başında; ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma, eğitim ve iş bulma gelmektedir.

Kırsal alanlarda okulların açılmasıyla birlikte, kırdan yaşayan daha genç kesimler arasında bir grup, eğitimlerini ilerletmek ve becerilerini geliştirmek için göçe karar verirken, diğerleri de kırsal yaşam tarzının sunduğu olanaklardan tatmin olmadıkları için göç etmektedir. Tüm bunlar kentleri çekici hale getiren faktörlerdir (Yenigül, 2005).

Köyde oturan hanelerin %57'sinde bazı aile fertleri, daha önce köy dışına göç etmişler, diğer bir ifadeyle kısmî göç yaşanmıştır (Çizelge 4.42). Bu oran her iki kesimde de birbirine yakındır. Göç eden kişi sayısı ise il genelinde ortalama 1,99 kişi olup, bu sayı iç kesimde daha fazladır. Ancak aralarında istatistiksel anlamda bir fark bulunmamaktadır. Hane fertleri daha önce göç eden hanelerin nüfusu, etmeyenlere göre daha azdır.

Çizelge 4.42. Hane içinden daha önce köyden göç eden olup olmadığı ve göç edilen yerler

		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Göç Olup Olmadığı	Evet	37	57,81	36	56,25	73	57,03
	Hayır	27	42,19	28	43,75	55	42,97
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Göç eden kişi Sayısı		2,11		1,86		1,99	
Göç Edilen Yerler (%)	Başka bir il merkezi	65,39		41,79		54,48	
	Samsun il merkezi	28,21		34,33		31,03	
	Yurt dışı	1,28		14,93		7,59	
	Bağlı oldukları ilçe merkezi	2,56		7,46		4,83	
	Başka bir ilde ilçe merkezi	2,56		0,00		1,38	
	Samsun'da başka bir ilçe merkezi	0,00		1,49		0,69	

Gişi (2007), Göksun ilçesi kırsalında daha önce kısmen göç vermiş hane oranının %34 olduğunu kaydetmektedir.

Haneden göç eden birinci kişinin göç etme sebepleri Çizelge 4.43'te verilmiştir. Hanelerden göç eden kişilerin sayısı birden fazla olduğundan bunlardan iki tanesinin göç sebepleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Bunlardan birinci kişinin göç sebepleri içinde *köyden dışarıya iten faktörlerin* başında; ailesinin maddi durumunun iyi olmaması ve ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması gelmektedir. Bunlar ekonomik sebeplerdir. Bunları köydeki genç nüfusun azalması ve ailesinin iş bulma teşviki gibi sebepler takip etmektedir. *Şehre çeken faktörlerin* başında ise; iş bulma ya da iş arama gelmektedir. Bu konuda iç kesim daha ön plandadır. Bunu; ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma, çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması ve çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği gibi hususlar takip etmektedir.

Yılmaz (2010)'a göre; kırsal kesimdeki zor, düzensiz ve ücretsiz aile işçiliğine dayanan, herhangi bir sosyal güvence sağlamayan, sabit gelirden yoksun ve hep birilerine bağımlı olan yaşam şekli artık gençler arasında arzu edilmemekte, özellikle köylerde yaşayan genç kızlar köyden biriyle evlenerek sürekli köyde kalmak yerine şehirden biriyle evlenerek köyü terk etmek istemekte, köylerde kalan genç erkekler de kırsal kesimde kaldıkları sürece iyi bir kısmet bulamayacaklarını düşünerek göç

yolunu seçmekte, böylece evlilik müessesesi göçü besleyen ve sürekliliğini sağlayan bir oluşum olarak ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.43. Haneden göç eden birinci kişinin göç etme sebepleri

GÖÇ ETME SEBEPLERİ*		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (73)	
		İç Kesim (37)		Sahil Kesimi (36)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER	Ailesinin maddi durumunun iyi olmaması	16	43,24	20	55,56	36	49,32
	Ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması	17	45,95	18	50,00	35	47,95
	Köydeki genç nüfusun azalması	5	13,51	6	16,67	11	15,07
	Annesi, babası, çocukları veya diğer akrabalarının şehre gidip iş bulması konusunda kendisine baskı yapmaları veya telkinde bulunmaları	1	2,70	6	16,67	7	9,59
	Ailesiyle, akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı sosyal problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)	3	8,11	0	0,00	3	4,11
	Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (Hastalık, sakatlık vb.)	0	0,00	2	5,56	2	2,74
	Kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı arazi ve miras paylaşımı problemler	2	5,41	0	0,00	2	2,74
	ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER	Kendisine iş bulmak veya bulması	20	54,05	21	58,33	41
Ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma		9	24,32	12	33,33	21	28,77
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması		5	13,51	11	30,56	16	21,92
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği		6	16,22	10	27,78	16	21,92
Köydeki hayat standartlarının düşük olması, şehir hayatının rahatlığından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem		4	10,81	10	27,78	14	19,18
Kendisi şehirde okumak (eğitim)		3	8,11	8	22,22	11	15,07
Çocuklarına iş bulmak veya bulması		0	0,00	6	16,67	6	8,22
Kendisine işyeri açmak veya açması		0	0,00	5	13,89	5	6,85
Şehirden ev, işyeri, arsa satın alması		0	0,00	4	11,11	4	5,48
Zaten şehirde çalışıp köye gidiş- geliş yapıyor. Tamamen şehre taşınmayı düşünüyor		0	0,00	3	8,33	3	4,11
Çocuklarına işyeri açmak veya açması		0	0,00	2	5,56	2	2,74
Köyden göç eden akrabalarının yanına gitti		0	0,00	1	2,78	1	1,37

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Karpat (2003)'ın İstanbul'da gecekondu bölgesinde yaptığı çalışmaya göre; erkekler %47, kadınlar %52 ve bekârlar %49'luk oran ile maddi zorluğu köyü terk etmekte birinci neden olarak görmektedir. Toprak yokluğu erkeklerde %30, kadınlarda %13 ve bekârlarda ise %16 ile ikinci nedendir (Bahar ve Bingöl, 2010).

Haneden göç eden ikinci kişinin göç sebepleri de büyük ölçüde birinci ile benzerlik arz etmektedir. Bunlardan *köyden dışarıya iten faktörlerin* başında; ailesinin maddi durumunun iyi olmaması ve ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması gelmektedir (Çizelge 4.44). Bunlar ekonomik sebeplerdir. Bunları köydeki genç nüfusun azalması ve ailesinin iş bulma teşviki gibi sebepler takip etmektedir.

Şehre çeken faktörlerin başında ise; iş bulma ya da iş arama gelmektedir. Bu konuda iç kesim oldukça öndedir. Bunu; ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma, köydeki hayat standardının düşük olması, şehir hayatının rahatlığından yararlanma, şehir hayatına özlem ve çiftçilik dışında başka iş yapma, daha rahat şartlarda çalışma isteği gibi faktörler izlemektedir.

Kırdan kente göçün en önemli sebeplerinden biri işsizlik olup işsiz bireylerin göç etme eğilimi daha yüksektir. Kırsal alanda başlıca geçim kaynağı topraktır. Toprağın yetersiz olması geçimi güçleştirir. Geçim sıkıntısı çeken ve işsiz kalan bireylerin kentlere göç etmesi beklenir. Bu görüşü destekleyen pek çok çalışma vardır (Çelik, 2005).

Hanelerin yaklaşık %22'si hanedeki bireylerden bazılarının göç etmesinin tarımsal faaliyetler üzerinde olumsuz etki meydana getirdiğini belirtmektedirler (Çizelge 4.45). Bu etki iç kesimde sahile göre biraz daha fazladır.

Güreşçi (2010), köyden kente göç ile birlikte köyde kalanlar için nüfus baskısının azalmasından dolayı belirli bir rahatlamanın olduğunu çünkü köylerdeki nüfus yoğunluğunun fazla olmasının beraberinde tarımsal gelirin bölüşümündeki payı da azalttığını, ancak ağır ve ileri düzeydeki göçlerin aynı zamanda köyde kalanlar için yalnızlık ve sahipsizlik psikolojisi yaratabileceğini, özellikle köyde kalan yaşlıların; çocuklarının veya akrabalarının göç etmesi sonucu terk edilmişlik hissine kapılabileceğini belirtmektedir.

Haneden göç edenlere %25 oranında maddi yardım yapılmaktadır. Bu oran sahil kesiminde çok daha fazladır. Haneden dışarıya göç edenlerin ise yaklaşık %15'i köyde kalanlara maddi yardımda bulunmaktadır. Dışarıya göç veren hanelerin yaklaşık %42'sinde göç eden aile fertleri yılın belli dönemlerinde köylerine gelerek tarımsal faaliyetlere yardım etmektedirler. Bu oran sahil kesiminde iç kesime göre iki kat daha fazladır. Yapılan ki-kare testi sonuçları, göç eden aile fertlerinin köydeki işlere yardım etmeleri bakımından bölgeler arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olduğunu göstermektedir ($\chi^2 = 7,319$; $p < 0,01$). Yapılan Spearman korelasyon analizi sonuçlarına göre, köye belli dönemlerde gelip işlere yardım eden kişilerin köyden yardım alma ve köye yardım etme oranı da yüksektir (sırasıyla $r_s = 0,409$; $p < 0,01$ ve $r_s = 0,413$; $p < 0,01$). Bu da bu kişilerin köyle olan diyaloglarının daha sıkı olduğunu göstermektedir. Yine aynı analiz sonuçlarına göre hane reisinin yaşı arttıkça köy dışındakilerin belli dönemlerde köye gelip işlere yardım etme oranı artmaktadır ($r_s = 0,255$; $p < 0,05$).

Gişi (2007), Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada haneden göç edenlerin %64'üne herhangi bir maddi yardım yapılmadığını belirtmektedir.

Köy dışında okuyan öğrencisi olan hane oranı yaklaşık %23'tür (Çizelge 4.46). Öğrencilerden birinci sırayı ilköğretim, ikinci sırayı lise ve üçüncü sırayı ise yüksekokul öğrencileri almaktadır. İl genelinde bu öğrencilerin yaklaşık %62'si köye günlük geliş-gidiş yapmakta, geri kalan kısmı ise eğitim dönemi boyunca köy dışında kalmaktadırlar.

Güreşçi ve Yurttaş (2008), Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı'nda yaptıkları çalışmada köy dışında okuyan çocuğu bulunan hane reislerinin göçe daha eğilimli olduğunu belirtmektedir.

Yılmaz (2010)'ın belirttiğine göre; köy okullarının kapanması ve taşınmalı sistem, kırdan kente göç üzerinde önemli etki yapmıştır. Çocukların merkezî okullara taşınması, Karadeniz Bölgesi gibi dağlık ve engebelik yerlerde, hem de kış şartlarında ulaşımı zorlaştırarak çocukları zor durumda bırakmıştır. Bir kısım aileler dersanelerden faydalanmak ve çocuklarının daha iyi eğitim alması için, bir kısım

aileler de köyde giderek azalan nüfustan dolayı servis maliyetlerinin artması sebebiyle çocuklarını okutmak için kentlere yerleşmektedirler.

Çizelge 4.44. Haneden göç eden ikinci kişinin göç etme sebepleri

GÖÇ ETME SEBEPLERİ*		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (73)	
		İç Kesim (37)		Sahil Kesimi (36)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER	Ailesinin maddi durumunun iyi olmaması	8	21,62	10	27,78	18	24,66
	Ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması	6	16,22	10	27,78	16	21,92
	Köydeki genç nüfusun azalması	5	13,51	3	8,33	8	10,96
	Annesi, babası, çocukları veya diğer akrabalarının şehre gidip iş bulması konusunda kendisine baskı yapmaları veya telkinde bulunmaları	0	0,00	4	11,11	4	5,48
	Kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı arazi ve miras paylaşımı problemleri	2	5,41	0	0,00	2	2,74
	Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (hastalık, sakatlık)	0	0,00	1	2,78	1	1,37
	Ailesiyle, akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı sosyal problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)	1	2,70	0	0,00	1	1,37
ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER	Kendisine iş bulmak veya bulması	12	32,43	12	33,33	24	32,88
	Ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma	4	10,81	7	19,44	11	15,07
	Köydeki hayat standartlarının düşük olması, şehir hayatının rahatlığından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem	2	5,41	8	22,22	10	13,70
	Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği	2	5,41	8	22,22	10	13,70
	Kendisi şehirde okumak için (eğitim)	2	5,41	6	16,67	8	10,96
	Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması	0	0,00	7	19,44	7	9,59
	Çocuklarına iş bulmak veya bulması	2	5,41	4	11,11	6	8,22
	Kendisine işyeri açmak veya açması	1	2,70	3	8,33	4	5,48
	Zaten şehirde çalışıp köye gidiş-geliş yapıyor. Tamamen şehre taşınmayı düşünüyor	0	0,00	3	8,33	3	4,11
	Şehirden ev, işyeri, arsa satın alması	0	0,00	3	8,33	3	4,11
	Çocuklarına işyeri açmak veya açması	0	0,00	2	5,56	2	2,74
	Göç eden akrabalarının yanına gitti	1	2,70	1	2,78	2	2,74

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Çizelge 4.45. Haneden göç eden kişilerin tarımsal faaliyetler ve hanenin maddi durumu üzerindeki etkileri

GÖÇÜN ETKİLERİ		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (73)	
		İç Kesim (37)		Sahil Kesimi (36)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Haneden göç eden kişilerin tarımsal faaliyetleri nasıl etkilediği	Değişiklik olmadı	27	72,97	27	75,00	54	73,97
	Olumsuz etkiledi	9	24,33	7	19,44	16	21,92
	Fikri yok	1	2,70	2	5,56	3	4,11
	TOPLAM	37	100,00	36	100,00	73	100,00
Haneden göç edenlere maddi yardım yapıp yapılmadığı	Evet	5	13,51	13	36,11	18	24,66
	Hayır	32	86,49	23	63,89	55	75,34
	TOPLAM	37	100,00	36	100,00	73	100,00
Haneden göç edenlerden maddi yardım alınıp alınmadığı	Evet	5	13,51	6	16,67	11	15,07
	Hayır	32	86,49	30	83,33	62	84,93
	TOPLAM	37	100,00	36	100,00	73	100,00
Haneden göç edenlerin yılın belli dönemlerinde gelip köyde işlere yardım edip etmediği	Evet	10	27,03	21	58,33	31	42,47
	Hayır	27	72,97	15	41,67	42	57,53
	TOPLAM	37	100,00	36	100,00	73	100,00

Çizelge 4.46. Hanelerden köy dışında okuyan olup olmadığı ve bunların özellikleri

		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Hanelerden köy dışında okuyan olup olmadığı	Evet	15	23,44	15	23,44	30	23,44
	Hayır	49	76,56	49	76,56	98	76,56
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Eğitim Aldıkları Okullara Göre Öğrenci Sayısı	İlköğretim	1,43	37,97	1,60	39,56	1,50	38,57
	Lise	1,33	35,44	1,44	35,71	1,39	35,71
	Yüksekokul	1,00	26,58	1,00	24,73	1,00	25,71
	TOPLAM	3,76	100,00	4,04	100,00	3,89	100,00
Öğrencilerin Ulaşım Durumu (%)	Köye günlük geliş-gidiş yapanlar	56,52		66,88		61,70	
	Eğitim dönemince köy dışında kalanlar	43,48		33,12		38,30	

Köyde ikamet eden hanelerde, daha önce hane içinden göç edip köye geri dönen kişiler bulunmaktadır (Çizelge 4.47). Bunların oranı oldukça az olup, %4,7 civarındadır. Bu oran iç kesimde sahil kesiminin iki katıdır. Geri dönme sebepleri ise geçim sıkıntısı ve işsizliktir.

Anket yapılan ve halen köyde oturan hanelerin %6,25'i daha önce hane olarak topluca köyden göç edip geri dönmüşlerdir (Çizelge 4.48). Bu oran sahil kesiminde daha yüksektir. Göç edip geri dönen hanelerin yaklaşık %80'i başka bir ile, geri kalanı ise bağlı oldukları ilçeye göç etmişlerdir. Köyden göç edip geri dönen hanelerin %58'i iş için göç etmişlerdir. İç kesim bu konuda daha öndedir. Bunu; arazi yetersizliği, yer satın alma ve akrabaların ölümü gibi sebepler takip etmektedir. Geri dönüş sebepleri içinde ise iç kesimde geçim sıkıntısı ve şehre uyumsuzluk; sahil kesiminde ise hayvancılık yapma ve akrabalar için geri dönme gibi sebepler ön planda yer almaktadır.

Akış ve Akkuş (2003), Şanlıurfa'da yaptıkları araştırmada az da olsa kentten köye göç olgusunun yaşandığını; bunun da en önemli sebebinin sulu tarıma geçilmesi ile köylerde ortaya çıkan işgücü ihtiyacı olduğunu belirtmektedirler.

Çizelge 4.47. Hane içinden daha önce göç edip geri dönen olup olmadığı ve geri dönme sebepleri

		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Göç Edip Geri Dönen Olup Olmadığı	Evet	4	6,25	2	3,13	6	4,69
	Hayır	60	93,75	62	96,87	122	95,31
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Geri Dönme Sebepleri	Geçim sıkıntısı	3	75,00	0	0,00	3	50,00
	İşsizlik	1	25,00	0	0,00	1	16,67
	Cevap yok	0	0,00	2	100,00	2	33,33
	TOPLAM	4	100,00	2	100,00	6	100,00

Çizelge 4.48. Anket yapılan hanelerin toplu olarak daha önce başka bir yere göç edip etmediği ve göç edilen yerler, göç etme ve geri dönme sebepleri

		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Göç Edilip Geri Dönülüp Dönülmediği	Evet	3	4,69	5	7,81	8	6,25
	Hayır	61	95,31	59	92,19	120	93,75
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Göç Edilen Yerler*	Başka bir il	3	100,00	2	40,00	5	83,33
	Bağlı oldukları ilçe	0	0,00	1	20,00	1	16,67
	Cevap yok	0	0,00	2	40,00		
	TOPLAM	3	100,00	5	100,00	8	100,00
Göç Sebepleri*	İş için	2	66,66	2	40,00	4	50,00
	Arazi yetersizliği	1	33,34	0	0,00	1	12,50
	Yer satın aldığı için	0	0,00	1	20,00	1	12,50
	Babası öldüğü için	0	0,00	1	20,00	1	12,50
	Cevap yok	0	0,0	1	20,00	1	12,50
	TOPLAM	3	100,00	5	100,0	8	100,00
Geri Dönme Sebepleri*	Geçim sıkıntısı	2	66,66	0	0,00	2	25,00
	Şehre uyum sağlayamama	1	33,34	0	0,00	1	12,50
	Hayvancılık yapmak için	0	0,00	1	20,00	1	12,50
	Anne ve babası için	0	0,00	1	20,00	1	12,50
	Cevap yok	0	0,00	3	60,00	3	37,50
	TOPLAM	3	100,00	5	100,00	8	100,00

*Yüzde hesapları yalnızca göç edip geri dönen aile sayıları üzerinden yapılmıştır.

Gişi (2007), Göksun kırsalında göç edenlerin %14'ünün geri döndüğünü; bunların %41'inin iş bulamama, %13'ünün ise emeklilik nedeniyle geri döndüğünü kaydetmektedir.

4.3. Köyden Göç Eden Hanelerin Özellikleri

4.3.1. Göç Eden Hanelerin Nüfus Özellikleri ve Göç Sebepleri

Samsun'un köylerinden göç eden haneler Türkiye'nin farklı yerlerine dağılmış olduklarından, bunları göç ettikleri yerlerde bularak anket yapmak son derece zordur. Bu yüzden bu hanelerle ilgili bilgilerin elde edilmesinde bu hanelerin köyde kalan akraba ve komşularının bilgisine müracaat edilmiş ve bunlarla ilgili bilgilerin tamamına yakın kısmı göç eden hane reislerinin köyde kalan yakınlarından alınmıştır (Çizelge 4.49).

Çizelge 4.49. Ankete cevap veren kişilerin göç eden hane reislerine yakınlığı

YAKINLIK DERECESESİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Kardeşi	25	39,05	12	18,74	37	28,91
Komşusu	14	21,87	16	25,00	30	23,44
Babası	16	25,00	10	15,62	26	20,31
Yeğeni	2	3,13	9	14,06	11	8,60
Diğer akrabalar	1	1,56	5	7,81	6	4,69
Ağabeyi	2	3,13	3	4,69	5	3,91
Annesi	2	3,13	0	0,00	2	1,56
Kendisi	0	0,00	2	3,13	2	1,56
Oğlu	2	3,13	0	0,00	2	1,56
Yengesi	0	0,00	2	3,13	2	1,56
Dayısı	0	0,00	2	3,13	2	1,56
Dedesi	0	0,00	2	3,13	2	1,56
Amcası	0	0,00	1	1,56	1	0,78
TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00

Bu yakınların içinde en büyük grubu hane reislerinin kardeşleri oluşturmaktadır. Kardeşleri komşular, babalar ve diğer yakınlar takip etmektedir. İç kesimde kardeş ve babaların, sahil kesiminde ise yeğen ve diğer akrabaların ağırlığı daha fazladır. Sahil kesiminde %3,13 oranında göç eden kişilerin bizzat kendilerinden bilgi alınmıştır.

Göç eden hanelerin ortalama nüfusu 4,44'tür (Çizelge 4.50). İl genelinde anket yapılan hanelerin %30'u göç edeli 0-5 yıl, %36'sı 5-10 yıl, %34'ü ise 10 yıl üzeri olan hanelerden oluşmakta olup, ortalama göç süresi 12,45 yıldır. Hane reislerinin göç ettikleri sıradaki yaş ortalaması yaklaşık 31'dir. Bu konularda her iki kesimin değerleri arasında önemli bir fark yoktur. Hane reislerinin göç ettikleri sıradaki yaşları ile göç ettikten sonra geçen süre arasında negatif yönde bir ilişki söz konusudur ($r = -0,265$; $p < 0,01$). Buradan göç eden hane reislerinin yaş ortalamasının geçmişten günümüze yaklaştıkça artmakta olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.50. Göç eden hanelerin nüfus özellikleri

NÜFUS ÖZELLİKLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı		Genel (128)
	İç Kesim (64)	Sahil Kesimi (64)	
Hanenin nüfusu (kişi)	4,55	4,33	4,44
Hane göç edeli kaç yıl olduğu	12,19	12,70	12,45
Hane reisinin göç ettiği sıradaki yaşı	30,77	31,05	30,91

Gişi (2007), Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada göç eden hane reisleri arasında en büyük grubu 30-40 yaş arası grubun oluşturduğunu belirtmektedir.

Göç eden hane reislerinin eğitim durumlarına bakıldığında bunlar arasında en önemli bölümü ilkököl mezunları oluşturmaktadır (Çizelge 4.51). İç kesimde okur-yazar olmayan, sadece okur-yazar ve yükseköğretim mezunu hane reisine rastlanmazken, ilkököl mezunlarının oranı sahil kesiminde, ortaokul ve lise mezunlarının oranı iç kesimde daha fazladır. Yapılan ki-kare testi sonuçları, eğitim seviyesi ile bölgeler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($\chi^2 = 18,851$; $p < 0,01$).

Çizelge 4.51. Hane reislerinin eğitim durumu

EĞİTİM DURUMU	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Okur-yazar değil	0	0,00	2	3,13	2	1,56
Okur-yazar	0	0,00	5	7,80	5	3,91
İlkokul	36	56,25	43	67,19	79	61,72
Ortaokul	8	12,50	5	7,81	13	10,16
Lise	20	31,25	6	9,38	26	20,31
Yüksekokul	0	0,00	3	4,69	3	2,34
TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00

Köyden göç eden hanelerin göç ettikleri yerler arasında birinci sırayı Samsun dışındaki il merkezleri almaktadır (Çizelge 4.52). Bunlar İstanbul, Bursa, Ankara ve Kocaeli gibi illerdir. Bu durum her iki kesimde de aynıdır. Bunu Samsun il merkezi ve diğer yerleşim birimleri takip etmektedir. Köyden köye göç ise son derece azdır.

Çizelge 4.52. Hanelerin göç ettiği yerler

GÖÇ EDİLEN YERLER	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Başka bir il merkezi	38	59,37	35	54,69	73	57,03
Samsun il merkezi	16	25,00	13	20,31	29	22,66
Başka bir ilde ilçe merkezi	6	9,38	6	9,38	12	9,38
Bağlı oldukları ilçe merkezi	4	6,25	5	7,81	9	7,03
Yurt dışı	0	0,00	3	4,69	3	2,34
Samsun'da başka bir ilçe merkezi	0	0,00	1	1,56	1	0,78
Başka bir ilde bir köy	0	0,00	1	1,56	1	0,78
TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00

Hanelerin köyden göç etmesine sebep olan faktörlerin bir kısmı *köyden dışarıya iten*, bir kısmı ise *şehre çeken* faktörlerdir. Köyden dışarıya iten faktörler de kendi içinde ekonomik ve sosyal faktörler olmak üzere iki gruba ayrılabilir (Çizelge 4.53).

Ekonomik faktörlerin başında geçim sıkıntısı gelmektedir. Aynı zamanda geçim sıkıntısının da sebebi olan ekonomik faktörlerden bir diğeri ise arazi veya hayvan yetersizliğidir. Bu husus iç kesimde daha belirgindir. Bunu; ürünlerin para etmemesi ve satılamaması, çiftçilik dışında başka geliri olmaması ve yeterli alet-ekipman olmaması takip etmektedir. Ekonomik faktörler genel olarak sahil kesiminde daha ağırlıklıdır. Köyden dışarıya iten faktörlerin ikinci grubunu sosyal faktörler oluşturmaktadır. Bunların başında; köydeki hayat standartlarının düşük olması gelmektedir. Bu husus iç kesimde çok daha belirgindir. Bunu; eşi ve çocuklarının şehre gitmek istemesi ve köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması ve diğer hususlar takip etmektedir.

Karabulut ve Polat (2007), göçün yoğun olarak yaşandığı Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan illerindeki göçün en önemli nedenlerini; sağlık ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği, sosyal faaliyetlerin azlığı, iklim koşullarının zorluğu ve daha iyi iş bulma olarak sıralamışlardır.

Cengiz ve Baydur (2010), Türkiye'de tarımın toplam yatırımlar içindeki payının planlı dönemin başında %13 düzeyindeyken 2008 yılında bu oranın %5'lere düştüğünü; bunun sonucunda tarımda verimliliğin hızla azalarak istihdamın olumsuz etkilendiğini, bunun da göçü teşvik ettiğini belirtmektedir.

Çizelge 4.53. Hanelerin göç etme sebepleri (köyden dışarıya iten faktörler)

HANEYİ KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER*		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
EKONOMİK FAKTÖRLER	Geçim sıkıntısı	61	95,31	62	96,88	123	96,09
	Arazi veya hayvan yetersizliği	41	64,06	34	53,13	75	58,59
	Ürünlerin para etmemesi, satılmaması	25	39,06	33	51,56	58	45,31
	Çiftçilik dışında başka geliri olmaması	22	34,38	30	46,88	52	40,63
	Yeterli alet-ekipman olmaması	15	23,44	31	48,44	46	35,94
	Borçlarını ödeyememe	18	28,13	22	34,38	40	31,25
	Şimdilik idare etse bile mevcut arazinin gelecekte ailesinin ihtiyaçlarını karşılamayacağı endişesi	17	26,56	20	31,25	37	28,91
	Yeni arazi almak, mevcut araziyi işlemek için; gübre, ilaç vb. almak; hayvan almak ve beslemek; işçi çalıştırmak için yeterli para (sermaye) olmaması	15	23,44	18	28,13	33	25,78
	Arazilerin verimsizliği	16	25,00	10	15,63	26	20,31
	Köy işlerini yapacak yeterli nüfusa sahip olmama	10	15,63	10	15,63	20	15,63
	Yaşlılık sebebiyle çalışamama	0	0,00	4	6,25	4	3,13
	Hırsızlık, yangın, sel vb. sebeplerle kayba uğrama	1	1,56	1	1,56	2	1,56
	Hastalık ve sakatlık sebebiyle çalışamama	0	0,00	1	1,56	1	0,78
SOSYAL FAKTÖRLER	Köydeki hayat standartlarının düşük olması	36	56,25	21	32,81	57	44,53
	Eşi ve çocuklarının şehre gitmek istemesi	20	31,25	21	32,81	41	32,03
	Köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması	15	23,44	11	17,19	26	20,31
	Akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)	1	1,56	4	6,25	5	3,91
	Arazi ve miras paylaşımı yüzünden kardeş ve akrabalarıyla yaşadığı problemler	2	3,13	3	4,69	5	3,91
	Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (hastalık, sakatlık)	1	1,56	3	4,69	4	3,13
	Yaşlılar, köyde çalışacak, kendilerine bakacak güçleri kalmaması	0	0,00	3	4,69	3	2,34
	Eşlerden birinin ölmesi, diğerinin köyde yalnız kalması	1	1,56	1	1,56	2	1,56
	Evlilik	0	0,00	1	1,56	1	0,78

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Gişi (2007), Göksun kırsal yerleşmelerindeki aile fertlerinin en önemli göç nedeninin %85'lik oranla geçim sıkıntısı ve işsizlik olduğunu; bunun yanında %10 oranında çocukların eğitimi, sağlık ve şehrin çekiciliği gibi faktörlerin rol oynadığını; bu oranlar ışığında göçlerin asıl nedeninin ekonomik olduğunu ifade etmektedir.

Zırhlıoğlu (2010), iç göçün Van'ın tarımı üzerindeki etkilerini incelediği çalışmasında tarımla uğraşan kesimin göç etme sebeplerini; iş arama/bulma (%37,2), güvenlik (%27), hane halkına bağımlı göç (%17), aile içi geçimsizlik (%5,2), evlilik (%3,5), eğitim (%2,8) ve diğer sebepler olarak sıralamaktadır. Yamak ve Yamak (1999), Türkiye'de 67 ilin 1980-1990 dönemi net göç oranları ile kişi başına düşen gelir rakamları arasındaki ilişkileri istatistiksel olarak inceledikleri bir çalışmada; yöresel bazdaki gelir dengesizliğinin iç göç üzerinde önemli rol oynadığı ve bu rolün de net göç veren illerin düşük gelir düzeyinden ziyade, net göç alan illerin yüksek gelir düzeylerinden kaynaklandığı tespit etmişlerdir.

Özyazıcı, vd. (2011), Samsun ve Sinop illerinde yaptıkları çalışmada köyden kente göçün nedenlerini; gelirin nüfusa yetmemesi yani ekonomik nedenler (%54,96), arazi yetersizliği (%18,13), evlilik (%8,24), sosyal güvence (%7,69), daha iyi yaşam koşulları ve eğitim (%5,49) olarak belirlemiştir.

Hanelerin köyden göçüne sebebiyet veren ikinci ana faktör grubunu *haneyi şehre çeken* faktörler oluşturmaktadır (Çizelge 4.54). Bunların başında; önemli bir geçim sıkıntısı olmadığı halde daha fazla gelir elde etme arzusu, çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği, çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması ve onları meslek ve iş sahibi yapma isteği gelmektedir. Haneleri şehre çeken faktörler konusunda iç kesim ve sahil kesimi arasında önemli bir fark bulunmamaktadır.

Çizelge 4.54. Hanelerin göç etme sebepleri (şehre çeken faktörler)

HANEYİ ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER*	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Daha fazla gelir elde etme arzusu (önemli bir geçim sıkıntısı olmadığı halde)	44	68,75	40	62,50	84	65,63
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği	26	40,63	33	51,56	59	46,09
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması	32	50,00	23	35,94	55	42,97
Çocuklarını meslek ve iş sahibi yapma isteği	28	43,75	19	29,69	47	36,72
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma ümidi, beklentisi	17	26,56	19	29,69	36	28,13
Şehir hayatının imkânlarından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem	14	21,88	14	21,88	28	21,88
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma, iş teklifi alma	16	25,00	12	18,75	28	21,88
Hane reisi ya da çocuklar çiftçilik dışında şehirde de çalışıp köyden şehre geliş-gidiş yapıyorlar. Tamamen şehre taşınmayı düşünüyorlar	8	12,50	12	18,75	20	15,63
Şehirden ev, arsa, işyeri satın alması	7	10,94	7	10,94	14	10,94
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde işyeri açma, işyerine ortak olma	1	1,56	8	12,50	9	7,03
Akrabaları, çocukları köyden göç etti. Onlara duyulan özlem, onların şehre çağırması, torunlarına bakma vs.	2	3,13	2	3,13	4	3,13

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Pazarlıoğlu (2007), İzmir'e olan göçlerin sebeplerini incelediği çalışmasında göçlerin; %34,9 iş arama/bulma, %26,6 hane fertlerinden birine bağlı göç, %15,9 evlilik, %8,5 tayin/atama, %4,7 eğitim ve diğer sebeplerden kaynaklandığını tespit etmiştir.

Yılmaz (2010)'a göre; 1950'li yıllardan başlamak üzere, karayollarında görülen gelişmeler Türkiye'de iç göçlerin en önemli sebeplerinden biridir. Ulaşım imkânları tüm köylerin bir günlük zaman dilimi içinde büyük şehirlere ulaşmasını sağlayarak göçler üzerinde olağanüstü kolaylaştırıcı bir etki yapmaktadır. Diğer yandan daha önce şehirlere göç edenlerin geriden gelenlere yardımcı olmasını sağlayan hısımlık ve hemşerilik bağları ile medyanın etkisi ve özellikle son zamanlarda internetin yaygınlaşması bu göçlerde önemli etkilere sahiptir.

Türkiye'de 2011 yılında nüfusun iller arasında göç etme nedenlerine bakıldığında hanedeki fertlerden birine bağımlı göçün, ilden ile göçün en önemli nedenlerinden biri olduğu görülmektedir (Çizelge 4.55). İller arası göç eden nüfusun %22,6'sı eğitim, %13,4'ü tayin ve atama ve %12,2'si iş arama-bulma nedeniyle göç etmiştir (Anonim, 2011c).

Çizelge 4.55. Göç etme nedenine göre göç eden nüfus ve oranı

GÖÇ ETME NEDENİ	Göç Eden Nüfus (kişi)*	Göç Eden Nüfus Oranı (%)
Hanedeki fertlerden birine bağımlı göç	916.761	41,52
Eğitim	498.137	22,56
Tayin/İş değişikliği	295.906	13,40
İş aramak/Bulmak	268.400	12,16
Evlilik/Boşanma	166.284	7,53
Diğer	39.115	1,77
Sağlık	22.649	1,03
Bilinmeyen	593	0,03
TOPLAM	2.207.845	100,00

*TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması, 2 Ekim 2011 (İller arasındaki bir yıllık göç kapsamıştır.)

Kaynak: Anonim, 2011c.

Köyden göç eden hanelerin ancak %11'lik kısmının köyde buldukları sırada tarım dışında bir gelire sahip oldukları görülmektedir (Çizelge 4.56). Tarım dışı gelir kaynaklarının başında; emekli, dul ve yetim maaşları gelmekte bunu; köy sınırları içinde işçilik ya da işyeri sahibi olma, taşıt işletmeciliği ve köy dışında mevsimlik işçilik gibi işler takip etmektedir. İç kesimde tarım dışı gelir kaynakları sahil kesimine göre 1,8 kat daha fazladır.

Göç eden hane reislerinin büyük bölümü göç ettikleri yerlerde halen değişik işlerde çalışmaktadırlar (Çizelge 4.57). Emekli, vefat eden, işsiz ve durumu bilinmeyenler çıkarıldığında aktif çalışanların oranı yaklaşık %84'e denk gelmektedir. Eğitim seviyelerinin düşük oluşuna paralel olarak çalışanların içinde en ağırlıklı grubu işçiler oluşturmaktadır. Bunu kamu görevlileri ve birbirine yakın oranlarda diğer işler takip etmektedir. Yapılan ki-kare analizi sonuçlarına göre, göç eden hane reislerinin göç ettiği yerde yaptıkları işler bakımından iç kesimle sahil kesimi arasında istatistikî açıdan anlamlı bir fark vardır ($\chi^2 = 46,713$; $p < 0,01$).

Gişi (2007), Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada göç edenlerin göç ettikleri yerdeki en ağırlıklı meslek grubunu işçilerin teşkil ettiğini tespit etmiştir.

Kentsel sektör tarafından talep edilen işgücü niteliği, kırsal kesimden gelen göçmenler tarafından doldurulamamaktadır. Bu durumdan ve göç istatistiklerindeki yüksek istihdam oranlarından hareketle göç eden erkeklerin ve kadınların geçimlerini sağlamak amacıyla marjinal işler de dahil olmak üzere bulabildikleri her işi yaptıkları ve enformel (kayıt dışı) sektör istihdamının büyük bir kısmını oluşturdukları söylenebilir (Bahar ve Bingöl, 2010).

Biçerli (2007)'ye göre; kırsal alandan göç eden nüfus, ancak düşük gelir ve verimlilikle karakterize edilebilecek kayıt dışı sektörde yer bulabilmektedir. Kendi hesabına çalışanlar ile küçük işletmelerde

sigortasız çalışanlardan oluşan enformel sektörün karakteristik özellikleri, düşük gelir ve verimliliğidir (Bahar ve Bingöl, 2010).

Çizelge 4.56. Hanelerin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı ve kaynakları

		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Hanelerin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı	Evet	9	14,06	5	7,81	14	10,94
	Hayır	55	85,94	59	92,19	114	89,06
	TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00
Tarım Dışı Gelir Kaynakları (%)	Emekli, dul ve yetim maaşı	33,33		66,67		42,86	
	Köy sınırları içinde özel ya da kamuya ait fabrika, imalathane, atölye, santral, okul, belediye, mandıra vb. yerlerde memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olma	20,00		33,33		23,81	
	Yolcu taşımacılığı, servisçilik, kamyonculuk yapma	20,00		0,00		14,29	
	Köy dışında mevsimlik işçilik (inşaat vb.) yapma	13,33		0,00		9,52	
	Yevmiyeli tarım işçiliği yapma	6,67		0,00		4,76	
	Köyde ikamet edip de geliş-gidiş yaparak köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma	6,67		0,00		4,76	

Zırlıoğlu (2010), Van'da tarımla uğraşanların şehre göç ettikten sonra; %35,6'sının herhangi bir işte çalışmadıklarını; %8,6'sının kamu kurumlarında, %46,1'inin serbest işlerde, %9,7'sinin ise yine tarım sektöründe çalıştıklarını belirtmektedir.

Göç eden hane reisi erkeklerin eşlerinin büyük bir bölümü ev hanımı olarak hayatını devam ettirmektedir (Çizelge 4.58). İç kesimde bu oran daha yüksektir. Buna %10,9'luk, durumu bilinmeyen ya da çalışmayanlar, bekâr olan hane reisleri, emekli ve vefat edenler de eklendiğinde geriye kalan yaklaşık %13'lük bir eş grubunun ücretli bir işte çalıştığı görülmektedir. Bu oran iç kesimde %4,69 iken sahil kesiminde %20,31'dir.

Göç eden hanedeki çocuklar içerisinde en büyük grubu öğrenciler oluşturmaktadır (Çizelge 4.59). Durumu bilinmeyen ve çalışmayanlarla çocuğu olmayanlar da çıkarıldığında geriye kalan yaklaşık %35'lik grubun gerek ücretli olarak gerekse kendi işinde çalıştığı görülmektedir. %35'lik grubun içindeki yaklaşık %8'lik grup kamuda çalışanlardan (memur, polis vb.) oluşmaktadır. Çalışan çocukların oranı sahil kesiminde %52 olup, iç kesime göre %23 daha yüksektir.

Çizelge 4.57. Göç eden hane reislerinin göç ettiği yerde yaptıkları işler

İŞ TÜRLERİ		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Aktif Çalışanlar	İşçi (özel sektör)	27	42,19	26	40,63	53	41,41
	Memur	6	9,38	2	3,13	8	6,25
	Serbest meslek	3	4,69	4	6,25	7	5,47
	Esnaf	2	3,13	5	7,81	7	5,47
	Tekstil	0	0,00	6	9,38	6	4,69
	Şoför	2	3,13	3	4,69	5	3,91
	Özel sektör	5	7,81	0	0,00	5	3,91
	Usta	0	0,00	4	6,25	4	3,13
	İşçi (kamu)	1	1,56	2	3,13	3	2,34
	Özel güvenlik	1	1,56	2	3,13	3	2,34
	Aşçı	2	3,13	0	0,00	2	1,56
	Servis taşımacılığı	2	3,13	0	0,00	2	1,56
	Parkeci	2	3,13	0	0,00	2	1,56
	Kapıcı	0	0,00	1	1,56	1	0,78
	TOPLAM	53	82,81	55	85,94	108	84,38
Diğerleri	Emekli	2	3,13	4	6,25	6	4,69
	Öldü	2	3,13	1	1,56	3	2,34
	İşsiz	0	0,00	1	1,56	1	0,78
	Diğer (bilinmiyor, çalışmıyor)	7	10,94	3	4,69	10	7,81
	TOPLAM	11	17,19	9	14,06	20	15,63
GENEL TOPLAM		64	100,00	64	100,00	128	100,00

Çizelge 4.58. Göç eden hanedeki hanımların göç ettikleri yerde yaptıkları işler

İŞ TÜRLERİ		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Ev hanımı		50	78,12	40	62,50	90	70,31
İşçi		2	3,13	7	10,94	9	7,03
Eşi yok (bekâr ya da dul)		3	4,69	2	3,13	5	3,91
Tekstil		0	0,00	4	6,25	4	3,13
Memur		1	1,56	1	1,56	2	1,56
Emekli		1	1,56	1	1,56	2	1,56
Konfeksiyon		0	0,00	1	1,56	1	0,78
Öldü		0	0,00	1	1,56	1	0,78
Diğer (bilinmiyor, çalışmıyor)		7	10,94	7	10,94	14	10,94
TOPLAM		64	100,00	64	100,00	128	100,00

Çizelge 4.59. Göç eden hanedeki çocukların göç ettikleri yerde yaptıkları işler

İŞ TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Öğrenci	30	46,88	30	46,88	60	46,88
İşçi	3	4,69	9	14,06	12	9,38
Çocuk yok	8	12,50	5	7,81	13	10,16
Özel sektör	7	10,94	1	1,56	8	6,25
Serbest meslek	4	6,25	2	3,13	6	4,69
Memur	1	1,56	3	4,69	4	3,13
Tekstil	0	0,00	4	6,25	4	3,13
Öğretmen	1	1,56	2	3,13	3	2,34
Polis	1	1,56	1	1,56	2	1,56
Esnaf	0	0,00	2	3,13	2	1,56
Şoför	1	1,56	0	0,00	1	0,78
Oto tamircisi	0	0,00	1	1,56	1	0,78
Teknisyen	0	0,00	1	1,56	1	0,78
Hemşire	0	0,00	1	1,56	1	0,78
Yurt dışında	0	0,00	1	1,56	1	0,78
Diğer (bilinmiyor, çalışmıyor)	8	12,50	1	1,56	9	7,03
TOPLAM	64	100,00	64	100,00	128	100,00

4.3.2. Göç Eden Hanelerin Geride Bıraktığı Mal Varlığının Durumu

4.3.2.1. Bina Varlığı

Göç eden hanelerin yaklaşık %55'inin evi bulunmaktadır (Çizelge 4.60). Bu durum göç eden hanelerin yaklaşık yarısının köyde bir eve sahip olmadıklarını göstermektedir. Sahil kesiminde ev sahibi işletme oranı iç kesime göre yaklaşık %40 daha fazladır. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,57 adet ev düşmektedir. Sahil kesiminde hane başına düşen ev sayısı iç kesimden 1,7 kat daha fazla olup yapılan t-testi sonuçları bu farkın 0,01 düzeyinde önemli olduğunu göstermektedir ($t = -3,330$; $p < 0,01$).

Çizelge 4.60. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı evlerin durumu

EV VARLIĞI	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)		
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)				
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	
Ev sahibi hane sayısı	27	42,19	44	68,75	71	55,47	
Ortalama ev sayısı	0,42		0,73		0,57		
Evlerin Durumu (%)	Yılın bazı dönemlerinde kendisi ya da çocukları kullanıyor	25,93		45,65		38,36	
	Köyde kalan yaşlı anne babası oturuyor	37,04		15,22		23,28	
	Kapalı, kullanılmıyor	14,81		21,74		19,18	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	18,52		4,35		9,59	
	Yıkıldı	0,00		6,52		4,11	
	Satıldı	3,70		4,35		4,11	
	Kirada	0,00		2,17		1,37	

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde ev sayısı ile;

- Ahır sayısı arasında pozitif ($r = 0,554$; $p < 0,01$),
- Traktör sayısı arasında pozitif ($r = 0,359$; $p < 0,01$),
- Tarla arazisi varlığı arasında pozitif ($r = 0,240$; $p < 0,01$) yönde bir ilişki söz konusudur.

İl genelinde göç eden hanelerin geride bıraktığı evlerin yaklaşık %38'i yılın bazı dönemlerinde hane fertleri tarafından kullanılmaktadır. Bu durum sahil kesiminde daha belirgindir. Köyde kalan yaşlı anne babalar tarafından kullanılan kısım ise iç kesimde daha fazladır. Kapalı olup kullanılmayan evlerin oranı da önemli bir yer tutmaktadır (%19,18). Yıkılan, satılan veya kiraya verilen kısımlar ise yaklaşık %9,5 civarındadır.

Göç eden hanelerin yaklaşık %38'inde ahır bulunmaktadır (Çizelge 4.61). Sahil kesiminde ahır olan işletme oranı iç kesime göre %40 daha fazladır. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,38 adet ahır düşmektedir. Sahil kesiminde hane başına düşen ahır sayısı iç kesimin iki katına yakındır. Yapılan t-testi sonucuna göre, ahır sayısı yönünden iç kesimle sahil kesimi arasındaki fark istatistikî açıdan önemlidir ($t = -2,294$; $p < 0,05$). Ahır varlığı ile sığır sayısı arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur ($r = 0,371$; $p < 0,01$).

Çizelge 4.61. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ahırların durumu

AHIR VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Ahır sahibi hane sayısı		18	28,13	30	46,88	48	37,50
Ortalama ahır sayısı		0,28		0,48		0,38	
Ahırların Durumu (%)	Kapalı, kullanılmıyor	27,78		53,33		43,75	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	61,11		30,00		41,67	
	Satıldı	11,11		6,67		8,33	
	Yıkıldı	0,00		10,00		6,25	

İl genelinde göç eden hanelerin geride bıraktığı ahırların yaklaşık %44'ü kapalı olup kullanılmamaktadır. Sahil kesiminde kapalı ahırların oranı iç kesimin yaklaşık iki katıdır. Kapalı ahırlara yakın bir orandaki kısım ise köydeki akrabalar tarafından kullanılmaktadır. Bu oran iç kesimde sahil kesiminin iki katıdır. Geri kalan kısım ise ya satılmış ya da yıkılmıştır. Bu durum; iç kesimlerde göç eden ailelerin ahırlarının komşuları tarafından kullanıldığı ve bu tür varlıkların köydeki diğer ailelere ek bir destek sağladığı, köydeki hayvancılığı destekleyici bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Sahil kesiminde ise ahırların boş kalması, köyde kalanların da hayvancılık yapmadıkları şeklinde açıklanabilir. Dolayısı ile kırsal göç, hayvancılık açısından sahil kesiminde daha negatif bir etki bırakmaktadır.

Göç eden hanelerin sadece %2,34'ünün koyun ağılı bulunmaktadır (Çizelge 4.62). Koyun sahibi hanelerin azlığına bağlı olarak ağıl sayısı da azdır. İç kesimde ağıl sayısı biraz daha fazladır. İl genelinde göç eden hanelerin geride bıraktığı koyun ağıllarının 2/3'ü kapalı olup kullanılmamaktadır. Geri kalan kısım ise akrabalar tarafından kullanılmaktadır.

Göç eden hanelerin ancak %22'sinde samanlık-yem deposu bulunmaktadır (Çizelge 4.63). Sahil kesiminde bu oran iç kesime göre %14 daha fazladır. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,23 adet samanlık-yem deposu düşmektedir. Samsun'da köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı samanlık-yem depolarının %48,28'i kapalı olup kullanılmamaktadır. Yaklaşık %45'lik kısım ise köydeki akrabalar tarafından kullanılmaktadır. Geri kalan kısım ise satılmıştır. Bu durumda samanlık-yem depolarının yaklaşık yarısı atıl vaziyettedir.

Çizelge 4.62. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ağılların durumu

AĞIL VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Ağıl sahibi hane sayısı		2	3,13	1	1,56	3	2,34
Ortalama ağıl sayısı		0,03		0,02		0,02	
Ağılların Durumu (%)	Kapalı, kullanılmıyor	50,00		100,00		66,67	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	50,00		0,00		33,33	

Çizelge 4.63. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı samanlık-yem depolarının durumu

SAMANLIK-YEM DEPOSU VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Samanlılık-yem deposu sahibi hane sayısı		13	20,31	15	23,44	28	21,88
Ortalama samanlık-yem deposu sayısı		0,22		0,24		0,23	
Samanlılık-Yem Depolarının Durumu (%)	Kapalı, kullanılmıyor	42,86		53,33		48,28	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	50,00		40,00		44,82	
	Satıldı	7,14		6,67		6,90	

Göç eden hanelerin yalnızca %12'nin ambarı bulunmaktadır (Çizelge 4.64). Bu da önemli bir ambar varlığı olmadığını göstermektedir. İç kesimde ambar sahibi işletme oranı sahil kesimine göre iki kat daha fazladır. İl genelinde ambarların yaklaşık %47'si kapalı olup kullanılmamaktadır. Satılan yaklaşık %7'lik kısmın dışındaki kısımlar köyde kalan anne, baba ve diğer akrabalar kullanmaktadır.

Çizelge 4.64. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ambarların durumu

AMBAR VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Ambar sahibi hane sayısı		10	15,63	5	7,81	15	11,72
Ortalama ambar sayısı		0,16		0,08		0,12	
Ambarların Durumu (%)	Kapalı, kullanılmıyor	50,00		40,00		46,66	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	30,00		20,00		26,67	
	Köyde kalan yaşlı anne babası kullanıyor	20,00		20,00		20,00	
	Satıldı	0,00		20,00		6,67	

Göç eden hanelerin sadece %3,91'inin köyde işyeri bulunmaktadır (Çizelge 4.65). Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,04 adet dükkân, atölye vb. işyeri düşmektedir. İşyeri sayısı iç kesimde biraz daha fazladır. İl genelinde köyde kalan işyerlerinin ortalama %40'ı kapalı olup kullanılmamaktadır. Sahil kesimindeki işyerlerinin ise yarısı kiradadır.

Çizelge 4.65. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı dükkân, kahvehane, atölye, mandıra vb. işyerlerinin durumu

İŞYERİ VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
İşyeri sahibi hane sayısı		3	4,69	2	3,13	5	3,91
Ortalama işyeri sayısı		0,05		0,03		0,04	
İşyerlerinin Durumu (%)	Kapalı, kullanılmıyor	33,34		50,00		40,00	
	Kirada	0,00		50,00		20,00	
	Satıldı	33,33		0,00		20,00	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	33,33		0,00		20,00	

4.3.2.2. Alet-Makine Varlığı

Göç eden hanelerin yaklaşık %23'ünün traktörü bulunmaktadır (Çizelge 4.66). Sahil kesiminde traktör sahibi işletme oranı iç kesime göre 2,2 kat daha fazladır. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,23 adet traktör düşmektedir. Yapılan t-testi sonuçları, traktör sayısı yönünden iç kesim ve sahil kesimi arasındaki farkın istatistikî olarak önemli olduğunu göstermektedir ($t = -2,409$; $p < 0,05$). Köyden göç eden hanelerdeki traktörlerin yaklaşık %66'sı satılmıştır. Bu oran sahil kesiminde iç kesimin yaklaşık 2,5 katıdır. Köydeki akrabalarca kullanılma, köye geldikçe kendisi ya da çocuklarının kullanması ve beraberinde götürme gibi durumlar ise iç kesimde daha yaygındır.

Çizelge 4.66. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı traktörlerin durumu

TRAKTÖR VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Traktör sahibi hane sayısı		9	14,06	20	31,25	29	22,66
Ortalama traktör sayısı		0,14		0,32		0,23	
Traktörlerin Durumu (%)	Satıldı	33,34		80,00		65,52	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	33,33		10,00		17,24	
	Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor	33,33		5,00		13,79	
	Beraberinde götürdü	0,00		5,00		3,45	

Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, il genelinde göç eden kişilerin tarla arazisi varlığı ile traktör varlığı arasında pozitif bir ilişki vardır ($r = 0,282$; $p < 0,01$). Traktör varlığı ile; ev, ahır, samanlık-yem deposu, tarımsal alet, arazi ve hayvan varlıkları arasında da farklı seviyelerde pozitif bir ilişki vardır. Ayrıca göç eden kişinin göç ettiği sıradaki yaşı arttıkça traktör varlığı da artmaktadır ($r = 0,303$; $p < 0,01$). Bu durum traktör gibi nispeten pahalı makineleri belli mal varlığına sahip kimselerin edinebildiğini, mal varlığının da yaşın ilerlemesine bağlı olarak arttığını göstermektedir.

Göç eden hanelerin yalnızca %17'sinin toprak işleme aleti bulunmaktadır (Çizelge 4.67). Sahil kesiminde bu oran biraz daha fazladır. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,27 adet toprak işleme aleti düşmektedir. Bunların yaklaşık %29'u satılmıştır. Bu oran sahil kesiminde daha yüksektir. Bunu köye geldikçe kendisi ya da çocuklarının kullanması ve akrabalarının kullanması takip etmektedir. İç kesimde ise bunların %27,78'i boş durmaktadır.

Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, toprak işleme aletlerinin sayısı ile;

- Traktör varlığı arasında pozitif ($r = 0,541$; $p < 0,01$),
- Tarla arazisi miktarı arasında pozitif ($r = 0,299$; $p < 0,01$),

- Diğer mal varlıkları arasında da yine farklı derecelerde pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Çizelge 4.67. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı toprak işleme aletlerinin durumu

TOPRAK İŞLEME ALETİ VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans (adet)	Oran (%)	Frekans (adet)	Oran (%)	Frekans (adet)	Oran (%)
Toprak işleme aleti sahibi hane sayısı		10	15,63	12	18,75	22	17,19
Ortalama toprak işleme aleti sayısı		0,28		0,25		0,27	
Toprak İşleme Aletlerinin Durumu (%)	Satıldı	22,22		37,50		29,41	
	Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor	27,78		25,00		26,47	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	22,22		25,00		23,53	
	Köyde boş duruyor	27,78		0,00		14,71	
	Kiraladı	0,00		6,25		2,94	
	Berberinde götürdü	0,00		6,25		2,94	

Göç eden hanelerin sadece %5'inin ekim-dikim makinesi bulunmaktadır (Çizelge 4.68). İç kesimde bu oran biraz daha fazladır. İl genelinde bunların %50'si, sahil kesiminde ise tamamı satılmıştır. İç kesimde bir kısmı köyde boş durmakta, bir kısmı ise köye geldikçe sahipleri tarafından kullanılmaktadır. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde ekim-dikim makinelerinin sayısı ile traktör varlığı arasında pozitif ($r = 0,286$; $p < 0,01$) yönlü bir ilişki söz konusudur.

Çizelge 4.68. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ekim-dikim makinelerinin durumu

EKİM-DİKİM MAKİNESİ VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Ekim-dikim makinesi sahibi hane sayısı		4	6,25	3	4,69	7	5,47
Ortalama ekim-dikim makinesi sayısı		0,08		0,05		0,06	
Ekim-Dikim Makinelerinin Durumu (%)	Satıldı	20,00		100,00		50,00	
	Köyde boş duruyor	40,00		0,00		25,00	
	Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor	40,00		0,00		25,00	

Göç eden hanelerin yaklaşık %13'ünün sulama ekipmanı (sulama motoru, sulama borusu vb.) bulunmaktadır (Çizelge 4.69). Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,14 adet sulama ekipmanı düşmektedir. Sahil kesiminde ev sahibi işletme oranı iç kesime göre 2,2 kat daha fazladır. İl genelinde sulama ekipmanlarının yaklaşık %44'ü satılmıştır. Sahil kesimindeki satılma oranı iç kesimin 2,7 katıdır. Köydeki akrabaların kullanması durumu sahil kesiminde, köye geldikçe sahipleri tarafından kullanılması durumu ise iç kesimde daha yaygındır.

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde sulama ekipmanlarının sayısı ile;

- Traktör varlığı arasında pozitif ($r = 0,451$; $p < 0,01$),
- Toprak işleme aletleri varlığı arasında pozitif ($r = 0,577$; $p < 0,01$),
- Tarla arazisi miktarı arasında pozitif ($r = 0,197$; $p < 0,05$) yönde bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 4.69. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı sulama ekipmanlarının durumu

SULAMA EKİPMANI VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Sulama ekipmanı sahibi hane sayısı		5	7,81	11	17,19	16	12,50
Ortalama sulama ekipmanı sayısı		0,08		0,21		0,14	
Sulama Ekipmanlarının Durumu (%)	Satıldı	20,00		53,85		44,44	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	0,00		30,77		22,22	
	Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor	60,00		0,00		16,67	
	Köyde boş duruyor	20,00		7,69		11,11	
	Berberinde götürdü	0,00		7,69		5,56	

Göç eden hanelerin yaklaşık %14'ünün ilaçlama aleti bulunmaktadır (Çizelge 4.70). Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,15 adet ilaçlama aleti düşmektedir Sahil kesiminde ilaçlama aleti olan hane sayısı iç kesime göre 2,6 kat daha fazladır. İlaçlama aletlerinin %42'si köye geldikçe sahipleri ve yaklaşık %16'sı köydeki akrabalar tarafından kullanılmakta iken %26'sı ise satılmıştır. Köyde atıl vaziyette bulunma durumu ise yalnızca iç kesimde görülmekte olup sahil kesiminde yoktur. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde ilaçlama aletlerinin sayısı ile; traktör varlığı arasında pozitif ($r = 0,579$; $p < 0,01$), tarla arazisi varlığı arasında pozitif ($r = 0,323$; $p < 0,01$) yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Çizelge 4.70. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı ilaçlama aletlerinin durumu

İLAÇLAMA ALETİ VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
İlaçlama aleti sahibi hane sayısı		5	7,81	13	20,31	18	14,06
Ortalama ilaçlama aleti sayısı		0,09		0,21		0,15	
İlaçlama Aletlerinin Durumu (%)	Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor	50,00		38,46		42,11	
	Satıldı	16,67		30,77		26,32	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	0,00		23,08		15,78	
	Köyde boş duruyor	33,33		0,00		10,53	
	Ortakçı kullanıyor	0,00		7,69		5,26	

Göç eden hanelerin sadece %2,34'ünde hasat makinesi bulunmaktadır (Çizelge 4.71). Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,02 adet hasat makinesi düşmektedir. İç kesimde bu biraz daha fazladır. İl genelinde hanelerin geride bıraktığı hasat makinelerinin yaklaşık %67'si satılmıştır. Sahil kesiminde ise tamamı satılmıştır. İç kesimde ise bu makinelerin yarısı köye geldikçe sahipleri tarafından kullanılmaktadır. İşletmelerin sahip olduğu hasat makinesi varlığı ile traktör varlıkları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = 0,286$; $p < 0,01$).

Hasat makineleri için geçerli olan hususlar büyük ölçüde harman makineleri için de geçerlidir. Örneğin; göç eden hanelerin sadece %2,34'ünün harman makinesi bulunmaktadır (Çizelge 4.72). Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,02 adet harman makinesi düşmektedir. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı harman makinelerinin yaklaşık %67'si, sahil kesiminde ise tamamı satılmıştır. İç kesimde ise bu makinelerin yarısı köye geldikçe sahipleri tarafından kullanılmaktadır.

İşletmelerin harman makineleri varlığı ile traktör varlıkları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0,286$; $p < 0,01$).

Çizelge 4.71. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı hasat makinelerinin durumu

HASAT MAKİNESİ VARLIĞI	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Hasat makinesi sahibi hane sayısı	2	3,13	1	1,56	3	2,34
Ortalama hasat makinesi sayısı	0,03		0,02		0,02	
Hasat Makinelerinin Durumu (%)	Satıldı	50,00		100,00		66,67
	Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor	50,00		0,00		33,33

Çizelge 4.72. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı harman makinelerinin durumu

HARMAN MAKİNESİ VARLIĞI	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
	İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Harman makinesi sahibi hane sayısı	2	3,13	1	1,56	3	2,34
Ortalama harman makinesi sayısı	0,03		0,02		0,02	
Harman Makinelerinin Durumu (%)	Satıldı	50,00		100,00		66,67
	Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor	50,00		0,00		33,33

4.3.2.3. Arazi ve Bitki Varlığı

Göç eden hanelerin yaklaşık %45'inin tarla arazisi bulunmaktadır (Çizelge 4.73). İç kesimde tarla sahibi işletme oranı sahil kesimine göre %13 daha fazladır. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 7,42 dekar tarla arazisi düşmektedir. Bunların yaklaşık %33'ü köye geldikçe sahipleri tarafından kullanılmaktadır. Yaklaşık %30'u köyde kalan akrabalar tarafından kullanılmakta, %16'sı ise kirada olup ekilmektedir. Satılan arazi oranı sahil kesiminde çok daha fazladır. İç kesimde satılan arazilerin azlığı bu kişilerin birgün tekrar köye dönebilecekleri ümidinin daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Boş, ekilmeyen arazi oranı ise iç kesimde daha fazladır. Arazilerin işlenmeden atıl vaziyette durmaları göçün tarım üzerindeki en büyük olumsuz etkilerinden birisi olarak değerlendirilebilir.

Yakar ve Yazıcı (2009), Emirdağ ilçesinde yaptıkları çalışmada; 1980 sonrasında uygulanan tarım politikaları ve göçler sonucunda 1981 yılında tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan arazilere rastlanmazken 2001 yılında bu rakamın 48.564 dekar olduğunu belirtmektedir.

Göç eden hanelerin yaklaşık %4'ünün çayır, otlak ve yoncalık arazisi bulunmaktadır (Çizelge 4.74). Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,63 dekar çayır, otlak ve yoncalık düşmektedir. Bunların tamamı iç kesimde yer almakta olup bu arazilerin tamamına yakın kısmı köydeki akrabaları tarafından kullanılmaktadır. Geri kalan kısmı satılmış ya da kiralanmıştır. Bu arazilerden boş, atıl kalan yoktur. Çayır, otlak ve yoncalık varlığı ile sığır varlığı arasında pozitif yönde bir ilişki mevcuttur ($r = 0,741$; $p < 0,01$). Diğer bir ifadeyle, hayvanlar için yem kaynağı arttıkça hayvan sayısı da artmaktadır. İç kesimdeki göçün çayır, otlak ve yoncalıkların kullanımı konusunda negatif bir etkisi olmayıp, aksine göç eden insanların hayvanları da olmayacağı için köyde kalanlar için bu arazilerden daha fazla yararlanma imkânı doğurmaktadır. Göç çayır, otlak vb. arazilerin kullanımı konusunda olumsuz etki yapmamaktadır.

Çizelge 4.73. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı tarla arazilerinin durumu

TARLA ARAZİSİ VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Tarla arazisi sahibi hane sayısı		31	48,44	27	42,19	58	45,31
Ortalama tarla arazisi genişliği (dekar)		8,73		6,08		7,42	
Tarla Arazilerinin Durumu (%)	Kendisi veya çocukları bazı dönemlerde köye gelerek ekiliyor	32,38		34,73		33,33	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	32,02		27,41		30,15	
	Kirada, ekiliyor	19,15		12,01		16,24	
	Satıldı	1,43		18,28		8,28	
	Boş, ekilmiyor, mera haline geldi, hayvanlar otluyor	10,55		3,92		7,86	
	Ortakçıya verildi, ekiliyor	4,47		2,61		3,72	
	Çayır haline geldi, otu biçiliyor	0,00		1,04		0,42	

Çizelge 4.74. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı çayır, otlak ve yoncalıkların durumu

ÇAYIR, OTLAK VE YONCALIK VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Çayır, otlak ve yoncalık sahibi hane sayısı		5	7,81	0	0,00	5	3,91
Ortalama çayır, otlak ve yoncalık alanı (dekar)		1,25		0,00		0,63	
Çayır, Otlak ve Yoncalıkların Durumu (%)	Köydeki akrabaları kullanıyor	87,50		0,00		87,50	
	Kirada	6,25		0,00		6,25	
	Arazisi satıldı	6,25		0,00		6,25	

Göç eden hanelerin yaklaşık %17'sinin meyve bahçesi bulunmaktadır (Çizelge 4.75). Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 1,84 dekar meyve bahçesi düşmektedir. Meyve bahçelerinin tamamına yakını sahil kesimindeki fındık bahçelerinden oluşmaktadır. Bu bahçelerin işletme başına düşen miktarı sahil kesiminde iç kesimin yaklaşık 33 katıdır.

Meyve bahçesi miktarı ile tarla arazisi miktarı arasında negatif yönde bir ilişki söz konusudur ($r = -0,190$; $p < 0,05$). Bunların yaklaşık %90'ının bakımı ve hasadı sahipleri tarafından köye gelerek yapılmakta ya da yaptırılmaktadır. %4'lük kısım ise bakımsız kendi halindedir. Meyve bahçesi miktarı ile bina ve alet-makine sayısı arasında pozitif korelasyon vardır. Bunun dışında kavak ve söğüt gibi meyvesiz ağaçların kapladığı alan iç kesimde 0,31 dekar, il genelinde 0,16 dekar olup bu bahçeler köydeki akrabalar tarafından kullanılmaktadır.

Meyve ağaçlarının toplu halde bulunduğu meyve bahçelerinin yanında dağınık meyve ağaçları da bulunmaktadır. Göç eden hanelerin yaklaşık %9'unun meyve ağaçları bulunmaktadır (Çizelge 4.76). Hane başına ortalama 1,60 adet meyve ağacı düşmektedir. Bu tür ağaçların iç kesimdeki sayısı sahil kesimine göre yaklaşık 1,8 kat daha fazladır. Bunların %63'ü bakımsız, kendi halinde; %25'i ise sahipleri tarafından bakılmaktadır.

Çizelge 4.75. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı meyve bahçelerinin durumu

MEYVE BAHÇESİ VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Meyve bahçesi sahibi hane sayısı		4	6,25	18	28,13	22	17,19
Ortalama meyve bahçesi alanı (dekar)		0,11		3,59		1,84	
Meyve Bahçelerinin Durumu (%)	Kendisi ya da çocukları bazı dönemlerde köye gelerek bakımını ve hasadını yapıyor/ yaptırıyor	41,10		91,15		89,58	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	0,00		6,64		6,43	
	Bakımsız, kendi haline bırakılmış	58,90		2,21		3,99	

Çizelge 4.76. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı meyve ağaçlarının durumu

MEYVE AĞACI VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Meyve ağacı sahibi hane sayısı		6	9,38	6	9,38	12	9,38
Ortalama meyve ağacı sayısı		2,05		1,14		1,60	
Meyve Ağaçlarının Durumu (%)	Bakımsız, kendi haline bırakılmış	50,38		86,11		63,05	
	Kendisi ya da çocukları bazı dönemlerde köye gelerek bakımını ve hasadını yapıyor/ yaptırıyor	34,35		8,33		25,12	
	Arazisi satıldı	15,27		0,00		9,85	
	Köydeki akrabaları kullanıyor	0,00		5,56		1,98	

4.3.2.4. Hayvan Varlığı

Göç eden hanelerin yaklaşık %28'inin sığır varlığı bulunmaktadır (Çizelge 4.77). Sahil kesiminde sığır sahibi işletme oranı iç kesime göre iki kat daha fazladır. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama bir adet sığır düşmektedir. Köyden göç eden hanelerin sahip olduğu sığırların yaklaşık %76'sı köyden göç ederken satılmıştır. Bu oran sahil kesiminde %93'tür. İç kesimde %36'lık kısım göç eden kişinin yakınları tarafından bakılırken geri kalan yaklaşık %5'lik kısım kesim, ortakçılık ve para karşılığı bakım gibi yollarla değerlendirilmiştir.

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre, il genelinde sığır sayısı ile;

- Ahır sayısı arasında pozitif ($r = 0,371$; $p < 0,01$),
- Samanlık-yem deposu sayısı arasında pozitif ($r = 0,417$; $p < 0,01$),
- Çayır ve otlak alanları arasında pozitif ($r = 0,741$; $p < 0,01$) yönde bir ilişki vardır.

Göç eden hanelerin yalnızca iki tanesinin koyun varlığı bulunmaktadır (Çizelge 4.78). Anket yapılan işletmelerde koyun varlığı yalnızca iç kesimdeki işletmelerde mevcuttur. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,10 adet koyun düşmektedir. İç kesimde köyden göç eden hanelerin sahip olduğu koyunların yaklaşık %77'si köyden göç ederken satılmıştır. Geriye kalan kısım ise kesilmek suretiyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.77. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı sığırların durumu

SİĞİR VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Sığır sahibi hane sayısı		12	18,75	24	37,50	36	28,13
Ortalama sığır sayısı		1,08		0,92		1,00	
Sığırların Durumu (%)	Satıldı	60,87		93,11		75,59	
	Onun adına akrabaları bakıyor	36,23		0,00		19,69	
	Kesti, etini değerlendirdi	2,90		1,72		2,36	
	Köyden birilerini ortak yaptı, onlar bakıyor	0,00		3,45		1,57	
	Para karşılığı başkalarına baktırıyor	0,00		1,72		0,79	

Çizelge 4.78. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı koyunların durumu

KOYUN VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Koyun sahibi hane sayısı		2	3,13	0	0,00	2	1,56
Ortalama koyun sayısı		0,20		0,00		0,10	
Koyunların Durumu (%)	Satıldı	76,92		0,00		76,92	
	Kesti, etini değerlendirdi	23,08		0,00		23,08	

Göç eden hanelerin sadece %4'ünün arı varlığı bulunmaktadır (Çizelge 4.79). Anket yapılan işletmelerde arı varlığı yalnızca iç kesimdeki işletmelerde mevcuttur. Göç eden hanelerde il genelinde hane başına ortalama 0,29 adet arılı kovan düşmektedir. İç kesimde köyden göç eden hanelerin sahip olduğu arılı kovanların yaklaşık %92'si köyden göç ederken satılmıştır. Geriye kalan kısım ise akrabalar tarafından bakılmaktadır.

Çizelge 4.79. Köyden göç eden hanelerin geride bıraktığı arıların durumu

ARI VARLIĞI		Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (128)	
		İç Kesim (64)		Sahil Kesimi (64)			
		Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Arı sahibi hane sayısı		5	7,81	0	0,00	5	3,91
Ortalama arı sayısı		0,58		---		0,29	
Arıların Durumu (%)	Sattı	91,89		---		91,89	
	Onun adına akrabaları bakıyor	8,11		---		8,11	

Gişi (2007), Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada; göç edenlerin %40'nın köydeki mal varlıklarını sattığını, %24'ünün ortağa verdiğini, %18'inin boş bıraktığını, %8'inin kiraya verdiğini, %7'sinin ise kendisinin idare ettiğini kaydetmektedir. Burada %40 oranla diğerlerinden ayrılan ve büyük bir bölümü oluşturan ailelerin mal varlığını satıyor olmasını, bunların geri dönüşü düşünmedikleri şeklinde yorumlamaktadır.

4.4. Köyde Oturan Hanelerle Göç Edenlerin Karşılaştırılması

4.4.1. Nüfus Özellikleri

Köyde oturan hane reisleri ile göç eden hane reislerinin yaşı ve hane nüfusları Çizelge 4.80'de verilmiştir. Burada köyde oturan hane reislerinin yaşlarının göç edenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. İl geneli için yapılan t-testi sonuçlarına göre, hane reislerinin yaşları yönünden köyde oturan ve köyden göç edenler arasındaki fark istatistikî olarak önemlidir ($t = 5,433$; $p < 0,01$). Köyde oturanlarla göç edenler karşılaştırıldığında hane reisinin yaşı ile göç eğilimi arasında negatif bir korelasyon olduğu görülmektedir ($r = -0,356$; $p < 0,01$). Yaşlı hane reislerinin köye daha fazla adapte olduğu ve risk almaktan daha fazla kaçındıkları görülmektedir. Hanelerin nüfuslarına bakıldığında ise köyde oturanların nüfusu göç edenlerden %19 daha fazladır. İl genelinde yapılan t-testi sonuçlarına göre, hanelerin nüfusu yönünden köyde oturan ve köyden göç edenler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t = 3,643$; $p < 0,01$). Hanenin nüfusu ile göç davranışı arasında belli ölçüde negatif bir korelasyon olduğu görülmektedir ($r = -0,223$; $p < 0,01$). Yaşlı genç hane reislerinin nüfusu daha az olmakta ve bunlar göç kararını daha kolay alabilmektedirler.

Çizelge 4.80. Hane reislerinin yaşı ve hane nüfusu

YAŞ VE NÜFUS	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)			
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
Hane reisinin yaşı (yıl)	52,08	42,95	52,02	43,75	52,05	43,35
Hanelerin nüfusu (kişi)	5,75	4,55	5,17	4,33	5,46	4,44

Karabulut ve Polat (2007), yaş ve hanedeki kişi sayısı arttıkça göç etme düşüncesinin azaldığını belirtmektedirler.

Pazarlıoğlu (2007), İzmir'e göç edenleri incelediği çalışmada; yaş ilerledikçe göç eğiliminin azaldığını, eğitim arttıkça ise arttığını kaydetmektedir.

Gişi (2007), Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada nüfusu az olan hanelerin göçe daha fazla katıldığını tespit etmiştir.

Samsun genelinde köyde oturan hanelerde hane reislerinden yalnızca okur-yazar olanların ve ilkokul mezunlarının oranı köyden göç edenlerden 1,3 kat, yüksekokul mezunlarının oranı ise 1,7 kat daha fazladır (Çizelge 4.81). Göç edenlerde okur-yazar olmayanların oranı köyde oturanlara göre 2,1, ortaokul mezunlarının oranı 1,3, lise mezunlarının oranı ise 4,3 kat daha fazladır. Yapılan ki-kare analizi sonucunda, göç edenlerle köyde oturanlar arasındaki eğitim seviye farkı istatistikî açıdan önemli bulunmuştur ($\chi^2 = 16,059$; $p < 0,01$). Köyden göç edenlerle köyden oturanlar arasındaki eğitim seviye farkları iç kesimde sahil kesimine oranla daha fazladır. Hane reislerinin eğitim seviyesi arttıkça göç etme eğilimi de artmaktadır ($r = 0,153$; $p < 0,05$). Bu durum eğitim seviyesinin yaşı genç hane reislerinde daha yüksek olması ($r = -0,393$; $p < 0,01$) ve gençlerin de yeniliklere daha açık olmaları ile izah edilebilir.

Karabulut ve Polat (2007), eğitim düzeyi arttıkça göç etme düşüncesinin arttığını belirtmektedirler.

Cengiz ve Baydur (2010), Türkiye'de kırsal kesimde eğitim imkânlarının artmasının tarımdaki istihdamı azalttığını bunun da göçü teşvik ettiğini ifade etmektedirler.

Gişi (2007), Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada göç edenlerin eğitim seviyesinin köyde kalanlardan daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Tarım dışı gelir kaynaklarına sahip olma oranı köyde oturan hanelerde göç edenlerden 4,8 kat daha fazladır (Çizelge 4.82). Bu oran iç kesimde 3,6 kat ve sahil kesiminde ise 6,8 kattır. Tarım dışı gelir kaynakları arttıkça köyde oturma oranı da artmaktadır ($r = 0,445$; $p < 0,01$).

Karabulut ve Polat (2007), gelir düzeyi arttıkça göç etme düşüncesinin azaldığını belirtmektedirler.

Çizelge 4.81. Hane reislerinin eğitim durumu (%)

EĞİTİM DURUMU	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Okur-yazar olmayan	0,00	0,00	1,56	3,13	0,78	1,56
Okur-yazar	6,25	0,00	4,69	7,80	5,47	3,91
İlkokul	87,50	56,25	67,18	67,19	77,34	61,72
Ortaokul	4,69	12,50	10,94	7,81	7,81	10,16
Lise	0,00	31,25	9,38	9,38	4,69	20,31
Yüksekokul	1,56	0,00	6,25	4,69	3,91	2,34
TOPLAM	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Çizelge 4.82. Hanelerin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı olup olmadığı (%)

TARIM DIŞI GELİR DURUMU	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Evet	51,56	14,06	53,13	7,81	52,34	10,94
Hayır	48,44	85,94	46,88	92,19	47,66	89,06
TOPLAM	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

4.4.2. Mal Varlığı

Bütün bina türlerinde köyde oturan hanelerin bina sahibi olma oranı göç eden hanelerden daha yüksektir (Çizelge 4.83). Köyde oturan hanelerin bina sahibi olma oranı il genelinde göç edenlerden ev varlığında 1,8 kat, ahırda 2,3 kat, samanlık-yem depolarında 3,4 kat, ambarda 3,2 kat ve işyerlerinde ise 1,4 kat daha yüksektir.

Çizelge 4.83. Bina sahibi hane oranları (%)

BİNA TÜRLERİ*	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Ev	96,88	42,19	98,44	68,75	97,66	55,47
Ahır	90,63	28,13	79,69	46,88	85,16	37,50
Samanlık-yem deposu	79,69	20,31	62,50	23,44	71,09	21,88
Ambar	40,63	15,63	31,25	7,81	35,94	11,72
Dükân, atölye vb. işyeri	1,56	4,69	9,38	3,13	5,47	3,91

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Göç edenlerle köyde oturanlar arasındaki köyde oturanların lehine olan bu fark; ev, ahır ve samanlık-yem deposu gibi yapılarda iç kesimde; ambarda ise sahil kesiminde daha yüksektir. Yalnızca işyeri sayısında, iç kesimde, göç edenler köyde oturanlardan daha yüksektir. Bu durum, iç kesimdeki göç edenlerin sahil kesimdekilere göre köyde kalanlardan maddi açıdan daha zayıf olduklarını göstermektedir.

Gişi (2007), Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada köylerde oturanların %73'ünün, göç edenlerin ise %43'ünün ev sahibi olduklarını ifade etmektedir.

Samsun genelinde köyde oturan hanelerin göç edenlere göre;

- Ev sayısı 1,7 kat,
- Ahır sayısı 2,2 kat,
- Samanlık-yem deposu sayısı 3 kat,
- Ambar sayısı 3 kat,
- İşyeri sayısı ise 1,7 kat daha fazladır (Çizelge 4.84).

Çizelge 4.84. Hane başına düşen bina sayıları (adet/işletme)

BİNA TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Ev	0,97	0,42	0,98	0,73	0,98	0,57
Ahır	0,91	0,28	0,80	0,48	0,85	0,38
Samanlık-yem deposu	0,80	0,22	0,63	0,24	0,71	0,23
Ambar	0,41	0,16	0,31	0,8	0,36	0,12
Dükkân, atölye vb. işyeri	0,02	0,05	0,09	0,04	0,05	0,03

Yapılan t-testi sonuçları, Samsun genelinde köyde oturan hanelerle göç eden hanelerin bina sayıları arasındaki farkın; istatistiksel olarak da anlamlı olduğunu göstermektedir. Örneğin; ev varlığında ($t = 8,071$; $p < 0,01$), ahır varlığında ($t = 8,865$; $p < 0,01$), samanlık-yem deposu varlığında ($t = 8,609$; $p < 0,01$), ambar varlığında ($t = 4,689$; $p < 0,01$).

Bina sayıları arasındaki fark ev, ahır, ağıl, samanlık-yem deposu ve ambarda iç kesimde; işyerlerinde ise sahil kesiminde daha fazladır. Hane reislerinin bina varlığı arttıkça köyde oturma oranı da artmaktadır. Yapılan Spearman korelasyon analizi sonuçlarına göre, köyde oturma ile hanelerin sahip olduğu;

- Ev sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,483$; $p < 0,01$),
- Ahır sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,487$; $p < 0,01$),
- Samanlık-yem deposu sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,485$; $p < 0,01$)
- Ambar sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,283$; $p < 0,01$) yönde bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle bina varlığı arttıkça köyden göç etme oranı da azalmaktadır.

Hanelerin yüzde kaçının alet-makine sahibi olduğuna bakıldığında her iki kesimde de köyde oturan hanelerin köyden göç edenlere göre daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir (Çizelge 4.85). İl genelinde köyde oturanların alet ve makinelere sahip olma oranı köyden göç edenlere göre;

- Traktörde 3,2 kat,
- Toprak işleme aletlerinde 3,7 kat,
- Ekim-dikim makinelerinde 5,3 kat,
- Sulama ekipmanlarında 2,4 kat,
- İlaçlama aletlerinde 3,5 kat,
- Hasat makinelerinde 4,7 kat,
- Harman makinelerinde 3,7 kat daha fazladır.

Bu fark sulama ekipmanları hariç diğer bütün alet ve makinelerde iç kesimde daha fazladır. Bu durumda iç kesimdeki göç edenlerin sahil kesimindekilere göre köyde kalanlardan maddi açıdan daha zayıf oldukları sonucuna varılabilir.

Çizelge 4.85. Alet-makine sahibi hane oranları (%)

ALET-MAKİNE TÜRLERİ*	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Traktör	73,44	14,06	71,88	31,25	72,66	22,66
Toprak işleme aletleri (pulluk vb.)	65,63	15,63	62,50	18,75	64,06	17,19
Ekim-dikim makineleri	39,06	6,25	18,75	4,69	28,91	5,47
Sulama ekipmanları	15,63	7,81	45,31	17,19	30,47	12,50
İlaçlama aletleri	40,63	7,81	57,81	20,31	49,22	14,06
Hasat makineleri (biçerdöver vb.)	17,19	3,13	4,69	1,56	10,94	2,34
Harman makineleri (batöz vb.)	14,06	3,13	3,13	1,56	8,59	2,34

*Birden fazla cevap verildiğinden dolayı, toplam %100,00'ü aşmaktadır.

Hane başına düşen ortalama alet-makine sayıları dikkate alındığında ise il genelinde köyde oturan hanelerin alet-makine varlığı köyden göç eden hanelerden;

- Traktörde 3,2 kat,
- Toprak işleme aletlerinde 3,1 kat,
- Ekim-dikim makinelerinde 5 kat,
- Sulama ekipmanlarında 2,6 kat,
- İlaçlama aletlerinde 3,3 kat,
- Hasat makinelerinde 5,5 kat,
- Harman makinelerinde ise 4,5 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.86).

Çizelge 4.86. Hane başına düşen alet-makine sayıları (adet/işletme)

ALET-MAKİNE TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Traktör	0,73	0,14	0,72	0,32	0,73	0,23
Toprak işleme aletleri (pulluk vb.)	0,67	0,28	1,03	0,25	0,85	0,27
Ekim-dikim makineleri	0,39	0,08	0,20	0,05	0,30	0,06
Sulama ekipmanları	0,16	0,08	0,58	0,21	0,37	0,14
İlaçlama aletleri	0,41	0,09	0,58	0,21	0,49	0,15
Hasat makineleri (biçerdöver vb.)	0,17	0,03	0,05	0,02	0,11	0,02
Harman makineleri (batöz vb.)	0,14	0,03	0,03	0,02	0,09	0,02

Yapılan t-testi sonuçlarına göre, il genelinde köyde oturan hanelerle göç eden hanelerin alet-makine sayıları arasındaki farkın;

- Traktörde (t = 9,151; p < 0,01),
- Toprak işleme aletlerinde (t = 5,480; p < 0,01),
- Ekim-dikim makinelerinde (t = 4,805; p < 0,01),
- Sulama ekipmanlarında (t = 3,178; p < 0,01),
- İlaçlama aletlerinde (t = 6,144; p < 0,01),
- Hasat makinelerinde (t = 2,775; p < 0,01),

- Harman makinelerinde ($t = 2,196$; $p < 0,05$) istatistikî açıdan önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu fark traktör, ekim-dikim makineleri, ilaçlama aletleri, hasat ve harman makinelerinde iç kesimde; toprak işleme aletleri ve sulama ekipmanlarında ise sahil kesiminde daha fazladır. Yapılan Spearman korelasyon analizine göre, hane reisinin köyde oturma oranı ile hanelerin sahip olduğu;

- Traktör sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,499$; $p < 0,01$),
- Toprak işleme aletleri sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,453$; $p < 0,01$),
- Ekim-dikim makineleri sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,307$; $p < 0,01$),
- İlaçlama aletleri sayısı arasında pozitif ($r_s = 0,372$; $p < 0,01$) bir ilişki söz konusudur.

Diğer bir ifadeyle, yukarıdaki varlıklar arttıkça hane reisinin köyde oturma oranı da artmaktadır.

Uysal ve Aktaş (2011), 2009 yılı net göç hızı bağımlı değişken alınarak yaptıkları sıralı regresyon analizi sonucunda kullanılan bağımsız değişkenlerden “on bin kişi başına düşen traktör sayısı” değişkeninin modele katkısını istatistiksel olarak anlamlı bulmuşlardır.

Hanelerin ne kadarının arazi sahibi olduğuna bakıldığında her iki kesimde de köyde oturan hanelerin köyden göç edenlere göre daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir (Çizelge 4.87). İl genelinde köyde oturanların arazi sahibi olma oranı köyden göç edenlere göre tarla arazilerinde 1,7 kat, çayır, otlak ve yoncalıklarda 3,4 kat ve meyve bahçelerinde 1,1 kat daha fazladır. Bu fark meyve bahçelerinde iç kesimde, çayır otlak ve yoncalıklarda ise sahil kesiminde daha fazladır.

Çizelge 4.87. Arazi sahibi hane oranları (%)

ARAZİ TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Tarla arazisi	84,38	48,44	73,44	42,19	78,91	45,31
Çayır, otlak ve yoncalıklar	17,19	7,81	9,38	0,00	13,28	3,91
Meyve bahçesi	7,81	6,25	29,69	28,13	18,75	17,19

Hane başına düşen mülk arazi genişlikleri dikkate alındığında ise il genelinde köyde oturan hanelerin arazi varlığı köyden göç eden hanelerden;

- Tarla arazilerinde 3,6 kat ($t = 6,544$; $p < 0,01$),
- Çayır, otlak ve yoncalık arazilerde 3,2 kat,
- Meyve bahçelerinde 3,7 kat ($t = 2,543$; $p < 0,05$),
- Kavaklık, söğütlük vb. Meyvesiz ağaçlıklarda 5,1 kat,
- Toplam arazi varlığında ise 3,6 kat daha fazladır (Çizelge 4.88).

Yapılan t-testi sonuçlarına göre bu fark tarla arazilerinde %1 ve meyve bahçelerinde ise %5 önem seviyesinde anlamlıdır. Bu fark tarla arazisi ve toplam arazide sahil, diğerlerinde iç kesimde daha fazladır.

Hane reisinin köyde oturması ile kendisine ait (mülk) tarla arazisi varlığı arasında pozitif yönde bir ilişki vardır ($r = 0,437$; $p < 0,01$). Aynı şekilde köyde oturma ile çayır, otlak ve yoncalık varlığı arasında da pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ($r = 0,165$; $p < 0,01$) Bu sonuçlar, arazi varlığının artmasının köyden göç etme davranışını azalttığını göstermektedir.

Güreşçi ve Yurttaş (2008), Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağında yaptıkları çalışmada; sahip olunan çayır arazisi miktarı, başkasına ait arazi kullanımı, işletmelerde besicilik yapılması ve büyükbaş hayvan sayısı arttıkça göç eğiliminin azaldığını belirtmektedirler.

Gürbüz ve Karabulut (2008), Türkiye’deki kırsal göçleri inceledikleri bir çalışmada hane başına düşen arazi miktarından çok arazinin verimliliği ve üretim miktarının önemli olduğunu ifade etmektedirler.

Çizelge 4.88. Hane başına düşen mülk arazi varlığı (dekar/işletme)

ARAZİ TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Tarla arazisi	29,56	8,73	23,14	6,08	26,35	7,42
Çayır, otlak ve yoncalıklar	2,41	1,25	1,59	0,00	2,00	0,63
Meyve bahçesi	2,47	0,11	11,28	3,59	6,88	1,84
Kavaklık, söğütlük vb. Meyvesiz ağaçlıklar	1,13	0,31	0,50	0,00	0,81	0,16
TOPLAM	35,57	10,04	36,51	9,67	36,04	10,05

Hanelerin hayvan sahibi olma oranlarına bakıldığında her iki kesimde de köyde oturan hanelerin köyden göç edenlere göre daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir (Çizelge 4.89). İl genelinde köyde oturanların hayvan sahibi olma oranı köyden göç edenlere göre sığırlarda 2,7 kat, koyunda 3,5 kat ve arı varlığında 2,8 kat daha fazladır. Bu fark sığırlarda iç kesimde daha fazladır. Sahil kesiminde göç edenlerin koyun ve arı varlığı yoktur.

Çizelge 4.89. Hayvan sahibi hane oranları (%)

HAYVAN TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Sığır	82,81	18,75	67,19	37,50	75,00	28,13
Koyun	6,25	3,13	4,69	0,00	5,47	1,56
Arı	18,75	7,81	3,13	0,00	10,94	3,91

Hane başına düşen ortalama hayvan sayıları dikkate alındığında ise; il genelinde köyde oturan hanelerin sığır varlığı köyden göç eden hanelerden 7,5 kat, koyun varlığı 28,7 kat ve arı varlığı ise 1,6 kat daha fazladır (Çizelge 4.90). T-testi sonuçları, il genelinde köyde oturan hanelerin sığır varlığı ile köyden göç eden hanelerin sığır varlığı arasındaki farkın önemli olduğunu göstermektedir ($t = 7,445$; $p < 0,01$). Sahil kesiminde göç eden hanelerin koyun ve arı varlığı olmayıp sığır varlığı yönünden de iç kesimde köyde oturan ve göç edenler arasındaki fark biraz daha fazladır. Hanelerin sahip olduğu sığır ve arı varlığı ile köyde oturma oranları arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (sırasıyla $r = 0,556$; $p < 0,01$ ve $r = 0,131$; $p < 0,05$). Diğer bir ifadeyle, bu varlıklar arttıkça hanelerin köyden göç etme eğilimleri azalmakta veya köyde yaşama istekleri artmaktadır.

Çizelge 4.90. Hane başına düşen hayvan varlığı

HAYVAN TÜRLERİ	Anket Yapılan Hane Sayısı				Genel (256)	
	İç Kesim (128)		Sahil Kesimi (128)		Köyde Oturan (128)	Göç Eden (128)
	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)	Köyde Oturan (64)	Göç Eden (64)		
Sığır (baş/işletme)	8,36	1,08	6,66	0,92	7,51	1,00
Koyun (baş/işletme)	4,45	0,20	1,28	0,00	2,87	0,10
Arı (kovan/işletme)	0,77	0,58	0,13	0,00	0,45	0,29

Gişi (2007), Göksun ilçesinde yaptığı çalışmada köylerde oturanların %50'sinin, göç edenlerin ise %10'unun hayvan sahibi olduklarını ifade etmektedir.

5. SONUÇ

Samsun ilinde kırsal göçün sebeplerinin ve tarıma etkilerinin incelendiği bu çalışmada; Samsun ili iç kesim ve sahil kesimi olmak üzere iki bölüme ayrılmış; her iki kesimde toplam 32 köyde anket çalışması yürütülmüştür. Her köyde köyün geneli ile ilgili bir anket, köyde oturan dört hane ve köyden göç etmiş dört hane ile olmak üzere toplam dokuz anket, il genelinde ise toplam 288 anket yapılmıştır. Anketlerde; köylerin genel yapısı, halen köyde oturan hanelerle köyden göç etmiş haneler çeşitli yönleri ile incelenmiş ve proje konusunu oluşturan sorulara cevap aranmıştır.

Köylerdeki eğitim, sağlık ve diğer altyapı imkânları doğal olarak şehirlere göre daha azdır. Yolların bozuk olması; elektrik, su ve telefon arızası gibi yaşam kalitesini düşüren olaylar köylerde daha sık yaşanmaktadır. Tarım dışındaki iş imkânları son derece kısıtlıdır. Ekonomisi büyük ölçüde tarıma bağlı olan köylerde mera, orman, örgütlenme, sulama kaynakları vb. tarımsal altyapı unsurları yetersizdir. Arazilerin çok parçalı ve dağınık olması, hane başına düşen tarım arazilerinin yetersiz olması ve tarımsal faaliyetlerin sık sık zararlar sonucunda sonuçlanması gibi tarımsal problemler oldukça yaygın olarak görülmektedir. Bütün bunların sonucu olarak; Samsun'da köylerden şehirlere göç halen devam etmekte ve köylerin nüfusu gittikçe azalmaktadır. Özellikle gençlerin göç etmesi sonucu köylerde kalan nüfusun yaş ortalaması gittikçe artmaktadır.

Göçlerde birinci sırayı İstanbul, Bursa, Ankara ve Kocaeli gibi Samsun dışındaki il merkezleri almakta, bunu Samsun il merkezi takip etmektedir. Sayı ve miktar olarak çok fazla olmasa da göç nedeniyle kullanılmayan arazi, ev, ahır, ambar vs. tarımsal varlıklar mevcuttur. Ancak göç daha ileri boyutlara ulaşırsa bunların miktarının artması kaçınılmaz olacaktır. Köylerde göç sonucunda insan sayısındaki azalış, hayvan sayısındaki azalışı da beraberinde getirmekte, nüfusun azalması ile birlikte bir zamanlar köylerde faaliyet gösteren ilkokul, sağlık ocağı, bakkal, kahvehane gibi kurum ve işyerleri de kapanmaktadır. Buna karşılık köyde kalanların kullandığı tarla, bahçe ve mera gibi arazilerin hane başına düşen miktarı artmaktadır.

Köylerde ikamet eden hane reisleri ağırlıklı olarak ilkokul mezunudur. Hane reislerinin yaş ortalaması azaldıkça eğitim seviyesi artmaktadır. Köylerde tek gelir kaynağı tarım olmayıp, başta emekli maaşları olmak üzere hanelerin yaklaşık yarısının tarım dışı gelir kaynakları vardır. Köylerde oturan hanelerin tamamına yakının evi, yaklaşık 3/4'ünün ahır, samanlık-yem deposu vb. bina varlığı ve traktörü vardır. Köyde oturan hanelerin il genelinde hane başına düşen mülk arazi toplamı yaklaşık 36 dekadır. Köydeki hane reislerinin büyük bir bölümü hane olarak köyden göç etmeyi düşünmemektedir (%86). Hanedeki çocukların ise yaklaşık 1/3'ü köyden ayrılmayı düşünmektedir. Bunun en önemli sebepleri; ailesinin maddi açıdan yetersiz olması, iş arama, eğitim ve şehir hayatının çekiciliğidir. Köyde oturan hanelerin %57'sinde daha önce bazı aile fertleri köy dışına göç etmişlerdir. Hanelerden daha önce göç eden kişi sayısı ise il genelinde ortalama 1,99'dur. Bunların göç sebepleri ise başlıca; ailesinin maddi durumunun iyi olmaması ve ailesinin mal varlığının ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması, köyde arkadaşlık yapabileceği genç nüfusun azalması ve ailesinin iş bulma teşviki, kendisinin ya da çocuklarının eğitimi ve çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu gibi hususlardan oluşmaktadır.

Köydeki hanelerin yaklaşık %23'ü hanedeki bireylerden bazılarının göç etmesinin tarımsal faaliyetler üzerinde olumsuz bir etki meydana getirdiğini belirtmektedir. Dışarıya göç veren hanelerin yaklaşık %42'sinde göç eden aile fertleri yılın belli dönemlerinde gelerek tarımsal faaliyetlere yardım etmektedir. Anket yapılan ve halen köyde oturan hanelerin yaklaşık %6'sı daha önce köyden göç edip geri dönmüşlerdir. Geri dönüş sebepleri içinde; iç kesimde geçim sıkıntısı ve şehre uyumsuzluk; sahil kesiminde ise hayvancılık yapma isteği ve akrabalar için geri dönme gibi sebepler ön planda yer almaktadır.

Köyden göç eden hane reislerinin göç ettikleri sıradaki yaş ortalaması yaklaşık 31 yıl'dır. Bunların en önemli bölümünü ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Köyden göç eden hanelerin göç ettikleri yerler arasında birinci sırayı Samsun dışındaki il merkezleri almaktadır. Haneleri göçe sevk eden faktörlerin bir kısmı köyden dışarıya iten faktörler olup, bunların başında arazi ve hayvan yetersizliğine bağlı geçim sıkıntısı gelmektedir. Bunu; köydeki hayat standartlarının (konut, yol, ulaşım vb.) düşük olması, eşi ve çocuklarının şehre gitmek istemesi, köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması (komşu sayısı, toplu aktivitelerin azalması vb.) ve diğer hususlar takip etmektedir. Göçe

yol açan faktörlerin bir kısmı ise şehre çeken faktörler olup, bunlar da daha fazla gelir elde etme arzusu, çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması ve çocuklarını meslek ve iş sahibi yapma isteği gibi faktörlerdir.

Köyden göç edenlerin geride bıraktığı ev, ahır vb. bina varlığının %19-67'si kapalı vaziyette olup kullanılmamaktadır. Traktör ve hasat makineleri dışındaki alet-makine varlığının %11-25'i, tarla arazilerinin yaklaşık %8'i, meyve bahçelerinin %4'ü, dağınık meyve ağaçlarının ise %63'ü atıl vaziyettedir. Geriye kalan kısımlar ise satış, kiralama, akrabalara bırakma veya göç eden kişinin köye zaman zaman gelerek bunları kullanması şeklinde değerlendirilmektedir.

Göç edenlerle köyde oturanlar karşılaştırıldığında; göç eden hane reislerinin yaşlarının daha genç, nüfuslarının daha az, eğitim düzeylerinin ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Köyde oturanların tarım dışı gelir kaynakları, bina, alet-makine, arazi ve hayvan gibi varlıklara sahip olma oranları ve bu varlıkların hane başına düşen miktarları göç edenlerden daha fazladır.

Kırsalda doğal nüfus artışı ve mevcut maddi imkânların da artan nüfusa yetmemesi ve diğer sebeplerden dolayı nüfusun bir kısmının köy dışına göç etmesi kaçınılmazdır. Bu göçün tamamen durdurulması mümkün olmadığı gibi bu istenen bir durum da değildir. Çünkü Türkiye'de kırsal kesimde yaşayan nüfusun oranı gelişmiş ülkelere göre hala çok yüksektir. O halde, öncelikle göç edenlerin gittikleri yerde daha iyi şartlarda yaşamaları için bazı tedbirler alınmalıdır. Köyden göç edenlerin eğitim seviyelerinin düşük olması herhangi bir mesleki formasyona sahip olmamaları nedeniyle şehirlerde vasıfsız ve ucuz işgücü olarak çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu kişilere mesleki eğitim verilmesi ve genel eğitim seviyelerinin yükseltilmesi bunların daha iyi şartlarda çalışmalarını sağlayacağı gibi köyde kalanlara da maddi açıdan daha fazla yardım etmelerine imkân sağlayabilir. Ayrıca bu durum köyde kalanlarla gidenler arasındaki arazi anlaşmazlıklarını da asgariye indirecek, köyde kalanların tarımsal faaliyetlerini daha rahat şartlarda sürdürmelerini sağlayacaktır.

Kırsal alanda gerek kamu ve gerekse kooperatif, dernek, birlik gibi kurum/kuruluşlar tarafından tarımsal geliri artırıcı eğitimler (teorik ve pratik) düzenlenmeli, özellikle kırsal kadın ve gençlerin bu eğitimlere aktif katılmaları sağlanmalı, bu kişilerin girişimcilik ruhları ortaya çıkarılarak veya geliştirilerek işletmelerinin ekonomik yapılarına katkı yapmaları sağlanmalıdır. Köydeki en önemli ekonomik faaliyet olan tarımın desteklenmesi ile köyde yaşayanların gelir seviyeleri artacak, şehirlere olan göç hızı belli ölçüde yavaşlayacak ve köylerde belli bir genç nüfusun kalması sağlanacaktır. Bunun için öncelikle tarımda eğitim, sulama, arazi toplulaştırma, düşük faizli kredi, çeşitli destek ve teşviklere daha fazla ağırlık verilmeli; tarımın geleneksel bir faaliyetten profesyonel bir faaliyete doğru yol almasına gayret edilmelidir.

Şehirlerdeki haberleşme, sağlık, belediye hizmetleri gibi şehirleri çekici hale getiren unsurların birebir köylerde de oluşturulması mümkün olmasa bile yine de ülkenin ekonomik şartları dikkate alınarak ve en gerekli olanlardan başlamak üzere bu imkânların kırsal alanlarda da oluşturulmasına gayret edilmelidir. Özellikle altyapının iyileştirilmesi, ana ve tali yolların iyileştirilmesi ve ulaşım araçlarının çoğaltılması ile şehirlere geliş-gidiş kolaylaşacak, şehirlerin imkânlarından yararlanmak için şehirlere göç etme ihtiyacı daha az hissedilecektir.

Köylerde de eğitim kurumlarının yetersiz olması göçün en önemli sebeplerinden biridir. Bundan dolayı taşınmalı eğitimde ve belediye ulaşım hizmetlerinde köyde oturan vatandaşlara daha fazla devlet desteği sağlanmalıdır. Kırsal alanda arazi ve sermayesi yetersiz, çalışma gücü az, belli bir gelir düzeyinin altında olan insanlar için yoksulluğun etkilerini azaltacak yeni sosyal politikalar uygulanmalı, bununla birlikte mevcut olanlar da devam ettirilmelidir.

Köylerde gelir düzeyini ve istihdamı artıracak politikalara (kırsal turizm, kırsal sanayi vb.) ağırlık verilmelidir. Örneğin; turizm potansiyeli olan köylerde turizm yatırımları teşvik edilmeli, kırsalda faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerine devlet desteği verilmelidir. Kooperatif işletmeleri teşvik edilmelidir.

Nüfusun belli bölgelerde yığılmasına ve belli bölgelerin de boşalmasına yol açan bölgeler arası gelişmişlik farkları uygulanacak vergi, destek ve teşvik politikaları ile azaltılmalıdır.

Bundan sonra kırsal göç konusunda yapılacak araştırmalarda; göçün hızını azaltmak ve belli bir genç nüfusu kırsalda tutmak adına tarım, sanayi ve hizmet sektörü alanlarında neler yapılabileceği; hangi

tedbir ve politikaların bu hususta etkili olabileceği; köylerdeki arazi, bina vb. atıl kaynakların nasıl değerlendirilebileceği konuları üzerinde durulmalıdır. Ayrıca köydeki gençlerin göç konusunda ne düşündükleri, hangi şartlarda köyde kalmak isteyecekleri hususu incelenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akış, A., Akkuş, A., 2003. Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) Şanlıurfa'daki Göçe Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10: 529-542.
- Aktan, C.C., Vural, Y.İ., 2002. Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar Ve Ölçüm Yöntemleri. Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara.
- Anonim, 2000. Gelir Dağılımının İyileştirilmesi Ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu. DPT Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara. <http://ekutup.dpt.gov.tr/109ekonomi/gelirdag/oik610.pdf>, (11.08.2011).
- Anonim, 2006. Samsun İl Özel İdaresi Strateji Planı (2007-2009). Samsun. <http://www.samsun.gov.tr/doc/stratejikplanSN.doc>, (03.08.2011).
- Anonim, 2007a. TR8 Batı Karadeniz Bölgesi Tarım Master Planı. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara. http://www.tarim.gov.tr/Bolge_ve_Il_Master,Master_Plan.html (05.09.2011).
- Anonim, 2007b. TR9 Doğu Karadeniz Bölgesi Tarım Master Planı. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara. http://www.tarim.gov.tr/Bolge_ve_Il_Master,Master_Plan.html (25.06.2011).
- Anonim, 2010a. İç Göçten Kaynaklanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM) Araştırma Raporları, Ankara. http://www.arem.gov.tr/proje/ars.../ic_goc_sorun_cozum.htm (13.07.2011).
- Anonim, 2010b. Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013). T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara. [http://www.tarim.gov.tr/Files/KirsalKalkinma/KKP\(2010_2013\).pdf](http://www.tarim.gov.tr/Files/KirsalKalkinma/KKP(2010_2013).pdf) (20.08.2011).
- Anonim, 2011a. Büyük Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Anonim, 2011b. İlçelere Göre Şehir Ve Köy Nüfusu, Yıllık Nüfus Artış Hızı, Yüzölçümü Ve Nüfus Yoğunluğu, 2000 Ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları. <http://www.tuik.gov.tr> (30.12.2011).
- Anonim, 2011c. Göç Etme Nedenine Göre Göç Eden Nüfus Ve Oranı. <http://www.tuik.gov.tr> (11.11.2013).
- Anonim, 2013. <http://www.yerelnet.org.tr/> (15.11.2013)
- Anonim, 2014a. İllerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı, 2008-2013. <http://www.tuik.gov.tr> (23.05.2014).
- Anonim, 2014b. İl ve Cinsiyete Göre İl / İlçe Merkezi, Belde / Köy Nüfusu Ve Nüfus Yoğunluğu, 2007-2013. <http://www.tuik.gov.tr> (23.05.2014).
- Anonim, 2014c. Nüfus, Yıllık Nüfus Artış Hızı, İl, İlçe, Belde Belediyesi, Köy Sayısı ve Nüfus Yoğunluğu, 2007-2013. <http://www.tuik.gov.tr> (23.05.2014).
- Apan, A., 2006. Türkiye'de İç Göç Olgusu: Nedenler Ve Sonuçlar. Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Mayıs, 11 (5), 26-33.
- Arıkan, R., 2007. Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama. Asil Yayın Dağıtım Ltd.Ştd., 157 s, Ankara.
- Bahar, O., Bingöl, F.K., 2010. Türkiye'de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2): 43-61.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., Köklü, N. 2014. Sosyal Bilimler İçin İstatistik. 14. Baskı, Pegem Akademi Yay., 259 s, Ankara.
- Cengiz, S., Baydur, C.M., 2010. Kırdan Kente Göç Ve Tarımsal Verimlilik: Türkiye Örneği. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 19(2): 85-98.
- Çelik, F., 2005. İç Göçler: Teorik Bir Analiz. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(2): 167-184.
- Gişi, İ., 2007. Göksun İlçesinde Yaşanan Göç Hareketlerinin Sosyo-Ekonomik Analizi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

- Gülçubuk, B., Yıldırak, N., Kızılaslan, N., Özer, D., Kan, M., Kepoğlu, A., 2010. Kırsal Kalkınma Yaklaşımları ve Politika Değişimleri. Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-I, 11-15 Ocak, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara.
- Gürbüz, M., 2007. Yüreğir'e Göç Eden Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Şehirleşme Sürecindeki Değişimi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, 15, 1-14.
- Gürbüz, M., Karabulut, M., 2008. Kırsal Göçler İle Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi. Türk Coğrafya Dergisi, 50: 37-60.
- Güreşçi, E., Yurttaş, Z., 2008. Kırsal Göçün Nedenleri Ve Tarıma Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı Örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi, 14(2): 47-54.
- Güreşçi, E., 2010. Köyden Kente Göçün Köydeki Ve Kentteki Yansımaları: Akpınar Köyü Üzerine Bir Değerlendirme. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2(2): 47-55.
- Karabulut, K., Polat, D., 2007. Türkiye'de Yaşanan Göç Olgusu Üzerine Bir Alt Bölge Uygulaması. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Özdamar, K. 2004. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Cilt:1. 5. Baskı. Kaan Kitabevi, 649 s, Eskişehir.
- Öztürk, M., 2007. Türkiye'de İç Göçe Katılanların Kent Yaşamına ve Kentsel Emek Piyasalarına Etkileri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 52: 245-264.
- Öztürk, Ş., 2008. Kırsal Yoksulluk ve Neo-Liberal Ekonomi Politikaları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(5): 605-634.
- Özyazıcı, G., Ay, B., Aydoğan, M., Ceyhan, V., 2011. Kırsal Göçün Tarımsal Sürdürülebilirliğe Etkileri (Samsun ve Sinop Örneği). Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Yayınlanmamış Proje Raporu, Samsun.
- Pazarlıoğlu, M.V., 2007. İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonometrik Analizi. Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1): 121-136.
- Uysal, M., Aktaş, S., 2011. Sıralı Regresyon Analizi İle Türkiye'deki İç Göçleri Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(3): 191-200.
- Üçdoğruk, Ş. 2002. İzmir'deki İç Göç Hareketinin Çok Durumlu Logit Teknikle İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1): 157-183.
- Yakar, M., Yazıcı, H., 2009. Emirdağ İlçesinde Göçlerin Tarım Alanlarına Etkileri. Coğrafi Bilimler Dergisi, 7(2): 163-176.
- Yamak, R., Yamak, N., 1999. Türkiye'de Gelir Dağılımı ve İç Göç. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1): 16-28.
- Yenigül, S.B., 2005. Göçün Kent Mekânı Üzerine Etkileri. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 18(2): 273-288.
- Yılmaz, C., 2010. Giresun'un Bulancak İlçesi Kırsal Kesiminde Nüfus Hareketlerinin Nedenleri, Yönü Ve Başlıca Özellikleri. Zeitschrift für die Welt der Türken, 2(1): 147-160.
- Zırhlıoğlu, G., 2010. İç Göçün Van'ın Tarımı Üzerindeki Etkileri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 20(3): 144-152.

EKLER (ANKETLER)

EK 1:

ANKET 1: KÖY GENEL BİLGİ ANKETİ

1.1. Coğrafi Durum ve Altyapı

1.1.1. İlçe adı:

1.1.2. Köyün (veya beldenin) adı:

1.1.3. İdari niteliği: a) Köy muhtarlığı b) Belde Belediyesi

1.1.4. Köyün genel arazi yapısı

a) Ova (düz ya da hafif eğimli)

b) Yamaç (orta eğimli)

c) Dağlık (fazla eğimli)

1.1.5. Köy merkezinin yaklaşık rakımı :.....m

1.1.6. Köyün bağlı olduğu ilçeye olan uzaklığı :km

1.1.7. Köyün altyapı imkânları (tablodan işaretleyiniz)

ALTYAPI UNSURLARI	İşaretleyiniz
Köyün anayola bağlantısı tamamen asfalt	
Köyün anayola bağlantısı kısmen asfalt	
İlçeye günlük yolcu taşıyan minibüs vb. ulaşım araçları var	
İçme suyu şebekesi	
Kanalizasyon sistemi var	
Sağlık ocağı	
Eczane	
5 yıllık ilköğretim okulu	
8 yıllık ilköğretim okulu	
Lise	
İnternet	
Günlük gazete geliyor	
Jandarma karakolu	
Cami	
Anayol üzerinde yer alıyor ya da anayola çok yakın	
Tren istasyonu var	
Deniz sahili var	
Altyapısı olan piknik alanı var	
Tarihi ve turistik gezi alanları	
Yayla ve yayla turizmi	
Belediye ve bununla ilgili birim ve yapılar	
Haftalık sebze-meyve pazarı	
Diğer (belirtiniz)	

1.1.8. Köydeki işyerleri (tablodan işaretleyiniz)

KÖYDEKİ İŞYERLERİ	Adet
Un değirmeni	
Mezbaha	
Mandıra	
Özel su işletmesi	
Orman işletmesi	
Kültür balıkçılığı yapılan tesisler	
Berber	
Halı tezgâhı	
Taşocağı	
Kireç ocağı	
Kömür madeni ocağı	
Diğer madencilik tesisleri	
Otel-motel-pansiyon	
Kayak tesisleri	
Kaplıca	
Fırın	
Soğuk hava deposu	
Sebze-meyve hali	
Kahvehane	
Akaryakıt istasyonu	
Terzi	
Fabrika (un, yem, salça, tuğla-kiremit, çay, fındık, süt vb.)	
Atölye (marangoz, oto tamir, demir doğrama vb.)	
Diğer (belirtiniz)	

1.1.9. Köyde ikamet edenlere tarım dışında gelir sağlayan faaliyet ya da kaynaklar

FAALİYET YA DA KAYNAKLAR	Bu faaliyetlerden gelir elde eden hane sayısı
El sanatları (halı, kilim vb.) ile uğraşan haneler	
Balıkçılık (ticari anlamda)yapan haneler	
Emekli, dul ve yetim maaşı alan haneler	
Yaşlılık maaşı alan haneler	
Köy dışında mevsimlik işçilik (inşaat vb.) yapan haneler	
Yevmiyeli tarım işçiliği yapan haneler	
Yolcu taşımacılığı, servisçilik, kamyonculuk yapan haneler	
Bıçerdöver, balya makinesi, traktör ve diğer aletlerle başka işletmelerden gelir elde eden haneler	
Köy dışındaki akrabalarından (evlatlar dâhil) düzenli maddi yardım alan haneler	
Köydeki ya da köy dışındaki mülklerden kira geliri elde eden haneler	
Ailesi köyde olup hane reisi köy dışında sürekli olarak çalışan ve hane reisi yılın ancak az bir bölümünde köye gelebilen haneler	
Köyde ikamet edip de geliş-gidiş yaparak köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışan haneler	

Köy sınırları içinde özel ya da kamuya ait fabrika, imalathane, atölye, santral, okul, belediye, mandıra vb. yerlerde memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olan haneler	
Köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışan ve köy dışında ikamet ederek köye belli zamanlarda gelen aile bireyleri	
Diğer (belirtiniz).....	

1.1.10. Köyde hayatı zorlaştıran genel problemler (tablodan işaretleyiniz)

PROBLEMLER	İşaretleyiniz
Evlerde içme suyu şebekesi olmaması	
İçme suyu yetersizliği	
İçme suyunun kalitesiz olması	
Toprak kaymaları (heyelan)	
Çığ tehlikesi	
Köy yolunun bozuk olması	
Köy yolunun fazla virajlı olması	
Köy yolunun fazla dik ve yokuş olması	
Köy yolunun sık sık heyelan, sel, kaya düşmesi vb. sebeplerle hasar görmesi	
Köy yolunun etrafında fazlaca uçurum olması	
Köy yolunun kışın sık sık kar yağışından dolayı kapanması	
Üzerinde köprü olmayan, zaman zaman ulaşımı aksatan akarsular	
Şehre ulaşımın fazla zaman alması	
Şehre düzenli çalışan ulaşım araçları olmaması	
Uzun süren kış mevsimi ve aşırı soğuklar	
Kışın yakacak ve ısınma sorunu yaşanması	
Televizyon yayınlarının kalitesiz olması	
Radyo yayınlarının kalitesiz olması	
Cep telefonlarının çekmemesi	
Sık sık elektrik kesintisi	
Sık sık telefon arızaları	
Özellikle kışın köy içinde ve dışında çamurlu yollar	
Geceleri köy içinde yeterli aydınlatma olmaması	
Sık sık meydana gelen hırsızlık olayları	
Kan davası	
Aralarında çeşitli sebeplerden düşmanlık olan, birbiriyle konuşmayan, zaman zaman kavga eden aile ya da sülaleler	
Diğer köylerle yaşanan, yol, su, yayla, mera ve diğer problemler	

1.2. Tarımsal Yapı

1.2.1. Köydeki tarım arazilerinin % kaçını sulanabilmektedir.....

1.2.2. Köyde oturan hanelerin sahip olduğu ortalama arazi büyüklüğü tahmini olarak nedir?
.....dekar

1.2.3. Arazi mülkiyeti ve kullanımı (tablodan işaretleyiniz)

ARAZİ MÜLKİYETİ VE KULLANIMI	Adet
Köyde hiç arazisi olmayan hane sayısı	
Köyde oturup da tarımla uğraşmayan hane sayısı	
Köyden göç etmiş ancak arazilerini kiraya ya da ortağa vermeyip yılın belli dönemlerinde (özellikle yazın) köye gelerek kendi işgücüyle ve/veya adam tutarak tarımsal faaliyette bulunan hane sayısı	
Köyden göç etmiş, şehirde oturan ve köydeki arazilerinin çoğunu ortağa ya da kiraya veren hane sayısı	
Köyden göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya da vermeyen, çoğunu bedelsiz olarak köydeki akrabalarına terk eden hane sayısı	
Köyden göç edip köydeki arazilerini ortağa ya da kiraya da vermeyen, arazilerinin çoğu boş ve bakımsız halde duran hane sayısı	

1.2.4. Köyün tarımsal altyapısı

ALTYAPI UNSURLARI	İşaretleyiniz
Tarımsal kooperatif (faal vaziyette)	
Ürün üretici birliği	
Sulama tesisleri var (gölet, sulama kanalları, sulama birliği pompaj üniteleri)	
Sulama birliği veya kooperatifi	
Yeterli sulama kaynakları var (akarsu, göl, yer altı suları)	
Köyün yaylası var	
Köyün yeterli büyüklükte merası var	
Köyde ürünlerinden (odun vb.) yararlanan orman var	
Köyde ekonomik anlamda balık elde edilen akarsu, göl ve deniz var	
Diğer.....	

1.2.5. Köydeki tarımsal faaliyetler için köy dışından işçi getirilmekte midir?

a) Evet b) Hayır

1.2.6. Köydeki traktör sayısı.....adet

1.2.7. Köydeki tarımsal problemler (tablodan işaretleyiniz)

TARIMSAL PROBLEMLER	İşaretleyiniz
Arazilerin çok parçalı ve dağınık olması	
Hane başına düşen tarım arazilerinin yetersiz olması (insanların geçimini sağlayacak düzeyde olmaması)	
Arazi sınırlarına dikilen ağaçların yaptığı gölge ve diğer olumsuz etkiler	
Köylülerle orman ve hazine arasındaki arazi davaları	
Şahısların banka, kooperatif ya da diğer kuruluşlara olan yüksek düzeydeki tarımsal borçları ve bunların ödenmesinde yaşanan zorluklar	
Köyde her yıl ya da en az 2-3 yılda bir tarımsal ürünlerin pazarlamasında yaşanan zorluklar (ürünün tarlada veya elde kalması, değer fiyattan satamama vb.)	
Her yıl ya da 2-3 yılda bir tarımsal faaliyetlerin zarar ettirmesi	
Sulama suyu yetersizliği	
Yazın uzun süreli kurak mevsim, yağışların düzensizliği	
En az birkaç yılda bir don olayları ve ürünlerin bundan zarar görmesi	
Tarım arazilerinin uzun süre kar altında kalması	
Sık sık sel baskınları	

İleri derecede erozyon	
Topraklarda tuzlanma, çoraklaşma	
Arazilerde taşlılık	
Arazilerin traktörle çalışmayı engelleyecek ya da riskli hale getirecek ölçüde eğimli (dik) olması	
Ekili ürünlere sık sık zarar veren yabani domuz	
Hayvanlara ve insanlara zarar veren ayı, kurt vb. vahşi hayvanlar	
Arazilerin zaman zaman su altında kalması (drenaj problemi)	
Diğer.....	

1.2.8. Köyde yetiştirilen belli başlı bitkisel ürünler (tablodan işaretleyiniz)

Köyde en fazla yetiştirilen 5 bitkisel ürün	Tahmini ekiliş miktarı (da)	Bunlardan köy dışına satılanları işaretleyiniz

1.2.9. Köydeki belli başlı hayvancılık faaliyetleri (tablodan işaretleyiniz)

YETİŞTİRİLEN HAYVANLAR	Yaklaşık miktarı (baş)	Bunlardan köy dışına satılanları işaretleyiniz
Sığır-manda		
Koyun-keçi		
Arı kovanı		

1.3. Nüfus ve Göç

1.3.1. Köyün 1990 yılı nüfusu:kişi

1.3.2. Köyün 2000 yılı nüfusu:kişi

1.3.3. Köyün 2012 nüfusu: kişi

1.3.4. Köyde ikamet eden hanelerden köy dışında ilköğretim, lise ve üzeri okullarda okuyan kaç öğrenci var?..... adet

1.3.5. Köydeki hanelerin durumu (tablodan işaretleyiniz)

HANELERİN DURUMU	Adet
Yıl boyu kullanılan (içinde oturlan) hane sayısı	
Yıl boyu boş olan, kullanılmayan hane sayısı	
Yılın belli dönemlerinde kullanılan hane sayısı	

1.3.6. Halen köyde oturan hane reislerinin yaşları (tablodan işaretleyiniz)

HANE REİSLERİNİN YAŞLARI	Kişi sayısı
20 yaş ve altı	
20-30 arası	
30-40 arası	
40-50 arası	
50-60 arası	
60 üzeri	

1.3.7. Son 10 yılda köyden dışarıya göç eden ve tamamen boşalan hane sayısıadet

1.3.8. Son 10 yılda aile fertlerinin bir kısmı köyden dışarıya göç eden, tamamen boşalmayan hane sayısıadet (Kısmî göç)

1.3.9. Hanelerin tamamen ya da kısmen boşalması yoluyla son 10 yılda köyden göç eden

a) Erkek sayısı.....kişi b) Kadın sayısı.....kişi

1.3.10. Son 10 yılda göç eden hanelerin (ya da ailelerin) göç ettikleri yerler (tablodan işaretleyiniz)

GÖÇ EDİLEN YERLER	Hane sayısı
Aynı ilçede başka bir köy	
Samsun'da başka bir ilçede bir köy	
Başka bir ilde bir köy	
Bağlı oldukları ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçe merkezi	
Başka bir ilde ilçe merkezi	
Samsun il merkezi	
Başka bir il merkezi	
Yurt dışı	

1.3.11. Son 10 yılda göç eden hane reislerinin göç ettikleri sıradaki yaşları (tablodan işaretleyiniz)

HANE REİSLERİNİN YAŞLARI	HANE REİSİ SAYISI
20 yaş ve altı	
20-30 arası	
30-40 arası	
40-50 arası	
50-60 arası	
60 yaş ve üzeri	

1.3.12. Köyden göç edip de son 10 yılda köye tamamen geri dönen hane (ya da aile) sayısı.....adet

1.3.13. Geri dönme sebepleri:

- 1-
- 2-
- 3-

1.3.14. Köyden göç edip de son 10 yılda köye kısmen geri dönen hane (ya da aile) sayısı.....adet

1.3.15. Köy halkından olmayıp da son 10 yılda dışarıdan köye gelip yerleşen hane (ya da aile) sayısı.....adet

1.3.16. Bunların köye yerleşme sebepleri:

- 1-
- 2-

1.3.17. Geçmişte ekilip dikilirken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan, terk edilmiş tarım arazilerinin (tarla, bahçe vb.) yaklaşık miktarıdekar

1.3.18. Geçmişte kullanılırken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan ahır, ağıl sayısıadet

1.3.19. Geçmişte kullanılırken göç dolayısıyla bugün artık hiç kullanılmayan samanlık, ambar sayısıadet

1.3.20. Köyde son 10 yılda yapılan yeni ev sayısı.....adet

1.3.21. Köyde son 10 yılda yapılan ahır, ağıl vb. tarımsal yapı sayısı.....adet

1.3.22. Göçün köydeki etkileri:

- a) Köydeki nüfusun azalması
- b) Gençlerin gitmesi sonucu köydeki yaşlı nüfus oranının artması
- c) Hayvan sayısının azalması
- d) Öğrenci sayısı azaldığı için köydeki ilkokulun kapanması
- e) Sağlık ocağının kapanması
- f) Bakkalın kapanması
- g) Kahvehanenin kapanması
- h) Gidenlerin geride bıraktığı arazilerin işlenmesi sonucu köyde kalanların işlediği arazi miktarının artması
- i) Hayvan başına düşen mera ve otlak miktarının artması
- j) Arazi kira fiyatlarının düşmesi
- k) Köydeki arazilerin köy dışından olan insanlar tarafından satın alınması
- l) Köyün ıssız bir hal alması
- m) Nüfusun azalması sonucu köyde kalanların kendini güvende hissetmemesi
- n)

1.3.23. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından düzenli yardım alan hane sayısı.....adet

EK-2

ANKET 2: KÖYDE İKAMET EDEN HANELERLE İLGİLİ SORULAR

İlçesi..... Köyü.....

2.1. Hanenin Özellikleri

2.1.1. Hane reisinin adı-soyadı.....

2.1.2. Hane reisinin ya da hane adına anket yapılan kişinin telefonu.....

2.1.3. Hane reisinin yaşı.....

2.1.4. Hanenin köyde oturan nüfus sayısı.....kişi

2.1.5. Hane reisinin eğitim durumu:

- a) Okur-yazar değil b) Okur-yazar c) İlkokul
d) Ortaokul e) Lise f) Yüksekokul

2.1.6. Hanenin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı var mı?

- a) Evet b) Hayır

2.1.7. Tarım dışı gelir kaynakları (tablodan işaretleyiniz)

FAALİYET YA DA KAYNAKLAR	İşaretleyiniz
El sanatları (halı, kilim vb.)	
Balıkçılık (ticari anlamda)	
Emekli, dul ve yetim maaşı	
Yaşlılık maaşı	
Köy dışında mevsimlik işçilik (inşaat vb.)	
Yevmiyeli tarım işçiliği	
Yolcu taşımacılığı, servisçilik, kamyonculuk	
Bıçerdöver, balya makinesi, traktör ve diğer aletlerle başka işletmelerden gelir elde etme	
Akrabalarından (evlatlar dâhil) düzenli maddi yardım alma	
Köydeki ya da köy dışındaki mülklerden kira geliri	
Köyde ikamet edip de geliş-gidiş yaparak köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma	
Köy sınırları içinde özel ya da kamuya ait fabrika, imalâthane, atölye, santral, okul, belediye, mandıra vb. yerlerde memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma	
Hane reisi ya da çocukların köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma ve köy dışında ikamet ederek köye belli zamanlarda gelmesi	
Diğer (belirtiniz).....	

2.2. Hanenin Köydeki Mal Varlığı

2.2.1. Bina varlığı (tablodan işaretleyiniz)

BİNALAR	Adet
Ev	
Ahır	
Ağıl	
Samanlık-yem deposu	
Ambar	
Dükkân, atölye vb. işyeri	
Diğer.....	

2.2.2. Alet-makine varlığı (tablodan işaretleyiniz)

ALET VE MAKİNELER	Adet
Traktör	
Toprak işleme aletleri (pulluk, kazayağı vb.)	
Ekim-dikim makineleri	
Sulama ekipmanları	
İlaçlama aletleri	
Hasat makineleri (biçerdöver, biçerbağlar vb.)	
Harman makineleri (batöz vb.)	
Diğer.....	

2.2.3. Kullandığı arazi miktarı (tablodan işaretleyiniz)

ARAZİ TÜRÜ	Kendisine ait	Kiraladığı	Ortağa tuttuğu
Tarla arazisi (dekar)			
Çayır, otlak ve yoncalıklar (dekar)			
Meyve ağaçları (dağınık ise) (adet)			
Meyve ağaçları (kapama bahçe ise) (dekar)			
Kavaklık, söğütlük vb. meyvesiz ağaçlıklar (dağınık ise) (adet)			
Kavaklık, söğütlük vb. meyvesiz ağaçlıklar (kapama bahçe ise) (dekar)			
Sera (adet)			
Diğer.....			

2.2.4. Hayvan varlığı (tablodan işaretleyiniz)

HAYVAN TÜRLERİ	Sayısı
Sığır-manda (baş)	
Koyun-keçi (baş)	
Arı (kovan)	

2.3. Göç Bilgileri

2.3.1. Hane olarak köyden dışarıya topluca göç etmeyi düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

2.3.2. Cevap evet ise kaç yıl içinde.....

2.3.3. Hane olarak göç etmeyi düşündüğünüz yerler (tablodan işaretleyiniz)

GÖÇ EDİLMESİ DÜŞÜNÜLEN YERLER	İşaretleyiniz
Aynı ilçede başka bir köy	
Bağlı oldukları ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçede bir köy	
Samsun il merkezi	
Başka bir ilde bir köy	
Başka bir ilde ilçe merkezi	
Başka bir il merkezi	
Yurt dışı	

2.3.4. Haneye göç etmeyi düşündüren sebepler (tablodan işaretleyiniz)

HANEYE GÖÇ ETMEYİ DÜŞÜNDÜREN SEBEPLER	İşaretleyiniz
1-KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER	
A)EKONOMİK FAKTÖRLER	
Geçim sıkıntısı	
Arazi veya hayvan yetersizliği	
Yeterli alet-ekipman olmaması	
Arazilerin verimsizliği (kıraç, eğimli, taşlı vb. araziler)	
Köy işlerini yapacak yeterli nüfusa sahip olmama	
Ürünlerin para etmemesi, satılamaması	
Yeni arazi almak, mevcut araziyi işlemek için; gübre, ilaç vb. almak; hayvan almak ve beslemek; işçi çalıştırmak için yeterli para (sermaye) olmaması	
Borçlarını ödeyememe	
İçki, kumar vb. kötü alışkanlıklar	
Hastalık ve sakatlık sebebiyle çalışamama	
Yaşlılık sebebiyle çalışamama	
Hırsızlık, yangın, sel vb. sebeplerle kayba uğrama	
Çiftçilik dışında başka geliri olmaması	
Şimdilik idare etse bile mevcut arazinin gelecekte ailesinin ihtiyaçlarını karşılamayacağı endişesi	
Diğer.....	
B) SOSYAL FAKTÖRLER	
Köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması	
Eşlerden birinin ölmesi, diğerinin köyde yalnız kalması	
Eşi ve çocuklarının şehre gitmek istemesi	
Yaşlandılar, köyde çalışacak, kendilerine bakacak güçleri kalmadı.	
Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (Hastalık, sakatlık)	
Akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)	

Arazi ve miras paylaşımı yüzünden kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı problemler	
Köydeki hayat standartlarının düşük olması,	
Diğer.....	
C) ZORUNLU GÖÇ	
Yangın	
Sık sık sel baskınları	
Baraj yapımı	
Çeşitli sebeplerle ev ya da arazilerin kamulaştırılması	
Heyelan	
Diğer	
2-ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER	
Daha fazla gelir elde etme arzusu	
Şehirden ev, arsa, işyeri satın alması	
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği	
Şehir hayatının imkânlarından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem	
Hane reisi ya da çocuklar çiftçilik dışında şehirde de çalışıp köyden şehre geli-gidiş yapıyorlar. Tamamen şehre taşınmayı düşünüyorlar.	
Akrabaları, çocukları köyden göç etti. Onlara duyulan özlem, onların şehre çağırması, torunlarına bakma vs.	
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması	
Çocuklarını meslek ve iş sahibi yapma isteği	
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma, iş teklifi alma	
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma ümidi, beklentisi	
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde işyeri açma, işyerine ortak olma	

2.3.5. Hanedeki çocuklardan haneden ayrılıp göç etmeyi düşünen var mı?

a) Evet b) Hayır

2.3.6. Cevap evet ise kaç yıl içinde.....

2.3.7. Hanedeki çocuklardan bazılarının göç etmeyi düşündüğü yerler (tablodan işaretleyiniz)

GÖÇ EDİLMESİ DÜŞÜNÜLEN YERLER	İşaretleyiniz
Aynı ilçede başka bir köy	
Bağlı oldukları ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçede bir köy	
Samsun il merkezi	
Başka bir ilde bir köy	
Başka bir ilde ilçe merkezi	
Başka bir il merkezi	
Yurt dışı	

2.3.8. Hanedeki çocuklara göç etmeyi düşündüren sebepler (tablodan işaretleyiniz)

HANEDEKİ ÇOCUKLARA GÖÇ ETMEYİ DÜŞÜNDÜREN SEBEPLER	İşaretleyiniz
1-KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER	
Ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması	
Ailesinin maddi durumunun iyi olmaması	
Köydeki genç nüfusun azalması	
Annesi, babası, çocukları veya diğer akrabalarının şehre gidip iş bulması konusunda kendisine baskı yapmaları veya telkinde bulunmaları	
Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (hastalık, sakatlık)	
Ailesiyle, akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı sosyal problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)	
Kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı arazi ve miras paylaşımı problemleri	
Diğer.....	
2-ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER	
Kendisi şehirde okumak için (eğitim amacıyla)	
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması	
Kendisine iş bulmak için	
Çocuklarına iş bulmak için	
Kendisine işyeri açmak için	
Çocuklarına işyeri açmak için	
Ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma	
Akrabaları köyden göç etti. Onların yanına gitmeyi düşünüyor.	
Köydeki hayat standartlarının düşük olması, şehir hayatının rahatlığından yaralanma isteği, şehir hayatına özlem	
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği	
Zaten şehirde çalışıp köye gidiş- geliş yapıyor. Tamamen şehre taşınmayı düşünüyor.	
Şehirden ev, işyeri, arsa satın alması	
Diğer	

2.3.9. Ailenizden (hane içinden) daha önce köyden göç eden oldu mu?

a) Evet b) Hayır

2.3.10. Evet ise;kaç kişi.....

2.3.11. Bu kişilerin göç ettikleri yerler (tablodan işaretleyiniz)

GÖÇ ETTİKLERİ YERLER	Bu yerlere haneden göç eden kişi sayısı
Aynı ilçede başka bir köy	
Bağlı oldukları ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçede bir köy	
Samsun il merkezi	
Başka bir ilde bir köy	
Başka bir ilde ilçe merkezi	
Başka bir il merkezi	
Yurt dışı	

2.3.12. Haneden göç eden kişilerin göç etme sebepleri (tablodan işaretleyiniz)

GÖÇ SEBEPLERİ	KİŞİLER	
	1. Kişi	2. Kişi
1-KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER		
Ailesinin mal varlığının (arazi, sermaye, hayvan vb.) ileride kendisine ve kardeşlerine yetecek düzeyde olmaması		
Ailesinin maddi durumunun iyi olmaması		
Köydeki genç nüfusun azalması		
Annesi, babası, çocukları veya diğer akrabalarının şehre gidip iş bulması konusunda kendisine baskı yapmaları veya telkinde bulunmaları		
Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (hastalık, sakatlık)		
Ailesiyle, akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı sosyal problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)		
Kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı arazi ve miras paylaşımı problemleri		
Diğer.....		
2-ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER	1. Kişi	2. Kişi
Kendisi şehirde okumak için (eğitim amacıyla)		
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması		
Kendisine iş bulmak veya bulduğu için		
Çocuklarına iş bulmak veya bulduğu için		
Kendisine işyeri açmak veya açtığı için		
Çocuklarına işyeri açmak veya açtığı için		
Ekonomik olarak ailesine bağımlı olmaktan kurtulma		
Akrabaları köyden göç etti. Onların yanına gitti.		
Köydeki hayat standartlarının düşük olması, şehir hayatının rahatlığından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem		
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği		
Zaten şehirde çalışıp köye gidiş- geliş yapıyordu. Tamamen şehre taşındı.		
Şehirden ev, işyeri, arsa satın alması		
Diğer		

2.3.13. Haneden göç eden kişiler tarımsal faaliyetlerinizi nasıl etkiledi?

a) Herhangi bir değişiklik olmadı

b) Olumsuz etkiledi (Cevap olumsuz ise nasıl açıklayınız)

2.3.14. Haneden göç edenlere maddi yardım yapıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

2.3.15. Haneden göç edenlerden maddi yardım alıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

2.3.16. Haneden göç edenler yılın belli dönemlerinde gelip köydeki işlere yardım ediyor mu?

a) Evet b) Hayır

2.3.17. Bu haneden köy dışında okuyan var mı?

a) Evet b) Hayır

2.3.18. Cevap evet ise hangi okullar;

a) İlköğretim.....kişi b) Lise.....kişi c) Yüksekokul.....kişi

2.3.19. Bu öğrencilerden köye günlük geliş-gidiş yapan sayısı.....kişi

2.3.20. Bu öğrencilerden eğitim dönemi boyunca köy dışında kalanların sayısı.....kişi

2.3.21. Aile içinden daha önce köyden göç edip geri dönen oldu mu?

a) Evet b) Hayır

2.3.22. Cevap evet ise neden geri döndü?

.....

2.3.23. Bu hane toplu olarak daha önce başka bir yere göç edip geri döndü mü?

a) Evet b) Hayır

2.3.24. Cevap evet ise bu hane;

a) Nereye göç etmişti?.....

b) Neden göç etmişti?

c) Neden köye geri döndü?.....

EK 3

ANKET 3: KÖYDEN GÖÇ EDEN HANELERE AİT SORULAR

İlçesi..... Köyü.....

3.1. Göç Eden Hanenin Özellikleri ve Göç Sebepleri

3.1.1. Hane reisinin göç ettiği sıradaki yaşı.....

3.1.2. Hane reisinin eğitim durumu

3.1.3. Hane göç edeli kaç yıl oldu ?.....yıl

3.1.4. Hanenin nüfusu?.....kişi

3.1.5. Hanenin göç ettiği yer (tablodan işaretleyiniz)

GÖÇ EDİLEN YERLER	İşaretleyiniz
Aynı ilçede başka bir köy	
Bağlı oldukları ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçe merkezi	
Samsun'da başka bir ilçede bir köy	
Samsun il merkezi	
Başka bir ilde bir köy	
Başka bir ilde ilçe merkezi	
Başka bir il merkezi	
Yurt dışı	

3.1.6. Göç etme sebepleri (tablodan işaretleyiniz)

GÖÇ ETME SEBEPLERİ	İşaretleyiniz
1-KÖYDEN DIŞARIYA İTEN FAKTÖRLER	
A) EKONOMİK FAKTÖRLER	
Geçim sıkıntısı	
Arazi veya hayvan yetersizliği	
Yeterli alet-ekipman olmaması	
Arazilerin verimsizliği (kıraç, eğimli, taşlı vb. araziler)	
Köy işlerini yapacak yeterli nüfusa sahip olmama	
Ürünlerin para etmemesi, satılamaması	
Yeni arazi almak, mevcut araziyi işlemek için; gübre, ilaç vb. almak; hayvan almak ve beslemek; işçi çalıştırmak için yeterli para (sermaye) olmaması	
Borçlarını ödeyememe	
İçki, kumar vb. kötü alışkanlıklar	
Hastalık ve sakatlık sebebiyle çalışamama	
Yaşlılık sebebiyle çalışamama	
Hırsızlık, yangın, sel vb. sebeplerle kayba uğrama	
Çiftçilik dışında başka geliri olmaması	
Şimdilik idare etse bile mevcut arazinin gelecekte ailesinin ihtiyaçlarını karşılamayacağı endişesi	
Diğer.....	

B) SOSYAL FAKTÖRLER	
Köydeki nüfusun ve komşuların azalması, sosyal hayatın zayıflaması	
Eşlerden birinin ölmesi, diğerinin köyde yalnız kalması	
Eşi ve çocuklarının şehre gitmek istemesi	
Yaşlılar, köyde çalışacak, kendilerine bakacak güçleri kalmadı.	
Sağlık sorunları, tedavi ve bakım ihtiyacı (hastalık, sakatlık)	
Akrabalarıyla ya da köydeki diğer insanlarla yaşadığı problemler (kan davası, kavga, dargınlık, adli olaylar, ailevi problemler vs.)	
Arazi ve miras paylaşımı yüzünden kardeşleri ve akrabalarıyla yaşadığı problemler	
Köydeki hayat standartlarının düşük olması,	
Diğer	
C) ZORUNLU GÖÇ	
Yangın	
Sık sık sel baskınları	
Baraj yapımı	
Çeşitli sebeplerle ev ya da arazilerin kamulaştırılması	
Heyelan	
Diğer	
2-ŞEHRE ÇEKEN FAKTÖRLER	
Daha fazla gelir elde etme arzusu	
Şehirden ev, arsa, işyeri satın alması	
Çiftçilik dışında başka iş yapma arzusu, daha rahat şartlarda çalışma isteği	
Hane reisi ya da çocuklar çiftçilik dışında şehirde de çalışıp köyden şehre geliş-gidiş yapıyorlardı. Tamamen şehre taşındılar.	
Şehir hayatının imkânlarından yararlanma isteği, şehir hayatına özlem	
Akrabaları, çocukları köyden göç etti. Onlara duyulan özlem, onların şehre çağırması, torunlarına bakma vs.	
Çocuklarını okutmak istemesi, köyde eğitim imkânlarının kısıtlı olması	
Çocuklarını meslek ve iş sahibi yapma isteği	
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma, iş teklifi alma	
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde iş bulma ümidi, beklentisi	
Kendisine ve/veya çocuklarına şehirde işyeri açma, işyerine ortak olma	
Diğer	

3.1.7. Bu hanenin köyde tarım dışında bir gelir kaynağı var mıydı?

- a) Evet b) Hayır

3.1.8. Evet ise bu kaynak neydi? (tablodan işaretleyiniz)

FAALİYET YA DA KAYNAKLAR	İşaretleyiniz
El sanatları (halı, kilim vb.)	
Balıkçılık (ticari anlamda)	
Emekli, dul ve yetim maaşı	
Yaşlılık maaşı	
Köy dışında mevsimlik işçilik (inşaat vb.)	
Yevmiyeli tarım işçiliği	
Yolcu taşımacılığı, servisçilik, kamyonculuk	
Biçerdöver, balya makinesi, traktör ve diğer aletlerle başka işletmelerden gelir elde etme	

Köy dışındaki akrabalarından (evlatlar dâhil) düzenli maddi yardım alma	
Köydeki ya da köy dışındaki mülklerden kira geliri	
Köyde ikamet edip de geliş-gidiş yaparak köy sınırları dışında kamu ya da özel sektör kuruluşlarında memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma	
Köy sınırları içinde özel ya da kamuya ait fabrika, imalâthane, atölye, santral, okul, belediye, mandıra vb. yerlerde memur, işçi ya da işyeri sahibi (esnaf) ya da ortağı olarak çalışma	
Diğer (belirtiniz).....	

3.1.9. Göç eden hane üyeleri gittikleri yerde ne iş yapıyorlar?

- a) Hane reisi :.....
b) Hanımı :.....
c) Çocukları :.....

3.2. Hanenin Geride Bıraktığı Mal Varlığının Durumu

3.2.1. Bina Varlığı

1. Ev.....adet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
b) Yılın bazı dönemlerinde kendisi ya da çocukları kullanıyor.
c) Kirada
d) Satıldı
e) Köydeki akrabaları kullanıyor
f) Köyde kalan yaşlı anne babası oturuyor
g)Yıkıldı
h) Diğer.....

2. Ahır.....adet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
b) Kirada
c) Satıldı
d) Köydeki akrabaları kullanıyor
e) Yıkıldı
f) Diğer.....

3. Ağıl.....adet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
b) Kirada
c) Satıldı
d) Köydeki akrabaları kullanıyor

- e) Yıkıldı
- f) Diğer.....

4. Samanlık-yem deposu.....adet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
- b) Kirada
- c) Satıldı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Yıkıldı
- f) Diğer.....

5. Ambar.....adet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
- b) Kirada
- c) Satıldı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Yıkıldı
- f) Köyde kalan yaşlı anne babası kullanıyor
- g) Diğer.....

6. Dükkan, kahvehane, atölye, mandıra vb. işyeri türü binalaradet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
- b) Kirada
- c) Satıldı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Yıkıldı
- f) Diğer.....

7. Seraadet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
- b) Kirada
- c) Satıldı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Yıkıldı
- f) Diğer.....

8. Diğer yapılar (.....).....adet

Şimdiki durumu:

- a) Kapalı, kullanılmıyor
- b) Kirada
- c) Satıldı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Yıkıldı
- f) Diğer.....

3.2.1. Alet-Makine Varlığı

1. Traktör.....adet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor
- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

2. Toprak işleme aletleri (pulluk, tırmık, kazayağı vb.)adet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor
- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

3. Ekim-dikim makineleri.....adet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor
- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

4. Sulama ekipmanları..... adet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor
- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

5. İlaçlama aletleriadet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor
- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

6. Hasat makineleri (biçerdöver, biçerbağlar vb.).....adet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor
- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

7. Harman makineleri (batöz vb.).....adet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor

- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

8. Diğer alet ve makineler (.....)adet

Şimdiki durumu:

- a) Sattı
- b) Köyde boş duruyor
- c) Kiraladı
- d) Köydeki akrabaları kullanıyor
- e) Köye geldikçe kendisi ya da çocukları kullanıyor
- f) Beraberinde götürdü
- g) Ortakçı kullanıyor
- h) Diğer (belirtiniz).....

3.2.2. Arazi Varlığı

1. Tarla Arazisi (tek yıllık tahıl, sebze vb. ürünler yetiştirilen, her yıl ekilen; ağaçlık, otlak ya da çayır olmayan araziler)..... dekar

Şimdiki durumu:

- a) Boş, ekilmiyor, mera haline geldi, hayvanlar otluyor.....dekar
- b) Çayır haline geldi, otu biçiliyor.....dekar
- c) Kirada, ekiliyor.....dekar
- d) Ortakçıya verildi, ekiliyor.....dekar
- e) Satıldı.....dekar
- f) Kendisi veya çocukları bazı dönemlerde köye gelerek ekiliyor.....dekar
- g) Köydeki akrabaları kullanıyor.....dekar
- h) Arazi mirasçılar tarafından paylaşıldı.....dekar
- i) Çocukları arasında paylaşıldı.....dekar
- i) Diğer (.....).....dekar

2. Çayır, otlak ve yoncalıklar (Otu biçilen ya da hayvan otlatılan alanlar. Bunlar köy ortak malı olan çayır-meralar değil, şahıslara ait olan arazilerdir)..... dekar

Şimdiki durumu:

- a) Bakımsız, kendi halinde, otu biçilmiyor, hayvanlar otluyor..... dekar
- b) Kirada.....dekar
- c) Ortakçıya verildi.....dekar
- d) Arazisi satıldı.....dekar
- e) Kendisi veya çocukları bazı dönemlerde köye gelerek bakımını ve hasadını yapıyor ya da yaptırıyor.....dekar
- f) Köye gelmeden para ile bakımını ve hasadını yaptırıyor.....dekar
- g) Köydeki akrabaları kullanıyor.....dekar

- h) Arazi mirasçılar tarafından paylaşıldı.....dekar
i) Çocukları arasında paylaşıldı.....dekar
i) Diğer (.....).dekar

3. Meyve ağaçlarıdekaradet (Meyve ağaçları kapama bahçe halinde ise dekar, dağınık iseler adet olarak belirtiniz)

Şimdiki durumu:

- a) Bakımsız, kendi haline bırakılmış.....dekar.....adet
b) Kirada.....dekar.....adet
c) Ortakçıya verildi.....dekaradet
d) Arazisi satıldı.....dekar.....adet
e) Kendisi ya da çocukları bazı dönemlerde köye gelerek bakımını ve hasadını yapıyor/yaptırıyordekar.....adet
f) Köye gelmeden para ile bakımını ve hasadını yaptırıyor.....dekar.....adet
g) Ağaçları kesildidekar.....adet
h) Köydeki akrabaları kullanıyor.....dekar.....adet
i) Arazi mirasçılar tarafından paylaşıldı.....dekar.....adet
i) Çocukları arasında paylaşıldı.....dekar.....adet
j) Diğer (.....).dekar.....adet

4. Kavaklık, söğütlük vb. meyvesiz ağaçlıklar dekaradet (Ağaçlıklar kapama bahçe halinde ise dekar, dağınık iseler adet olarak belirtiniz)

Şimdiki durumu:

- a) Bakımsız, kendi haline bırakılmış.....dekar.....adet
b) Kirada.....dekar.....adet
c) Ortakçıya verildi.....dekar.....adet
d) Arazisiyle birlikte satıldı.....dekar.....adet
e) Ağaçlarını sattı, arazisi duruyor.....dekar.....adet
f) Kendisi ya da çocukları bazı dönemlerde köye gelerek bakımını ve hasadını yapıyor ya da yaptırıyordekar.....adet
g) Köye gelmeden para ile bakımını ve hasadını yaptırıyordekar.....adet
h) Ağaçları kesti, götürdü veya sattı.dekaradet
i) Köydeki akrabaları kullanıyor.....dekar.....adet
i) Mirasçılar tarafından paylaşıldı.....dekaradet
j) Çocukları arasında paylaşıldı.....dekar.....adet
k) Diğer (.....).dekar.....adet

3.2.2. Hayvan Varlığı

1. Sığır-mandabaş

Köyden giderken bunları ne yaptı?

- a) Sattı
b) Onun adına akrabaları bakıyor

- c) Para karşılığı başkalarına baktırıyor
- d) Köyden birilerini ortak yaptı, onlar bakıyor
- e) Kesti, etini değerlendirdi
- f) Diğer (belirtiniz).....

2. Koyun-keçi.....baş

Köyden giderken bunları ne yaptı?

- a) Sattı
- b) Onun adına akrabaları bakıyor
- c) Para karşılığı başkalarına baktırıyor
- d) Köyden birilerini ortak yaptı, onlar bakıyor
- e) Kesti, etini değerlendirdi
- f) Diğer (belirtiniz).....

3. Arı (kovan)adet

Köyden giderken bunları ne yaptı?

- a) Sattı
- b) Onun adına akrabaları bakıyor
- c) Para karşılığı başkalarına baktırıyor
- d) Köyden birilerini ortak yaptı, onlar bakıyor
- e) Diğer (belirtiniz).....